UNIVERSITATEA CREŞTINĂ „DIMITRIE CANTEMIR”
FACULTATEA DE DREPT CLUJ-NAPOCA

DREPT CIVIL. OBLIGAȚII

LECT. UNIV. DR. MIHNEA-DAN RADU

2012

CUPRINS

INTRODUCERE....5
OBIECTIVELE CURSULUI....5
MODUL ÎN CARE ESTE CONCEPUT CURSUL....6
MODUL DE ABORDARE A CURSULUI....6
Capitolul 1....7
Introducere. Noțiune. Clasificare....7
Obiectivele Capitolului 1....7
1.1. Noțiuni introductive....7
1.2. Elementele raportului obligațional....8
1.3. Clasificarea obligațiilor....9
Bibliografia Capitolului 1:....11
Capitolul 2....12
Contractul....12
Obiectivele capitolului 2....12
2.1. Noțiunea de contract civil....12
2.2. Principiul libertății contractuale....12
2.3. Clasificarea contractelor....13
2.4. Încheierea contractului....15
Bibliografia capitolului 2....18
Capitolul 3....19
Efectele contractului....19
Obiectivele capitolului 3....19
3.1. Principiul forței obligatorii a contractului....20
3.2 Efectele speciale ale contractelor sinalagmatice....22
Bibliografia Capitolului 3....25
Capitolul 4....26
Efectele contractului față de terți....26
Obiectivele capitolului 4....26
4.1. Principiul relativității efectelor contractului....26
4.2. Opozabilitatea contractului față de terți....27
4.3. Excepțiile de la principiul relativității 28
contractului fată de terți....28
Bibliografia Capitolului 4....32
Capitolul 5....33
Actul juridic unilateral de drept civil. 33
Faptul juridic licit....33
Obiectivele capitolului 5....33
5.1. Actul juridic unilateral de drept civil....33
5.2 Faptele juridice - izvoare de obligații....34
Bibliografia Capitolului 5....39
Capitolul 6....40
Răspunderea civilă delictuială. Răspunderea pentru fapta proprie....40

Obiectivele capitolului 6....40
6.1. Răspunderea civilă....40
6.2 Răspunderea civilă delictuală....42
Bibliografia Capitolului 6....50
Capitolul 7....51
Răspunderea civilă delictuială. Răspunderea pentru fapta altei persoane....51
Obiectivele capitolului 7....51
7.1. Răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicţie....51
7.2. Răspunderea comitentului pentru prejudiciile cauzate de prepusul său....53
Bibliografia Capitolului 7....55
Capitolul 8....56
Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri....56
Obiectivele capitolului 8....56
8.1. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general....56
8.2 Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale....58
8.3 Răspunderea pentru ruina edificiului....59
8.4. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin căderea sau aruncarea din imobil a unui lucru....59
Bibliografia Capitolului 8....60
Capitolul 9....61
Răspunderea civilă contractuală....61
Obiectivele capitolului 9....61
9.1 Reglementare....61
9.2 Noţiunea de răspundere civilă contractuală....62
9.3 Condiţii....62
9.4 Daunele interese....63
9.5 Convenţii de modificare a răspunderii contractuale....65
9.6 Asemănări si deosebiri între răspunderea civilă delictuală şi răspunderea contractuală....66
9.7 Cumulul celor două forme ale răspunderii....67
9.8 Opţiunea între cele două temeiuri ale răspunderii....67
Bibliografia Capitolului 9....68
Capitolul 10....69
Executarea şi stingerea obligaţiilor....69
Obiectivele capitolului 10....69
10.1 Executarea voluntară în natură a obligaţiilor. Plata....69
10.2 Executarea silită....73
10.3 Alte mijloace de stingere a obligaţiior....74
Bibliografia Capitolului 10....77
Capitolul 11 78
Transmiterea şi transformarea obligaţiilor....78
Obiectivele capitolului 11....78
11.1 Cesiunea de creanţă....78
11.2 Subrogaţia în drepturile creditorului prin plata creanţei....80
11.3 Cesiunea de datorie....81
11.4 Transformarea obligaţiilor. Novaţia....81
11.5 Delegaţia....82
Bibliografia Capitolului 11....83
Capitolul 12....84
Obligaţiile afectate de modalităţi....84

Obiectivele capitolului 12....84
12.1 Introducere....84
12.2 Condiția....85
12.3 Termenul....86
12.4 Obligațiile alternative....87
12.5 Obligațiile facultative....88
12.6 Pluralitatea de subiecte. Obligațiile conjuncte....88
12.7 Obligațiile indivizibile....89
12.8 Obligatiile solidare....89
12.9 Obligațiile in solidum....91
Bibliografia Capitolului 12....91
Capitolul 13....92
Garanțiile generale şi cele personale ale executării obligațiilor....92
Obiectivele capitolului 13....92
13.1 Garantarea executării obligațiilor....92
13.2 Mijloacele de protecție a drepturilor creditorilor....93
13.3 Acțiunea oblică....93
13.4 Acțiunea revocatorie....94
13.5 Garanțiile personale. Fidejusiunea....95
13.6 Garanțiile autonome. Scrisoarea de garanție....97
13.7 Garanțiile autonome. Scrisoarea de confort....97
Bibliografia Capitolului 13....98
Capitolul 14....99
Privilegiile şi garanțiile reale ale executării obligațiilor....99
Obiectivele capitolului 14....99
14.1 Gajul general al creditorilor....99
14.2. Privilegiile....100
14.3 Ipoteca imobiliară....100
14.4 Ipoteca mobiliară....102
14.5 Gajul....105
14.6 Dreptul de retenție....106
Bibliografia Capitolului 14....107
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ....108
RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRILE DIN TESTELE 109
DE AUTOEVALUARE....109

DREPT CIVIL. OBLIGAȚII

INTRODUCERE

Acest curs se adresează, studenților din anul II ai Facultății de Drept, însuşirea noțiunilor prezentate fiind absolut necesare pentru orice jurist în devenire. De asemenea, informațiile furnizate în acest suport de curs pot fi utile şi studenților altor specializări care necesită şi minime cunoştințe din domeniul dreptului civil precum şi celor care interferează cu domeniul justiției.

OBIECTIVELE CURSULUI

Obiectivul central al acestui curs constă în însuşirea şi analiza critică a textelor de lege, a părerilor exprimate în doctrină şi a soluțiilor date în practica judiciară civilă.

După studierea cursului, studenții vor dobândi următoarele aptitudini:

- însuşirea şi analiza critică a textelor de lege
- analiza critică a părerilor exprimate în doctrină
- analiza soluțiilor date în practica judiciară

MODUL ÎN CARE ESTE CONCEPUT CURSUL

Prezentul curs este, prin structura sa, destinat învățământului cu frecvență redusă. Este destul de succint necesitând, în medie, un număr de 28 de ore de studiu individual. Timpul precizat poate fi mai lung sau mai scurt raportat la nivelul cunoştiinţelor deja însuşite şi la capacitatea fiecărui student de a asimila noțiuni noi.

Cursul de față este structurat în paisprezece capitole.

În fiecare capitol sunt abordate în mod unitar, echilibrate din punct de vedere al întinderii, instituții de bază ale dreptului civil, reglementate în Codul civil român.

Fiecare capitol cuprinde: obiectivele, structura tematică, analiza fiecărei instituții abordate, teste de autoevaluare (TA) şi o bibliografie de referință.

La finalul cursului se află o bibliografie minimală şi răspunsurile corecte la întrebările din testele de autoevaluare.

În cadrul fiecărui capitol, **obiectivele** enunță competențele ce urmează a fi dobândite de către cursanți după parcursul acestuia.

Conținutul fiecărui capitol are în vedere raportul competențe-conținuturi. Textul este structurat astfel încât să ofere o cantitate minimă necesară de informații noi, uşor de asimilat care însă să stimuleze cursanții pentru o educație activă.

Testele de autoevaluare au rolul de a verifica dacă obiectivele educaționale au fost realizate. Acestea sunt plasate la sfârşitul fiecărui capitol şi sunt fie sub forma unor întrebări tip grilă, fie întrebări care necesită răspunsuri elaborate.

MODUL DE ABORDARE A CURSULUI

Fiecare capitol din acest suport de curs furnizează informațiile minime necesare care să vă călăuzească în descoperirea dreptului civil.

În Cap. 1 sunt prezentate noțiuni introductive, precum şi principalele clasificări ale obligațiilor.

În Cap. 2 este prezentată noțiunea de contract, precum şi principalele reguli referitoare la încheierea contractelor civile.

Cap. 3 l-am dedicat studiului efectelor contractului.

În cuprinsul Cap. 4 veți găsi aspecte privitoare la efectele speciale ale contractelor sinalagmatice.

Cap. 5 priveşte actul juridic unilateral şi faptele juridice licite ca izvor de obligații

Cap. 6 este dedicat prezentării şi analizării răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie

Cap. 7 este dedicat prezentării şi analizării răspunderii civile delictuale pentru prejudiciile cauzate prin fapta altei persoane

Cap. 8 este dedicat prezentării şi analizării răspunderii civile delictuale pentru prejudiciile cauzate de lucururi

Cap. 9 este dedicat prezentării şi analizării răspunderii civile contractuale

Cap. 10 analizează executarea şi stingerea obligațiilor

Cap. 11 analizează transmiterea şi transformarea obligațiilor

Cap. 12 analizează modalitățile obligațiilor

Cap. 13 analizează garanțiile personale ale executării obligațiilor

Cap. 14 analizează garanțiile reale ale executării obligațiilor

Testele de autoevaluare vor fi rezolvate în spațiile create în acest sens.

Răspunsurile corecte le veți găsi la pagina 109 din prezentul suport de curs.

Pictogramele inserate au menirea de a evidenția anumite informații.

Capitolul 1
Introducere. Noțiune. Clasificare

Cuprins

Obiectivele capitolului 1.....7
1.1. Noțiuni introductive.....7
1.2. Elementele raportului obligațional.....8
1.3. Clasificarea obligațiilor.....9
Bibliografia capitolului 1.....11

Obiectivele Capitolului 1

După studiul capitolului I, studenții vor avea suficiente cunoştinţe pentru:

- a defini noțiunea de obligație
- a identifica raporturile obligaționale;
- a cunoaşte care sunt principalele tipuri de obligații;

1.1. Noțiuni introductive

Obligația civilă a fost cunoscută încă din dreptul roman, celebră în acest sens fiind definiția din Instituțiile lui Iustinian: "*Obligatio est juris vinculum quo necessitate adstringimur alicujus solvendae rei, secundum nostrae civitatis jura*", care indică un grad înalt de abstractizare în gândirea juridică a acelor timpuri.

De la această definiție s-a ajuns la definiția doctrinară din zilele noastre „obligația este raportul de drept civil în care o parte, numită creditor, are posibilitatea de a pretinde celeilalte părți, numită debitor, să execute o prestație sau mai multe prestații ce pot fi de a da, a face sau a nu face, de regulă, sub sancțiunea constrângerii de către stat".

Noul cod civil defineşte obligația la art. 1.164, ce denmirea marginală de „conținutul raportului obligațional": **Obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația datorată**.

Se poate observa cu uşurință puternica asemănare între cele

trei definiții, ceea ce ne indică faptul că instituția obligației nu a suferit modificări fundamentale din vremea lui Iustinian până în zilele noastre.

Astăzi, în limba română, cuvântul **obligație** cunoaşte mai multe accepțiuni:

- raportul juridic obligațional (definit mai sus);
- orice îndatorire juridică, precum şi îndatoririle morale;
- înscrisul constatator al unui drept de creanță (obligațiune).

1.2. Elementele raportului obligațional

Elementele raportului obligațional sunt:

SUBIECTELE
CONȚINUTUL
OBIECTUL
SANCȚIUNEA

1.2.1 SUBIECTELE – pot fi persoane fizice sau juridice

- Creditorul – subiect activ (reus credendi)
- Debitorul – subiect pasiv (reus debendi) este întotdeauna o persoană determinată

Acestea sunt noțiuni gen, proprii teoriei generale a obligațiilor.
Se folosesc şi denumiri specifice: vânzător/cumpărător, locator/locatar etc.

1.2.2 CONȚINUTUL – toate drepturile de creanță şi obligațiile corelative care aparțin subiectelor raportului obligațional
De regulă, este stabilit prin voința părților însă uneori e determinat de lege (fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, contracte de adeziune)

1.2.3 OBIECTUL – conduita concretă, acțiunea sau inacțiunea, la care este îndreptățit subiectul activ şi la care este îndatorat subiectul pasiv; prestația pe care o poate pretinde creditorul şi pe care trebuie să o execute debitorul

- *a da* – îndatorirea debitorului de a constitui sau transmite un drept real; are întotdeauna natură patrimonială;
- *a face* – îndatorirea debitorului de a presta o lucrare, un serviciu sau, generic, orice prestație pozitivă (alta decât aceea de a da) în favoarea creditorului;

- *a nu face* – conduita negativă pe care debitorul este obligat să şi-o asume; abţinerea sa de la ceva ce ar fi putut face dacă nu s-ar fi obligat faţă de creditor

1.2.4 SANCŢIUNEA

Cu privire la sancţiune au existat numeroase discuţii în doctrină, unii autori considerând că aceasta nu este un element al raportului obligaţional ci constituie un raport juridic distinct, raportul de constrângere, al cărui conţinut este răspunderea juridică. S-au distins astfel teoria monistă şi teoria dualistă. Majoritatea autorilor români ciontemporani sunt adepţii teoriei moniste.

Sancţiunea include atât mijloacele ofensive (acţiuni în justiţie) cât şi pe cele defensive (excepţiuni) puse la dispoziţia creditorului sau debitorului.

În funcţie de prezenţa unei sancţiuni directe se deosebesc obligaţiile perfecte de cele imperfecte (naturale), pe care le vom analiza în alt paragraf.

1.3. Clasificarea obligaţiilor

1.3.1 După <u>izvorul</u> lor, obligaţiile se pot naşte din:

- acte juridice –
  - *contracte* – acte juridice bi sau multilaterale;
  - *acte juridice unilaterale*;
- fapte juridice –
  - *licite* – gestiunea de afaceri, înmbogaţirea fără cauză, plata nedatorată;
  - *ilicite* – delictele.

În conformitate cu prevederile Art. 1165 NCC, obligaţiile izvorăsc din contract, act unilateral, gestiunea de afaceri, îmbogăţirea fără justă cauză, plata nedatorată, fapta ilicită, precum şi din orice alt act sau fapt de care legea leagă naşterea unei obligaţii.

1.3.2 După **<u>obiectul</u>** lor, pot exista obligaţii:

- de a da, a face şi a nu face;
- pozitive şi negative;
- de rezultat şi de mijloace;
- pecuniare şi de altă natură.

1.3.2.1 Obligaţii de a da, a face şi a nu face:

➔ Prestaţia de **a da** (dare) = îndatorirea debitorului de a constitui sau transmite un drept real;

➔ Prestaţia de **a face** (facere)= îndatorirea debitorului de a efectua în favoarea creditorului o lucrare, un serviciu – orice prestaţie pozitivă cu excepţia constituirii sau transmiterii unui drept real;

➔ Prestaţia de **a nu face** (non facere) = abţinerea debitorului de la ceva ce ar fi putut face dacă nu s-ar fi obligat faţă de creditor.

1.3.2.2 Obligații de rezultat și de mijloace

➔ Obligațiile de **rezultat** (determinate) – sunt cele prin care debitorul își asumă ajungerea la un anume rezultat în favoarea creditorului său, astfel încât simpla neajungere la rezultatul scontat prezumă o neexecutare culpabilă din partea debitorului. Intră în sfera acestei obligații toate obligațiile de a da și de a nu face precum și o mare parte a obligațiilor de a face.

➔ Obligațiile de **mijloace** (de prudență sau diligență) – sunt cele prin care debitorul se obligă să depună toate diligențele în vederea obținerii pentru creditor a rezultatului dorit, fără a garanta însă îndeplinirea efectivă a acestui rezultat. Simpla neajungere la rezultatul dorit nu atrage prezumția neexecutării culpabile, aceasta rămânând să fie dovedită de către creditor.

1.3.2.3 Obligații pecuniare și de altă natură

➔ Obligațiile **pecuniare** – au ca obiect prestația de a da o sumă de bani și prezintă următoarele particularități:

- sunt întotdeauna de rezultat
- pentru antrenarea răspunderii debitorului în cazul întârzierii în executarea prestației, creditorul nu este ținut să dovedească existența și întinderea prejudiciului
- pot fi executate întotdeauna silit în natura lor
- sunt supuse fluctuațiilor monetare

1.3.3 După **sancțiunea** lor:

- Obligații **civile** (perfecte) – beneficiază de sancțiunea coerciției în caz de neexecutare, concretizată în acțiunea în justiție sau în alt mijloc ofensiv de executare
- Obligații **naturale** (imperfecte) – neînzestrate cu acțiune în justiție, care și-au pierdut dreptul la acțiune în sens material datorită prescripției extinctive (obligații naturale degenerate) sau care s-au născut fără a fi înzestrate cu acțiune în justiție pentru a fi aduse la îndeplinire (obligațiile civile avortate) Acestea nu sunt lipsite de eficacitate juridică: în conformitate cu prevederile art. 1471 NCC, restituirea nu este admisă în privința obligațiilor naturale care au fost executate de bunăvoie.

1.3.4 După cum sunt sau nu afectate de **modalități**:

- Obligații **neafectate** de modalități (pure și simple)
- Obligații **afectate** de modalități – prezintă anumite particularități în cea ce privește subiectele, obiectul sau efectele lor
  - solidare/in solidum/indivizibile
  - alternative/facultative
  - sub condiție/cu termen

Test de autoevaluare nr. 1 Încercuiți răspunsurile cor
una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Sunt elemente ale raportului obligațional:
   a) obiectul;
   b) consimțământul;
   c) cauza.
2. Obligațiile de a da presupun:
   a) predarea unui bun;
   b) indeplinirea unor servicii;
   c) constituirea sau transmiterea unui drept real.

Bibliografia Capitolului 1:

I. Albu – Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1984

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. I. Regimul juridic general, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2006

M.D. Radu – Dreptul roman al obligațiilor, Edit. Argonaut, Cluj-Napoca, 2006

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 2
Contractul

Cuprins

Obiectivele capitolului 2.....12
2.1. Noțiunea de contract civil.....12
2.2. Principiul libertății contractuale.....12
2.3. Clasificarea contractelor.....13
2.4. Încheierea contractului.....15
Bibliografia capitolului 2.....18

Obiectivele capitolului 2

Studierea tematicii abordate în acest capitol te va ajuta**:**

- să înțelegi noțiunea de contract civil;
- să cunoşti principalele tipuri de contracte;
- să aplici aceste cunoştiințe în soluționarea unor cazuri practice

2.1. Noțiunea de contract civil

Art. 942 din Codul civil de la 1864 prevedea: „Contractul este acordul între două sau mai multe persoane spre a constitui sau a stinge între dânşii un raport juridic.” Desigur că această definiție nu era una satisfăcătoare, aspect relevat de doctrină, care a definit contractul ca fiind „un acord de voință realizat între două sau mai multe persoane în scopul de a crea un raport juridic – dând naştere unei obligații sau constituind un drept real – a modifica sau stinge un raport juridic preexistent”.
Actualmente, art. 1166 NCC conține o definiție mai corectă: „*Contractul este acordul de voințe dintre două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic.*”

2.2. Principiul libertății contractuale

În vechime, părțile erau constrânse la a folosi anumite figuri juridice,

adevărate „tipare contractuale”, de cele mai multe ori împovărate de formalități excesive, pentu a putea produce efectele juridice urmărite.
În concepția legiuitorului modern, persoanele au dreptul să încheie contracte în mod liber, cu unele limitări, firește. Acest principiu are la bază teoria autonomiei de voință, teorie liberală care presupune că voința juridică a părților are un caracter autonom, este aptă prin ea însăşi să dea naştere contractului şi să producă efecte juridice. Ea se completează cu teoria consensualismului în virtutea căreia, pentru ca un contract să ia naştere şi să producă efecte juridice este suficientă întâlnirea concordantă a voințelor juridice, fără a mai fi necesară îndeplinirea vreunei alte condiții de valabilitate.
Acest aspect este reglementat şi în noul Cod civil, în art. 1169, care prevede că părțile sunt libere să încheie orice contracte şi să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică şi de bunele moravuri.

Limitări:
➔ **Ordinea publică -** cuprinde toate dispozițiile imperative ale dreptului public şi ale dreptului privat prin care se apără instituțiile şi valorile de bază ale societății, se asigură dezvoltarea economiei de piață şi ocrotirea socială a tuturor persoanelor
➔ **Bunele moravuri -** reprezintă o noțiune cu conținut variabil în timp şi spațiu. Noțiunea include totalitatea regulilor de conduită conturate în conştiința societății şi a căror respectare s-a impus cu necesitate.
Consecința încălcării acestor limitări este nulitatea absolută.

2.3. Clasificarea contractelor

2.3.1 După **<u>conținutul</u>** lor:
◆ *sinalagmatice* - în care obligațiile unei părți reprezintă cauza proximă a obligațiilor celeilalte părți. Părțile sunt simultan creditor şi debitor iar obligațiile acestoara sunt reciproce şi interdependente. (art. 943 CC; art. 1.171 NCC)
◆ *unilaterale* - acele contracte care dau naştere la obligații doar în sarcina uneia dintre părți, astfel încât o parte este numai creditor iar cealaltă este numai debitor. (Art. 944 CC)
◆ *sinalagmatice imperfecte*

2.3.2 După criteriul **<u>scopului</u>** urmărit de către părți la încheierea contractului:
◆ *contracte cu titlu oneros* - la încheierea cărora fiecare dintre părți doreşte obținerea unui avantaj, folos, contraprestație în schimbul aceleia pe care se obligă să o facă în favoarea celeilalte părți (art. 945 C.Civ., art. 1.172, al.1 N.C.Civ.)
◆ *contracte cu titlu gratuit* - prin intermediul cărora una dintre părți se obligă să procure celeilalte un folos patrimonial fără a urmări să primească ceva în schimb (art. 946 C.Civ., art. 1.172, al.2 N.C.Civ.)

2.3.2.1 Contracte cu titlu oneros:

◆ *Comutative* - în cadrul cărora prestațiile fiecărei părți sunt determinate în chiar momentul încheierii contractului (art. 947, al. 1 C.Civ.; art. 1.173, al. 1 N.C.Civ.)

◆ *Aleatorii* - în cadrul cărora existența sau întinderea prestațiilor părților sau numai a uneia dintre ele depinde de un eveniment incert (art. 947, al. 2 C.Civ.; art. 1.173, al. 2 N.C.Civ.)

2.3.2.2 Contracte cu titlu gratuit:

◆ *Liberalități* - prin care una din părți transmite celeilalte părți un drept din patrimoniul său fără a primi un contraechivalent;

◆ *Contracte dezinteresate* - prin care o parte se obligă să facă un serviciu celeilalte fără a se însărăci pe sine şi nici în scopul îmbogățirii celeilalte părți

2.3.3 După criteriul **<u>modului lor de formare valabil</u>**:

◆ *contracte consensuale* - se încheie prin simplul acord de voință al părților cu privire la elementele esențiale ale contractului, fără a mai fi necesară vreo altă formalitate;

◆ *contractele solemne* - pentru a căror încheiere valabilă legea pretinde îndeplinirea unor anumite condiții de formă;

◆ *contractele reale* - pentru formarea valabilă a cărora, pe lângă acordul de voințe mai este necesară şi remiterea materială a lucrului care este obiectul prestației uneia dintre părți.

2.3.4 După criteriul **<u>reglementării exprese</u>** a contractelor de către lege:

◆ *contracte numite* (reglementate expres de lege) - acestora li se vor aplica regulile prevăzute de lege pentru fiecare contract în parte;

◆ *contracte nenumite* (nereglementate expres de lege şi lipsite de o denumire legală) - acestora li se vor aplica regulile comune tuturor contractelor astfel cum acestea sunt prevăzute de lege şi nicidecum regulile contractului numit cel mai apropiat sub aspectul conținutului sau obiectului său.

2.3.5 După criteriul **<u>modului de executare</u>**:

◆ *contracte cu executare instantanee sau imediată* - în cadrul cărora părțile au obligația să execute prestațiile ce şi le datorează în unul şi acelaşi moment care coincide, de regulă, cu momentul încheierii contractului;

◆ *contracte cu executare succesivă* - în cadrul cărora părțile sau numai una dintre părți are obligația de a-şi executa obligația într-o anumită perioadă de timp, în mod continuu sau succesiv, la anumite intervale de timp.

2.3.6 După criteriul posibilității părților de a influența conținutul contractului prin intermediul negocierii, contractele se clasifică în:

◆ *contracte negociate* - în care toate condițiile, conținutul şi efectele sunt determinate de negocierea liberă între părți;

◆ *contracte de adeziune* - ale cărui clauze esențiale sunt impuse

ori redactate de către una dintre părți, pentru aceasta sau ca urmare a instrucțiunilor sale, cealaltă parte neavând decțt să le accepte ca atare (art. 1.175 NCC);

◆ *contracte forțate* - a căror încheiere este obligatorie prin lege.

2.3.7 Tipuri speciale de contracte:

◆ *contractul-cadru* - este acordul prin care părțile convin să negocieze, să încheie sau să mențină raporturi contractuale ale căror elemente esențiale sunt determinate de acesta. Modalitatea de executare a contractului-cadru, în special termenul şi volumul prestațiilor, precum şi, dacă este cazul, prețul acestora sunt precizate prin convenții ulterioare (art. 1.176 NCC);

◆ *contractul încheiat cu consumatorii* - contractul încheiat cu consumatorii este supus legilor speciale şi, în completare, dispozițiilor Codului civil (art. 1.177 NCC).

► O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor; L. nr. 449/2003 privind vânzarea produselor şi garanțiile asociate acestora, etc. A se vedea în acest sens lista de acte normative ce poate fi consultată pe pagina Autorității naționale pentru protecția consumatorului http://www.anpc.gov.ro/

2.4. Încheierea contractului

Condițiile esențiale pentru validitatea contractului (art. 1.864 CC; art. 1.179 NCC) sunt:

CAPACITATEA de a contracta;
CONSIMȚĂMÂNTUL părților;
un OBIECT determinat şi licit;
o CAUZĂ licită şi morală;
FORMA prevăzută de lege (atunci când este cazul).

2.4.1 CONSIMȚĂMÂNTUL PĂRȚILOR

Contractul se încheie prin simplul acord de voințe al părților, dacă legea nu impune o anumită formalitate pentru încheierea sa valabilă (art. 1.178 NCC).

Pentru ca un contract să fie valabil încheiat este necesar să existe un acord de voințe în scopul de a produce efecte juridice. Pentru existența acestui acord de voințe este necesar ca voințele părților să concorde în scopul producerii de efecte juridice. Voințele juridice devin concordante în momentul în care propunerea unei părți este acceptată de cealaltă parte.

2.4.1.1 Contractul se încheie prin:

- negocierea lui de către părți;
- acceptarea fără rezerve a unei oferte de a contracta.

Este suficient ca părțile să se pună de acord asupra elementelor esențiale ale contractului, chiar dacă lasă unele elemente secundare spre a fi convenite ulterior ori încredințează determinarea acestora unei alte persoane. Dacă părțile nu ajung la un acord asupra elementelor secundare ori persoana căreia i-a fost încredințată determinarea lor nu ia o decizie, instanța va dispune, la cererea oricăreia dintre părți, completarea contractului, ținând seama, după împrejurări, de natura acestuia şi de intenția părților. (art. 1182 al. 2 şi 3 NCC)
Excepție: atunci când, în timpul negocierilor, o parte insistă să se ajungă la un acord asupra unui anumit element sau asupra unei anumite forme, contractul nu se încheie până nu se ajunge la un acord cu privire la acestea. (art. 1185 NCC).
Aceste prevederi nu se aplică acelor contracte a căror negociere a început înainte de intrarea în vigoare a NCC!

2.4.1.2 Oligații pe parcursul negocierilor:
- Buna-credință (art. 1.183 NCC);
- Confidențialitatea (art. 1.184 NCC).

2.4.1.3 Elementele acordului de voințe:
- oferta de a contracta;
- acceptarea ofertei.

OFERTA de a contracta este propunerea făcută unei persoane de a încheia un contract. Fiind o manifestare de voință, oferta trebuie să îndeplinească toate condițiile de valabilitate ale consimțământului, precum şi să fie:
- fermă şi neechivocă, în sensul că ea trebuie să exprime voința neîndoielnică de a încheia contractul prin simpla ei acceptare;
- precisă şi completă, în sensul că trebuie să cuprindă toate elementele necesare realizării acordului de voințe mai ales cu privire la natura şi obiectul contractului.
Reglementare: art. 1.187-1.195 NCC
Nu constituie ofertă de a contracta:
- Propunerea adresată unor persoane nedeterminate, chiar dacă este precisă - după împrejurări, poate constitui solicitare de ofertă sau intenție de negociere (art. 1.189 NCC)
- Solicitarea de a formula oferte, adresată uneia sau mai multor persoane determinate (art. 1.190 NCC)

Cu toate acestea, propunerea valorează ofertă dacă aceasta rezultă astfel din lege, din uzanțe ori, în mod neîndoielnic, din împrejurări.

ACCEPTAREA este manifestarea de voință a unei persoane de a încheia un contract în condițiile stabilite prin oferta ce i-a fost adresată în acest scop.
Condiții specifice:

◆ să fie *pură şi simplă*, adică în concordanță totală cu oferta (destinatarul trebuie să accepte integral oferta; orice rezervă sau propunere de schimbare a conținutului ofertei reprezintă de fapt o contraofertă);
◆ să fie *neîndoielnică* (condiția este esențial să fie îndeplinită mai ales în acele situații în care oferta se consideră acceptată în mod tacit);
◆ să *nu fie tardivă* - ceea ce presupune că ea trebuie să intervină în termenul de validitate al ofertei (dacă intervine ulterior acestui termen ea este caducă).
Acceptarea poate fi:
◆ *expresă* (manifestată în scris sau verbal)
◆ *tacită* (atunci când rezultă cu certitudine din anumite acțiuni ale destinatarului ofertei, cum ar fi un început de executare a contractului).

2.4.2 MOMENTUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI
- *în cazul contractelor consensuale*, coincide cu acela al realizării acordului de voință;
- *în cazul contractelor solemne*, este dat de îndeplinirea formalităților pretinse de lege.
De interes pentru stabilirea: capacității părților, legii aplicabile în cazul conflictului de legi în timp, începutului prescripție extinctive, termenelor suspensive sau extinctive, etc.

Situații posibile:
- când potențialii contractanți se afla față în față/contractează telefonic, momentul încheierii contractului coincide cu acela al declarării acceptării ofertei, dacă aceasta se face fără rezerve şi imediat;
- când potențialii contractanți nu sunt prezenți față în față (oferta se trimite prin poştă, e-mail, fax, etc).

În conformitate cu prevederile NCC, art. 1186, contractul se încheie în momentul şi în locul în care acceptarea ajunge la ofertant, chiar dacă acesta nu ia cunoştință de ea din motive care nu îi sunt imputabile.

2.4.3 LOCUL ÎNCHEIERII CONTRACTULUI este cel în care acceptarea ajunge la ofertant.
Înainte de intrarea în vigoare a NCC, în cazul contractelor simalagmatice, între persoane neprezente, se considera că locul încheierii contractului este acela unde ofertantul primeşte corespondența cu acceptarea. In cazul contractelor unilaterale se considera că locul încheierii contractului este acela unde acceptantul a primit oferta. In cazul contractelor solemne se considera că locul încheierii contractului este acela unde s-au îndeplinit formalitățile prevăzute de lege pentru încheierea lor.
Importanță: în materie procesual civilă (pentru stabilirea competenței teritoriale a instanțelor) şi în materia dreptului internațional privat

(pentru stabilirea legii aplicabile).

2.4.4.CLAUZE SPECIALE (art. 1.201-1.203 NCC):

◆ *clauze externe* - dacă prin lege nu se prevede altfel, părțile sunt ținute de clauzele extrinseci la care contractul face trimitere;

◆ *clauze standard* - stipulațiile stabilite în prealabil de una dintre părți pentru a fi utilizate în mod general şi repetat şi care sunt incluse în contract fără să fi fost negociate cu cealaltă parte; clauzele negociate prevalează asupra clauzelor standard;

◆ *clauze neuzuale* - clauzele standard care prevăd în folosul celui care le propune limitarea răspunderii, dreptul de a denunța unilateral contractul, de a suspenda executarea obligațiilor sau care prevăd în detrimentul celeilalte părți decăderea din drepturi ori din beneficiul termenului, limitarea dreptului de a opune excepții, restrângerea libertății de a contracta cu alte persoane, reînnoirea tacită a contractului, legea aplicabilă, clauze compromisorii sau prin care se derogă de la normele privitoare la competența instanțelor judecătoreşti nu produc efecte decât dacă sunt acceptate, în mod expres, în scris, de cealaltă parte.

Test de autoevaluare nr. 2- Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Contractele aleatorii sunt acelea în care:
   a) întinderea prestațiilor părților este cunoscută încă de la început;
   b) întinderea rpestațiilor uneia dintre părți este incertă;
   c) încheierea lor valabilă stă sub semnul incertitudinii.
2. Contractul se încheie:
   a) în momentul şi în locul în care acceptarea ajunge la ofertant;
   b) în momentul şi în locul în care oferta ajunge la destinatar;
   c) în momentul şi în locul în care este emisă acceptarea ofertei.

Bibliografia capitolului 2

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2009

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 3
Efectele contractului

Cuprins

Obiectivele capitolului 3.....19
3.1. Principiul forței obligatorii a contractului.....20
3.2. Efectele speciale ale contarctelor sinalagmatice 22
Bibliografia capitolului 2.....25

Obiectivele capitolului 3

Temele prezentate în acest capitol vă vor ajuta în:

- cunoaşterea efectelor contractului
- înțelegerea implicațiilor principiului forței obligatorii a contractului

Efectele contractului sunt guvernate de următoarele principii:

PRINCIPIUL FORȚEI OBLIGATORII

PRINCIPIUL RELATIVITĂȚII

3.1. Principiul forței obligatorii a contractului

3.1.1 NOȚIUNE

Conform art. 969, al.1, din Codul civil de la 1864, "convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante".

În conformitate cu prevederile art. 1270 NCC, *contractul valabil încheiat are putere de lege între părțile contractante*.

Prin urmare, contractul este legea părților, acestea fiind ținute să îl respecte întocmai (*pacta sunt servanda*).

Fundament: nevoia asigurării şi garantării păcii sociale

Consecințe:

a) părțile contractante sunt ținute să execute întocmai, una față de cealaltă, obligațiile la care s-au îndatorat, la termenele şi în condițiile stabilite;

b) contractul nu poate fi revocat prin voința uneia din părțile contractante;

c) obligațiile contractuale trebuie să fie executate întotdeauna cu bună credință.

3.1.2 SIMETRIA ÎN CONTRACTE

Contractul se modifică sau încetează numai prin acordul părților ori din cauze autorizate de lege. (art. 1.270, al. 2 NCC)

mutuus consensus ↔ mutuus dissensus

- *Revocarea prin consimțământ mutual* - un nou contract prin care se desface contractul încheiat între aceleaşi părți. De regulă, produce efecte numai pentru viitor.
- *Revocarea unilaterală* - dacă părțile au prevăzut expres această posibilitate în contract (cu condiția ca legea să permită inserarea unei asemenea clauze), precum şi atunci când legea permite revocarea (art. 1.276 NCC).
- *Încetarea forțată* - Uneori, încetarea contractelor pentru viitor poate avea loc şi forțat, adică chiar împotriva voinței părților.

3.1.3 EXECUTAREA CU BUNĂ CREDINȚĂ A CONTRACTULUI

Conform art. 1.272 NCC, contractul valabil încheiat obligă nu numai la ceea ce este expres stipulat, dar şi la toate urmările pe care practicile statornicite între părți, uzanțele, legea sau echitatea le dau contractului, după natura lui, ceea ce implică obligația de loialitate (de informare reciprocă pe toată durata executării contractului) şi obligația de cooperare (fiecare parte trebuie să se comporte în aşa fel încât să nu impună celeilalte părți cheltuieli inutile în executarea contractului).

3.1.4 OBLIGAȚIA INSTANȚELOR DE JUDECATĂ DE A RESPECTA CONTRACTUL - obligația judecătorului competent de a soluționa orice litigiu legat de contract ținând seama de stipulațiile

contractuale, pe care nu le poate modifica.
Interpretarea contractului de către instanța de judecată trebuie să țină seama de stipulațiile contractuale, dar şi de o sumă de reguli legale, menite să ajute la determinarea voinței reale a părților contractante (regula priorității voinței reale prev. de art. 1.266 NCC) şi la interpretarea clauzelor confuze, contradictorii şi a celor tacite (expuse de art. 1.267 – art. 1.269 NCC).

3.1.5 IMPREVIZIUNEA ÎN CONTRACTE

Impreviziune =paguba pe care o suferă una din părțile contractante ca urmare a dezechilibrului grav de valoare care intervine între prestatiile sale şi contraprestațiile celelialte părți, în cursul executării contractului, determinat de fluctuațiile monetare.
Părțile sunt ținute să îşi execute obligațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă, fie datorită creşterii costurilor executării propriei obligații, fie datorită scăderii valorii contraprestației.
Excepții:
- Părțile contractante pot, de comun acord:
◆ să corecteze dezechilibrul lor contractual cauzat de fluctuația monetară;
◆ să anticipeze un asemenea dezechilibru şi să stipuleze o clauză contractuală a cărei funcție să fie aceea de a opera automat în cazul producerii dezechilibrului (clauză de indexare);
◆ să stipuleze clauze de revizuire a contractului, clauze care obligă parțile ca la anumite intervale de timp să revadă şi să reajusteze dacă este cazul, prestațiile lor, ținând seama de schimbările economice.
- Legiuitorul poate interveni, prin norme imperative, asupra contractului, putând dispune readaptarea lui şi procedând la indexarea sau reevaluarea prestațiilor, chiar şi în cazul impreviziunii.
- Instanța poate să dispună, dacă executarea contractului a devenit excesiv de oneroasă datorită unei schimbări excepționale a împrejurărilor care ar face vădit injustă obligarea debitorului la executarea obligației (art. 1271 NCC):

a)adaptarea contractului, pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile şi beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor;

b)încetarea contractului, la momentul şi în condițiile pe care le stabileşte.

Condiții:

a)schimbarea împrejurărilor a intervenit după încheierea contractului;

b)schimbarea împrejurărilor, precum şi întinderea acesteia nu au fost şi nici nu puteau fi avute în vedere de către debitor, în mod rezonabil, în momentul încheierii contractului;

c)debitorul nu şi-a asumat riscul schimbării împrejurărilor şi nici nu putea fi în mod rezonabil considerat că şi-ar fi asumat acest risc;

d)debitorul a încercat, într-un termen rezonabil şi cu bună-credință, negocierea adaptării rezonabile şi echitabile a contractului.

Dispozițiile privitoare la impreviziune se aplică numai contractelor încheiate după intrarea în vigoare a Codului civil!

3.2 Efectele speciale ale contractelor sinalagmatice

3.2.1 PRINCIPIUL RECIPROCITĂȚII ŞI INTERDEPENDENȚEI obligațiilor părților în contractele sinalagmatice

- Efecte speciale:

a) obligațiile trebuie să fie executate simultan, cu excepția cazurilor în care natura acestora sau voința părților instituie o excepție de la regulă. In consecință, orice parte contractantă are dreptul să refuze a-şi executa obligația cât timp cealaltă parte nu şi-a executat obligațiile - excepția de neexecutare a contractului.

b) dacă una din părți nu-şi execută culpabil obligațiile, cealaltă parte are dreptul să solicite desființarea contractului - rezoluțiunea.

c) dacă un eveniment independent de voința părților împiedică executarea obligațiilor uneia dintre părți contractul încetează, cealaltă parte fiind exonerată de obligațiile sale - suportarea riscurilor contractuale.

3.2.2 EXCEPȚIA DE NEEXECUTARE A CONTRACTULUI

3.2.2.1 Definiție = Posibilitatea unei părți a contractului de a nu-şi executa sau de a refuza să-şi execute obligațiile contractuale atâta timp cât cealaltă parte nu şi-a executat propriile obligații. Operează exclusiv în puterea părții care o invocă, adică fără intervenția instanței de judecată şi fără a fi necesară condiția punerii în întârziere a celeilalte părți.

3.2.2.2 Reglementare: art. 1.555-1.556 NCC

3.2.2.3 Condițiile de invocare:

- obligațiile reciproce ale părților să aibă temeiul în acelaşi contract;
- obligațiile să fie exigibile;
- neexecutarea obligațiilor chiar parțială fiind, trebuie să fie suficient de importantă raportată la economia contractului;
- neexecutarea să nu fie cauzată de fapta părții care invocă excepția de neexecutare;
- raportul contractual să implice executarea simultană a obligațiilor contractuale.

3.2.3 REZOLUȚIUNEA

3.2.3.1 Definiție = desființarea unui contract sinalagmatic cu executare dintr-o dată la cererea uneia din părți, pentru motivul că cealaltă parte nu şi-a executat culpabil obligațiile la care s-a îndatorat.

3.2.3.2 Reglementare: art.1.549-1.554 NCC

Rezoluțiune:

- ◆ totală;
- ◆ parțială (când executarea este divizibilă).

3.2.3.3 Rezoluțiunea judiciară, condiții:

- una din părți să nu-şi fi executat obligațiile contractuale.

Neexecutarea totală va determina întotdeauna pronunțarea rezoluțiunii. Neexecutarea parțială nu dă dreptul la rezoluțiune atunci când este de mică însemnătate – dă dreptul la reducerea prestațiilor sau la daune interese

- neexecutarea trebuie să fie urmarea culpei pârâtului. In cazul în care neexecutarea este consecința unor împrejurări neimputabile celeilalte părți, suntem în prezența chestiunii riscurilor contractuale, şi nu a rezoluțiunii.

Creditorul obligației neexecutate beneficiază de un drept de opțiune între a cere rezoluțiunea contractului sau executarea silită a debitorului.

3.2.3.3 Rezoluțiunea unilaterală poate avea loc prin notificarea scrisă a creditoului atunci când:

- ◆ părțile au convenit astfel;
- ◆ debitorul se află de drept în întârziere;
- ◆ debitorul nu a executat obligația în termenul fixat prin punerea în întârziere.

3.2.3.4 Pactele comisorii

Definiție = clauza expresă prin care părțile stipulează rezoluțiunea de plin drept a contractului în cazul neexecutării obligațiilor de către una din ele.

Condiții:

- ◆ să prevadă, în mod expres, obligațiile a căror neexecutare atrage rezoluțiunea de drept a contractului;
- ◆ debitorul să fi fost pus în întârziere;

Punerea în întârziere trebuie să indice, în mod expres, condițiile în care operează pactul comisoriu.

3.2.3.5 Efectele rezoluțiunii - desființarea contratului cu caracter retroactiv, operând atât pentru trecut (*ex tunc*), cât şi pentru viitor (*ex nunc*), ca şi când contractul nu a fost niciodată încheiat.

- ◆ Intre părți - încetarea raportului contractual, ca şi când contractul nu s-ar fi încheiat, iar în cazul în care părțile au executat anumite prestații, acestea vor trebui restituite (conform principiului *restitutio in integrum*) în temeiul îmbogățirii fără justă cauză sau plății nedatorate.
- ◆ Față de terți - se desființează toate drepturile consimțite în favoarea acestora de către dobânditorul prestației, care a format obiectul contractului rezolvit (*resoluto jure dantis resolvitur jus accipientis*).

Nu produce efecte asupra clauzelor referitoare la soluționarea diferendelor ori asupra celor care sunt destinate să producă efecte chiar în caz de rezoluțiune.

3.2.4 REZILIEREA

In cazul contractelor sinalagmatice cu executare succesivă, desființarea lor pentru neexecutarea obligațiilor de către una din părți se numeşte reziliere. Aceasta are ca efecte desființarea contractului numai pentru viitor.

Condițiile în care operează rezilierea sunt identice cu cele ale rezoluțiunii.

Excepție: creditorul are dreptul la reziliere chiar dacă neexecutatarea este de mică însemnătate însă are un caracter repetat.

3.2.5 RISCURILE CONTRACTULUI

In cazul imposibilității fortuite de executare generate de un caz fortuit sau de forță majoră, obligațiile contractuale se sting. Prin excepție, executarea lor este suspendată când imposibilitatea are un caracter temporar. (art. 1.557 NCC)

In cazul contractelor unilaterale, obligația debitorului se stinge atunci când survine un caz de forță majoră.

In cazul contractelor sinalagmatice netranslative de proprietate se aplică regula conform căreia debitorul suportă riscul neexecutării (*res perit debitori*). Riscul neexecutării este suportat de către partea a cărei obligație nu mai poate fi executată, din cauza forței majore. Atunci când obligația a devenit doar parțial imposibil de executat este posibilă reducerea corespunzătoare şi proporțională a contraprestației celeilalte părți sau, atunci când ceea ce ar putea fi executat nu mai asigură nici măcar parțial scopul contractului, încetarea în întregime a contractului.

In contractele sinalagmatice translative de proprietate trebuie să distingem între:

→ riscul imposibilității de executare a contractului

→ riscul pieirii fortuite a bunului

Riscul contractului rămâne în sarcina debitorului obligației de predare, chiar dacă proprietatea a fost transferată dobânditorului.

În cazul pieirii fortuite a bunului, debitorul obligației de predare pierde dreptul la contraprestație, iar dacă a primit-o, este obligat să o restituie.

Excepție: creditorul pus în întârziere preia riscul pieirii fortuite a bunului. El nu se poate libera chiar dacă ar dovedi că bunul ar fi pierit şi dacă obligația de predare ar fi fost executată la timp. (Art. 1.274 NCC)

Dispozițiile din NCC privitoare la transferul riscurilor în contractele translative de proprietate se aplică numai contractelor încheiate după intrarea lui în vigoare!

Test de autoevaluare nr. 3 - Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Rezoluțiunea este un mod de încetare a contractelor:
   a) unilaterale;
   b) cu executare succesivă;
   c) sinalagmatice.
2. În materia suportării riscurilor contractuale se aplică regula:
   a) resoluto iure dantis resolvitur ius accipientis;
   b) nemo auditur propriam turpitudinem allegans;
   c) res perit debitori.

Bibliografia Capitolului 3

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2009

I.F. Popa – Rezolutiunea si rezilierea contractelor in Noul Cod civil, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2012

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

C.E. Zamşa – Teoria impreviziunii, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2006

Capitolul 4
Efectele contractului față de terți

Cuprinsul capitolului 4

Obiectivele capitolului 4.....26
4.1. Principiul relativității efectelor contractului.....26
4.2. Opozabilitatea contractului față de terți.....27
4.3. Excepțiile de la principiul relativității contractului fată de terți...28
Bibliografia capitolului 4.....32

Obiectivele capitolului 4

După parcurgerea acestui capitol studenții vor fi capabili să:

- Identificați categoriile de participanți la raporturile juridice obligaționale
- înțelegeți şi să utilizați în practică stipulația pentru altul şi simulația
- să identificați situațiile în care simulația nu este legală

4.1. Principiul relativității efectelor contractului

4.1.1. **Noțiune**. Potrivit acestui principiu contractul încheiat între părți nu poate da naştere la drepturi şi obligații în favoarea, respectiv în sarcina unei persoane care nu a participat la încheierea contractului. Nimeni nu poate deveni creditor sau debitor printr-un contract la care nu şi-a dat consimțământul.

4.1.2. Reglementare: Vechea prevedere a art. 973 C. Civ., "Convențiile nu au efect decât între părțile contractante" a fost reiterată şi de Noul cod, în art. 1280: *Contractul produce efecte numai între părți, dacă prin lege nu se prevede altfel*.

4.1.3. Categorii de participanți la raporturile juridice:

◆ *părțile contractante*: sunt persoanele fizice sau juridice care au participat efectiv, personal şi direct sau prin reprezentant la încheierea contractului şi față de care efectele acestuia se produc pe deplin;

◆ *terții propriu-zişi*: sunt persoanele fizice sau juridice care nu au participat în nici un fel la încheierea contractului, neavând deci calitatea de părți. Față de acestea contractul nu produce nici un efect neputând da naştere la drepturi şi obligații în favoarea sau în sarcina lor;

◆ *succesorii în drepturi ai părţilor* "avânzii cauză": aceste persoane sunt terți dacă ținem seama de criteriul participării efective la contract, pentru că nu au consimțit în nici un fel la producerea efectelor sale. Cu toate acestea, dacă ținem seama de efectele pe care le produce contractul asupra lor, mai firesc este să încadrăm aceste persoane în categoria părților. Distincția nu este însă atât de evidentă, pentru că ea depinde de categoria succesorilor în drepturi.

○ *succesorii universali sau cu titlu universal* – persoane ce dobândesc nefracționat sau fracționat (în sensul că primesc doar o cotă parte) patrimoniul autorului lor. (art. 1.282 al. 1 NCC)

Acestor persoane li se transmit, cu unele excepții, drepturile şi obligațiile autorului lor → li se transmit toate drepturile şi obligațiile rezultate din contractele la care a consimțit autorul lor. Contractul îşi produce efectele ca şi cum ar fi participat personal la încheierea sa.

○ *succesorii cu titlu particular* - persoane care dobândesc de la autor unul sau mai multe drepturi determinate. (art. 1.282 al. 2 NCC)

○ *creditorii chirografari* - acea categorie de creditori a căror singură garanție comună şi proporțională a realizării drepturilor lor de creanță o constituie patrimoniul debitorului lor.

4.2. Opozabilitatea contractului față de terți

4.2.1. Definiție = obligația terților de a respecta situația juridică rezultată din contract. (art. 1.281 NCC)

Dintre cazurile de aplicare a opozabilității se pot aminti:

◆ invocarea contractului ca titlu sau probă pentru dobândirea unui drept, față de un terț;

◆ invocarea contractului ca just titlu, în cazul uzucapiunii de la 10 la 20 de ani;

◆ invocarea contractului ca probă a justei cauze a îmbogățirii față de persoana care invocă îmbogățirea fără just temei.

→ mijloc de probă a dreptului de proprietate sau a existenței oricărui drept subiectiv, împotriva tuturor, inclusiv a terților propriu-zişi

4.2.2. <u>Opozabilitatea contractului poate fi invocată</u>:

◆ de către părți față de terți - în ipoteza în care terțul este complice la neexecutarea unei obligații contractuale, sau atunci când împiedică prin fapta sa executarea unei obligații contractuale;

◆ de către terți față de părți - în ipoteza în care neexecutarea unei obligații contractuale de către una din părți cauzează un prejudiciu unui terț;

◆ de către terți față de terți - ipoteza titlului invocat în cadrul unei acțiuni în revendicare, titlu ce constă în convenția translativă de proprietate dintre una dintre părțile procesului şi un terț.

Unii autori, consideră că efectele opozabilității sunt prezente şi sub aspect probatoriu, deoarece contractul este o sursă de informații cu implicații juridice

4.3. Excepțiile de la principiul relativității contractului fată de terți

4.3.1. Noțiune = acele situații în care o persoană care nu a participat la încheierea contractului dobândește obligații şi drepturi izvorâte din acest contract
1. *Obligații* în sarcina unei persoane care nu a participat la încheierea contractului din care acestea rezultă şi nu are nici calitatea de având-cauză - nu poate fi admisă în nici un caz deoarece ar reprezenta o încălcare a libertății persoanelor.
2. *Drepturi* în favoarea unui terț care nu a participat la încheierea contractului din care rezultă dreptul şi care nu are nici calitatea de având cauză. Excepție reală: stipulația pentru altul

4.3.2. Promisiunea pentru altul - excepție aparentă de la principiul relativității efectelor contractului
4.3.2.1 Definiție = convenția sau clauza dintr-o convenție prin care o persoană (debitorul) se obligă față de o altă persoană (creditorul) să obțină consimțământul unei alte persoane (terț) pentru încheierea unui contract sau pentru ratificarea unui contract deja încheiat = convenția de *porte fort*
4.3.2.2. Reglementare: art. 1.283 NCC
4.3.2.3.Efecte: naşterea unei obligații de a face în sarcina debitorului-promitent – obligație de rezultat; părțile pot conveni ca aceasta să fie doar o obligație de mijloace - promisiune „de bune oficii"

4.3.3. Contractul în favoarea unei terțe persoane sau stipulația pentru altul
4.3.3.1. Definiție = un contract sau o clauză dintr-un contract prin care o parte numită promitent, se obligă față de cealaltă parte, numită stipulant, să execute o prestație în favoarea unei alte persoane, străină de contract, numită terț beneficiar
4.3.3.2. Reglementare: Art. 1.284-1.288 NCC
4.3.3.3. Condiții de validitate specifice:
- *stipulația să fie certă şi neîndoielnică*.
- *terțul beneficiar să fie determinat sau determinabil*.

Dacă terțul beneficiar nu acceptă stipulația, dreptul său se consideră a nu fi existat niciodată.
4.3.3.4. Efecte
a) *Între stipulant şi promitent* - raporturi juridice obişnuite, după tiparul relației contractuale, cu singura diferență că prestația rezultată din stipulație va trebui executată în favoarea unui terț şi nu a stipulantului.
b) *Între promitent şi terțul beneficiar* - raporturi guvernate de naşterea unui drept direct în patrimoniul terțului-beneficiar fără a trece pin patrimoniul stipulantului. Dobândirea dreptului are loc în mod originar, în momentul încheierii contractului. Terțul beneficiar nu este ținut a suporta concursul creditorilor stipulantului şi nici eventuala insolvabilitate a acestuia. Dreptul rezultat din stipulație poate fi

transmis pe cale succesorală chiar înainte de confirmarea sa de către beneficiar.

- Terțul are dreptul:
  - să pretindă executarea prestației promitentului;
  - să folosească acțiunile oblică sau pauliană;
  - să se folosească de garanțiile speciale constituite de către promitent prin contractul încheiat cu stipulantul.
- Terțul nu are dreptul:
  - să solicite rezoluțiunea contractului care cuprinde stipulația pentru altul, deoarece acțiunea în rezoluțiune nu poate fi accesibilă unei persoane terțe față de contract (regulă dedusă din principiul relativității efectelor contractului), pentru că terțul nu justifică un interes legitim în a solicita rezoluțiunea care nu are cum să-i profite.

Promitentul poate să opună terțului beneficiar excepțiile inerente raporturilor contractuale dintre el şi stipulant: excepția neexecutării contractului, în cazul în care stipulantul nu îşi îndeplineşte obligațiile, nulitatea contractului, neîndeplinirea sau îndeplinirea unei condiții suspensive, respectiv rezolutorii, neîmplinirea termenului suspensive de executare, solicitarea termenului de grație, etc.

c) *Între terțul beneficiar şi stipulant* - nu rezultă nici un raport de obligații.

4.3.3.5 Revocarea stipulației pentru altul este posibilă:

a) dacă a fost prevăzută în contract, numai cât timp acceptarea beneficiarului nu a ajuns la stipulant sau la promitent;

b) în cazul contractului de asigurare, asiguratul are dreptul să revoce tot timpul vieții stipulația făcută în favoarea unei terțe persoane;

c) în cazul contractului de transport, expeditorul are posibilitatea să revoce dreptul destinatarului de a primi marfa, până în momentul remiterii scrisorii de trăsură.

Stipulantul este singurul îndreptățit să revoce stipulația, creditorii sau moştenitorii săi neputând să o facă. Stipulantul nu poate însă revoca stipulația fără acordul promitentului dacă acesta din urmă are interesul să o execute. Revocarea stipulației produce efecte din momentul în care ajunge la promitent. Dacă nu a fost desemnat un alt beneficiar, revocarea profită stipulantului sau moştenitorilor acestuia, fără a agrava însă sarcina promitentului.

4.3.3.6. Natura juridică a stipulației pentru altul

A. Teoria dublului contract

B. Teoria gestiunii de afaceri

C. Teoria actului unilateral al promitentului

D. Teoria dreptului direct

4.3.4. Simulația - excepție de la opozabilitatea contractului față de terți

4.3.4.1 Definiție = operațiune juridică cu caracter complex care constă în încheierea şi existența concomitentă între aceleaşi părți a două contracte: unul aparent sau public prin care se creează o situație juridică aparentă contară realității şi un alt act secret, care dă naştere

situației juridice reale dintre părți, anihilând sau modificând efectele produse în aparență de contractul public

4.3.4.2 Reglementare: art. 1.289-1.294 NCC

4.3.4.3 Condițiile simulației:

a) contraînscrisul să fie un act secret

b) *contraînscrisul să fie contemporan cu actul public*

c) să existe intenția comună a părților de a simula

4.3.4.4. Formele simulației:

◆ *Fictivitatea* (simularea consimțământului) - când actul public exprimă o stare de fapt şi de drept care în realitate nu există.

◆ *Deghizarea* - presupune încheierea unui contract care dă naştere adevăratelor raporturi dintre părți, contract pe care, pentru a-l ține secret în tot sau în parte, îl îmbracă în forma unui alt contract.

◆ *Interpunerea de persoane* - părțile actului aparent prevăd, într-o convenție secretă, faptul că una dintre ele nu are calitatea de parte contractantă şi stabilesc cine este adevăratul contractant.

4.3.4.5 Scopurile simulației:

Simulația este întotdeauna marcată de un scop *abstract* care constă în intenția de a *ascunde terților actul secret încheiat între părți*. Pe lângă acest scop abstract, părțile pot fi animate de o multitudine de scopuri *concrete*. Părțile pot să urmărească eludarea unei dispoziții legale legate de plata unor taxe şi impozite (frauda fiscală), sustragerea unor bunuri de la executare (frauda civilă) sau scopuri care nu presupun nimic ilicit, cum ar fi intenția donatorului de a-şi ascunde adevărata identitate față de donatar.

4.3.4.6 Limitele simulației sunt legate de scopurile pe care ea le urmăreşte.

Dacă intenția părților este aceea de a eluda o dispoziție legală imperativă (cum ar fi cea care prohibeşte vânzările între soți sau cea care impune părților contractului de vânzare-cumpărare încheiat în formă autentică să declare prețul real) atunci sancțiunea este, de regulă, nulitatea absolută a întregii operațiuni.

In cazul nerespectării dispozițiilor legale privind rezerva succesorală, sancțiunea aplicabilă va fi reducțiunea liberalității excesive.

Dacă simulația nu urmăreşte vreun scop ilicit, sancțiunea specifică a simulației este inopozabilitatea fața de terți a situației juridice rezultate din actul secret.

Contractul secret şi deghizat este valabil şi în cazul în care nu este încheiat în forma solemnă prevăzută de lege, sub condiția ca actul sau contractul public şi deghizant să fi fost perfectat în forma cerută de lege pentru contractul deghizat.

4.3.4.7 Efectele simulației

a) *In raporturile dintre părțile simulației*, în concordanță cu principiul voinței reale (art. 1.266 NCC) şi cu principiul forței obligatorii (art. 1.270 NCC), *va produce efecte actul juridic secret şi nu cel aparent*.

Aceleaşi efecte se vor produce *şi în raport cu succesorii universali şi cu titlu universal* ai părților (art. 1.289 al.1 NCC).

Prin excepție, în situația în care simulația este realizată în scopul

fraudării intereselor acestor categorii de succesori, efectele actului secret nu se vor produce față de ei, întrucât trebuie considerați terți într-o asemenea situație.
Tot terți sunt considerați şi succesorii cu titlu particular, precum şi creditorii chirografari.
b) *Față de terți*, potrivit art. 1.290 NCC, *actul secret nu poate avea niciun efect*. In consecință, terților nu le va putea fi opusă decât situația rezultată din actul public, deşi aceasta nu corespunde realității. Actul secret, deşi cuprinde adevăratele raporturi dintre părți, este inopozabil terților. In acest mod simulația reprezintă o excepție de la opozabilitatea contractului față de terți. Pentru ca efectele actului secret să nu se producă, este necesar ca terții să nu fi avut cunoştință de existența şi conținutul actului secret, adică să fie de *bună-credință*.

4.3.4.8 Acțiunea în simulație = acea acțiune prin care persoana interesată înlătură aparența creată de mecanismul simulației.
Caracterisici:
- poate fi exercitată de către orice persoană interesată să se constate existența actului secret, în scopul de a invoca în favoarea sa acest act sau de a-l ataca dacă nu îi este favorabil.
- este o acțiune în constatare;
- este o acțiune imprescriptibilă;
- se deosebeşte de acțiunea prin care se urmăreşte executarea stipulațiilor din actul secret sau desființarea actului secret. Această acțiune este (spre deosebire de acțiunea în simulație) o acțiune în realizare, patrimonială şi de regulă prescriptibilă extinctiv.

4.3.4.9 Proba simulației se face diferit în funcție de calitatea persoanelor care o invocă:
- *Părțile participante* la simulație, pot proba actul secret numai în condițiile prevăzute de art. 1191 şi urm. Cod civil, adică prin act scris. Prin excepție, se admite că dovada simulației se poate face prin orice mijloc de probă (adică şi martori sau prezumții) când: pârâtul consimte la administrarea unei asmenea probe; când există un început de dovadă scrisă; în cazul imposibilității morale a preconstituirii de probă scrisă; când consimțământul uneia dintre părțile actului secret a fost viciat prin dol sau violență; când suntem în prezența unei simulații ilicite menite să încalce dispozițiile imperative ale legii; când actul public este fictiv. Părților le sunt asimilate în acest caz succesorii universali sau cu titlu universal.
- *Terții propriu-zişi* pot dovedi existența şi cuprinsul actului secret prin orice mijloc de probă deoarece, față de aceştia, actul secret este un simplu fapt juridic.
In toate situațiile în care cel ce lasă moştenirea înstrăinează unui succesibil în linie dreaptă, cu titlu oneros, în schimbul unei rente viagere sau cu rezerva uzufructului viager, *se prezumă*, conform art. 1.091 al 4 NCC că suntem în prezența unei donații deghizate scutite de raport succesoral.

Test de autoevaluare nr. 4- Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns:

1. Stipulația pentru altul este:
   a) o excepție de la principiul forței obligatorii a contractului;
   b) o excepție de la principiul relativității efectelor contractului;
   c) o excepție de la principiul reparării integrale a prejudiciului.
2. Simulația presupune existența unui contraînscris:
   a) contemporan cu actul aparent;
   b) subsecvent actului aparent;
   c) anterior actului aparent.

Bibliografia Capitolului 4

F. Baias – Simulația - Studiu de doctrina si jurisprudenta, Editura Rosetti, Bucureşti 2003

G. Chivu – Simulația în teoria si practica dreptului civil, Editura Argonaut, Cluj Napoca 2001

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2009

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

P. Vasilescu – Relativitatea actului juridic civil. Repere pentru o noua teorie generală a actului de drept privat, Edit. Rosetti, Bucuresti, 2003

Capitolul 5
Actul juridic unilateral de drept civil. Faptul juridic licit

Cuprinsul capitolului 5

Obiectivele capitolului 5.....33
5.1. Actul juridic unilateral de drept civil.....33
5.2. Faptele juridice - izvoare de obligații.....34
Bibliografia capitolului 5.....39

Obiectivele capitolului 5

- cunoaşterea izvoarelor de obligații
- înțelegerea gestiunii de afaceri şi diferențierea ei de alte instituții
- posibilitatea utilizării în practică a noțiunilor însuşite

5.1. Actul juridic unilateral de drept civil

5.1.1 Definiție = manifestarea de voință a unei singure persoane fizice sau juridice făcută cu intenția de a produce efecte juridice în sensul naşterii, modificării sau stingerii de raporturi juridice civile.

5.1.2 Exemple:

- testamentul;
- legatul cuprins într-un testament;
- acceptarea sau renunțarea la o succesiune;
- confirmarea unui act juridic lovit de nulitate relativă;
- revocarea unui contract (atunci când legea sau clauzele contractuale permit aceasta);
- ratificarea gestiunii de afaceri;
- actul juridic prin care asociatul unic înființează o societate comercială cu răspundere limitată;
- recunoaşterea paternității copilului născut din afara căsătoriei

5.1.3 Exceptând actele juridice unilaterale de prezența cărora legea leagă efecte juridice, există diverse alte acte juridice a căror încadrare în sfera angajamentelor unilaterale este discutabilă:

a. *oferta de a contracta cu termen*;

b. *gestiunea de afaceri;*

c. *stipulația pentru altul*;

d. *promisiunea publică de premiere a unei lucrări*;

e. *oferta de purgă a imobilului ipotecat*.

f. *subscrierea titlurilor de credit*.

g. *subscrierea publică de acțiuni*

h. *înființarea unei fundații*.

5.1.4 Conform NCC:

Promisiunea unilaterală făcută cu intenția de a se obliga independent de acceptare îl leagă numai pe autor, destinatarul actului poate să refuze dreptul astfel născut (art. 1.327)

Cel care promite în mod public o recompensă în schimbul executării unei prestații este obligat să facă plata, chiar dacă prestația a fost executată fără a se cunoaşte promisiunea (art. 1.328)

Promisiunea poate fi revocată în aceeaşi formă în care a fost făcută publică sau într-o formă echivalentă revocarea neproducând efecte față de cel care, mai înainte de publicarea ei, a executat prestația (art. 1.329)

5.2 Faptele juridice - izvoare de obligații

Sens larg → toate acțiunile omeneşti sau faptele voluntare al omului de săvârşirea cărora legea leagă anumite efecte juridice constând în naşterea, modificarea sau stingerea de raporturi juridice civile.

Sens restrâns → acțiunile omeneşti licite sau ilicite săvârşite fără intenția de aproduce efecte juridice, efecte care totuşi se produc în temeiul şi puterea legii, chiar împotriva voinței autorului lor.

◆ **Faptele juridice licite** → acțiunile omeneşti săvârşite fără intenția de a da naştere unor raporturi juridice de obligații, dau totuşi naştere unor asmenea raporturi, în puterea legii, fără ca prin ele să se încalce normele de drept în vigoare.

◆ **Faptele juridice ilicite** → acțiuni omeneşti săvârşite fără intenția de a da naştere unor raporturi juridice de obligații, care totuşi se nasc, în temeiul sau puterea legii, împotriva voinței autorului lor şi prin care se încalcă normele de drept sau bunele moravuri.

5.2.1 FAPTELE JURIDICE LICITE

5.2.1.1 GESTIUNEA DE AFACERI

Definiție = fapt juridic licit care constă în aceea că o persoană, numită

gerant, fără să fie obligată, gestionează în mod voluntar şi oportun afacerile altei persoane, numită gerat, care nu cunoaşte existența gestiunii sau, cunoscând gestiunea, nu este în măsură să desemneze un mandatar ori să se îngrijească în alt fel de afacerile sale.

Reglementare: art.1.330-1.340 NCC → nu se aplică gestiunilor începute înainte de intrarea în vigoare a NCC

Condiții:

a) să existe o gerare a intereselor altuia, adică gerantul să încheie *acte juridice* sau să săvârşească *fapte materiale* utile în interesul geratului.
b) actele de gestiune trebuie să fie săvârşite din propria inițiativă a gerantului, fără împuternicire şi fără ştiea geratului.
c) intenția gerantului de a gera interesele altuia.
d) gerantul să aibă capacitatea de a contracta. Se consideră că este necasară condiția capacității de a contracta în ce îl priveşte pe gerant dar nu şi cu privire la gerat, întrucât voința acestuia nu este prezentă în gestiunea de afaceri.
Efectele gestiunii de afaceri:

A. *In raporturile dintre gerant şi gerat*:

Obligațiile gerantului:

a înştiința pe gerat despre gestiunea începută de îndată ce acest lucru este posibil (art. 1.331 NCC);

a) a se îngriji de afacerile geratului cu diligența unui bun proprietar (art.1.334 NCC);

b) a duce la bun sfârşit gestiunea începută sau de a o continua până când o poate abandona fără riscul vreunei pierderi sau geratul va fi în măsură să o preia (art. 1.332 NCC);

c) a da socoteală geratului cu privire la ceea ce a făcut în cursul imixtiunii în afacerile sale. (art. 1.335 NCC)

Obligațiile geratului:

a) a plăti gerantului toate cheltuielile necesare şi utile pe care le-a făcut în cursul gestiunii (art. 1.337 al. 1 NCC);

b) a repara toate prejudiciile pe care le-a suferit gerantul în cursul şi din cauza gestiunii;

c) a-l remunera pe gerant - de regulă, nu există. Prin excepție, o asemenea obligație există atunci când activitatea inerentă gestiunii este specifică activității profesionale a gerantului (tratamentul făcut de un medic, reparația unei conducte făcută de un instalator etc).

B. *In raporturile dintre gerat şi terți*:

a) dacă gestiunea a fost ratificată sau dacă este utilă, atunci geratul este obligat să execute față de terți toate obligațiile contractate de către gerant în actele juridice încheiate cu terții.

b) dacă gestiunea nu a fost ratificată şi nu este nici apreciată ca

utilă, atunci, geratul nu este ținut să execute obligațiile asumate de gerant față de terți.

C. *In raporturile dintre gerant şi terți*:

a) dacă gerantul le-a adus terților la cunoştință că nu lucrează în nume propriu, ci pe seama unei alte persoane, în cadrul unei gestiuni de afaceri, iar terții au acceptat să contracteze în aceste condiții, atunci gerantul nu va avea nicio obligație față de terți, indiferent de soarta pe care o va avea gestiunea de afaceri;

b) dacă gerantul nu le-a adus la cunoştință că lucrează în favoarea unui great sau dacă s-a obligat în nume propriu față de terți, atunci el va fi ținut față de terți de obligațiile rezultate din actul juridic pe care l-a încheiat cu aceştia. Existența acestor obligații în sarcina gerantului, nu îi împiedică pe terți să pretindă direct geratului executarea obligațiilor dacă gestiunea a fost utilă sau dacă a fost ratificată.

În vederea garantării cheltuielilor necesare, gerantul are dreptul de a cere instanței, în urma unei expertize dispuse de aceasta cu procedura prevăzută de lege pentru ordonanța preşedințială, înscrierea în cartea funciară a unei *ipoteci legale*, în condițiile legii.

Cel care începe sau continuă o gestiune, cunoscând sau trebuind să cunoască împotrivirea titularului afacerii, poate cere numai restituirea cheltuielilor necesare. În acest caz, instanța, la cererea titularului afacerii, poate acorda un termen pentru executarea obligației de restituire.

În privința actelor juridice, gestiunea ratificată produce, de la data când a fost începută, *efectele unui mandat*.

Gestiunea de afaceri <u>se deosebeşte de mandat</u>:

- gerantul poate încheia acte juridice sau presta fapte materiale în intersul geratului, în timp ce mandatarul nu poate decât să încheie acte juridice pe seama mandantului;
- gerantul acționează fără ştirea geratului, în timp ce mandatarul încheie acte juridice în baza împuternicirii din partea geratului;
- gerantul este obligat să continue gestiunea şi în cazul morții geratului, în timp ce manadatul încetează de drept în cazul morții mandantului;
- gerantul răspunde de prejudiciile cauzate geratului, atunci când intervenția sa a fost absolut necesară, numai dacă se face vinovat de dol, în timp ce mandatarul răspunde indiferent de gradul culpei;
- gerantul nu poate renunța la gestiune decât atunci când geratul sau moştenitorii săi pot să o preia, în timp ce mandatarul poate renunța la mandat când continuarea lui l-ar prejudicia;
- dacă gestiunea nu a fost ratificată, obligațiile geratului față de gerant vor exista numai dacă gestiunea a fost utilă, în timp ce mandantul este întotdeauna obligat prin actele încheiate de mandatar în limitele împuternicirii sale.

5.2.1.2 ÎMBOGĂȚIREA FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ

Definiție = faptul juridic licit prin care are loc mărirea patrimoniului unei persoane (îmbogățit) prin micşorarea corelativă a patrimoniului altei persoane (însărăcit), fără ca pentru acest efect să existe o cauză justă sau un temei juridic. Din faptul juridic menționat se naşte un raport juridic, în temeiul căruia creditorul (însărăcitul) are dreptul să pretindă debitorului (îmbogățitul) restituirea valorii cu care s-a îmbogățit, la nevoie prin acțiunea numită de in rem verso.

Reglementare: art. 1.345-1.348 NCC

Condiții:

A. Condițiile materiale:

a) să existe o îmbogățire a pârâtului care să subziste la data sesizării instanței;
b) să existe o însărăcire a reclamantului;
c) între îmbogățire şi însărăcire să existe o corelație.

B. Condițiile juridice:

a) îmbogățirea şi însărăcirea să fie lipsite de o cauză justă.

b) îmbogățitul să fie de bună-credință.

c) însărăcitul să nu aibă la dispoziție o altă acțiune în justiție pentru realizarea dreptului său de creanță împotriva pârâtului.

Efectele îmbogățirii fără justă cauză:

Regula restituirii în natură - când este inaplicabilă, restituirea se va realiza prin echivalent bănesc.

Indiferent de modalitatea concretă de restituire, ea cunoaşte o dublă limită:

a) îmbogățitul are obligația de a restitui doar *valoarea cu care s-a îmbogățit*, chiar dacă însărăcirea reclamantului este superioară;

b) însărăcitul are dreptul de a cere doar restituirea *valorii cu care a fost însărăcit*, chiar dacă îmbogățirea depăşeşte această limită.

Dubla limită a restituirii nu este aplicabilă în ipoteza în care îmbogățitul este de rea-credință → regulile răspunderii delictuale şi deci principiul reparării integrale a prejudiciului cauzat.

5.2.1.3 PLATA NEDATORATĂ

Definiție = fapt juridic licit care constă în executarea de către o persoană (*solvens*), din eroare, a unei prestații față de o altă persoană (*accipiens*), prestație la care nu era îndatorat şi fără intenția de a face o plată pentru altul.

Din faptul juridic licit al plății nedatorate, rezultă obligația debitorului (*accipiens*) de a restitui creditorului (*solvens*) prestația pe care a primit-o fără drept, la nevoie prin intermediul unei acțiuni în justiție (*condictio indebiti*).

Reglementare: art. 1.341-1.344 NCC

Condiții:

a) să existe o plată → remiterea unei sume de bani sau a unui bun individual ori determinat generic. Nu poate fi vorba de o obligație de a face (deşi plata în înțelesul său juridic include şi executarea obligației de a face), repetițiunea acesteia fiind supusă regulilor de la îmbogățirea fără justă cauză;
b) datoria a cărei stingere s-a urmărit prin plată să nu existe în realitate;
c) plata să fie făcută din eroare. Eroarea specifică plății nedatorate este necesar să îndeplinească următoarele condiții:
- numai solvens trebuie să fie în eroare (eroarea lui accipiens este nerelevantă);
- eroarea să fi avut un caracter determinant în efectuarea plății;
- eroarea să fie scuzabilă.

In cazul în care solvens a cunoscut lipsa oricărui raport obligațional, plata trebuie considerată valabilă, putându-se considera că solvens a dorit să facă o liberalitate, că a confirmat o obligație anulabilă, etc.

Condiția erorii nu trebuie să fie îndeplinită atunci când:

- plata priveşte o obligație sub condiție suspensivă nescadentă;
- plata priveşte o obligație care ulterior a fost rezolvită;
- plata este făcută în executarea unei obligații nule;
- plata unei datorii făcută a doua oară de către un debitor care după ce a executat o dată obligația este amenințat de către creditor cu executarea silită şi nemaifiind în măsură să facă dovada efectuării plății întrucât a pierdut actul care constata stingerea obligației, face o a doua plată. Dacă ulterior această dovadă este găsită de debitor, cea de a doua plată este nedatorată.

Efectele plății nedatorate – restituirea (art. 1.334 coroborat cu 1.635-1.649 NCC)

Acțiunea în restituirea plății nedatorate.

Caractere:

- este de regulă *personală*.

- în cazul în care plata nedatorată are ca obiect un *bun individual determinat*, acțiunea în restituirea plății nedatorate este, de fapt, o acțiune în revendicare, imprescriptibilă extinctiv.

Acțiunea în restituirea plății nedatorate *trebuie respinsă* atunci când:

- *accipiens* fiind creditorul unei alte persoane şi primind plata de la *solvens*, a crezut că a primit plata de la adevăratul debitor a lăsat să se împlinească termenul de prescripție ori s-a lipsit, în orice mod, de titlul său de creanță sau a renunțat la garanțiile creanței (art. 1.342 NCC). In acest caz, *solvens* va avea un drept de regres față de terțul care are calitatea de adevărat debitor al lui accipiens (subrogație

legală);

- plata nedatorată a fost făcută unei persoane incapabile de a primi chiar şi o plată datorată. Prin excepție: acțiunea trebuie admisă dacă şi în măsura în care plata a profitat incapabilului; acțiunea trebuie admisă atunci când incapabilul este de rea-credință;

Test de autoevaluare nr. 5

Prin ce se deosebeşte gestiunea de afaceri de mandat?

Bibliografia Capitolului 5

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 6
Răspunderea civilă delictuială. Răspunderea pentru fapta proprie

Cuprinsul capitolului 6

Obiectivele capitolului 6.....40
6.1. Răspunderea civilă.....40
6.2. Răspunderea civilă delictuală.....42
Bibliografia capitolului 6.....50

Obiectivele capitolului 6

- Însuşirea noțiunii de răspundere civilă
- Înțelegerea condițiilor de antrenare a răspunderii civile

6.1. Răspunderea civilă

6.1.1. Noțiune

Răspunderea juridică este „complexul de drepturi şi obligații conexe, care – potrivit legii – se naşte ca urmare a săvârşirii unei fapte ilicite şi care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat prin aplicarea sancțiunilor juridice, în scopul asigurării stabilității raporturilor sociale şi al îndrumării membrilor societății în spiritul respectării ordinii de drept”

Răspunderea civilă este o formă a răspunderii juridice care constă într-un raport de obligații în temeiul căruia o persoană este îndatorată să repare prejudiciul cauzat altuia prin fapta sa ori, în cazurile prevăzute de lege, prejudiciul pentru care este răspunzătoare.
Deosebirea principală între răspunderea civilă şi celelalte tipuri de răspundere rezidă în obligația generată de angajarea răspunderii civile, aceea de a repara prejudiciul cauzat şi care incumbă autorului prejudiciului sau persoanei chemate de lege să răspundă.
→ FUNCȚIA REPARATORIE

6.1.2 Principii

- *Principiul reparării integrale a prejudiciului* art. 1.349, 1.385 NCC.
- *Principiul reparării în natură a prejudiciului*. art. 1.386 NCC
- *Principiul răspunderii solidare* art. 1.382 NCC

6.1.3 Funcţii

◆ *Funcţia preventiv educativă*.

◆ *Funcţia reparatorie*.

6.1.4 Delimitări

→ *Faţă de răspunderea penală:*

◆ scopul diferit – reparator ↔ sancţionator;

◆ izvorul – orice faptă ilicită prin care s-a cauzat un prejudiciu altuia ↔ fapta ilicită să fie prevăzută şi sancţinată de legea penală (principiul legalităţii incriminării şi al pedepsei);

◆ vinovăţia – indiferentă, răspunderea civilă se poate angaja şi în lipsa totală a culpei ↔ este un element necesar al răspunderii penale, fără de care nu poate fi aplicată nici o sancţiune;

◆ caracter – patrimonial ↔ personal şi, de regulă, nepatrimonial;

◆ capacitatea – 14 ani pentru răspunderea delictuală şi la 18 ani în cazul răspunderii contractuale ↔ minorul sub 14 ani nu răspunde penal iar cel care are vârsta între 14 şi 16 ani numai dacă se dovedeşte că a săvârşit fapta cu discernământ; peste 16 ani se prezumă că a acţionat cu discernământ;

◆ disponibilitatea – acţiunea civilă este la dispoziţia persoanei prejudiciate sau a moştenitorilor acestora care pot să o formuleze sau nu ↔ de regulă, acţiunea penală se exercită din oficiu.

6.1.5 Formele răspunderii civile

◆ *delictuală* → presupune obligaţia de a repara prejudiciul cauzat unei persoane printr-o faptă ilicită extracontractuală

◆ *contractuală* → presupune repararea prejudiciului cauzat creditorului prin neexecutarea de către debitor a obligaţiilor contractuale

→ teoria dualităţii răspunderii civile

→ teoria unităţii răspundrii civile

6.1.6. Fundamentul răspunderii civile

6.1.6.1 TEORIA SUBIECTIVĂ

Această teorie este prezentă în NCC:

Art. 16 Dacă prin lege nu se prevede altfel, persoana răspunde numai pentru faptele sale săvârşite cu intenţie sau din culpă.

Art. 1.357 Cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârşită cu vinovăţie, este obligat să îl repare. Autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai uşoară culpă.

Potrivit acestei concepţii întreaga răspundere civilă se fundamentează pe ideea de vinovăţie a persoanei răspunzătoare.

6.1.6.2 TEORIA RĂSPUNDERII OBIECTIVE

Teoria răspunderii obiective cunoaşte mai multe variante care reprezintă tot atâtea încercări de a conferi un temei exhaustiv întregii

răspunderi (riscul profit, riscul de activitate, riscul creat).
6.1.6.3 TEORIA GARANȚIEI
Dintre toate teoriile mixte, cea care s-a bucurat de cea mai mare susținere a fost aceea a garanției.

6.2 Răspunderea civilă delictuală

6.2.1 Noțiune
Răspunderea civilă delictuală este un raport juridic de obligații care izvorăşte dintr-o faptă ilicită şi prejudiciabilă. Conform terminologiei tradiționale, fapta ilicită care dă naştere raportului juridic de răspundere se numeşte "delict" sau "cvasidelict".
Domeniul de aplicare - In toate situațiile în care se cauzează un prejudiciu unei persoane printr-o faptă ilicită extracontractuală, se aplică regulile răspunderii delictuale.
Prin excepție, dacă neexecutarea obligațiilor contractuale constituie o infracțiune, atunci răspunderea antrenată se consideră că este de natură delictuală.

6.2.2 Reglementare
Codul civil de la 1864: art. 998-1003.
Noul Cod Civil: art. 1.349-1.395
Diverse alte acte normative cuprind de asemenea, reglementări legate de răspunderea delictuală.

6.2.3 Felurile răspunderii delictuale
6.2.3.1 După reglementarea legală:
A. *Răspunderea civilă delictuală directă sau pentru fapta proprie* – art. 1.349 al. 1, art. 1.357-1.371 NCC;
B. *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta altuia* – art. 1.349, al. 3 NCC:
◆ răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin fapta minorului sau a celui pus sub interdicție - art. 1.372 NCC;
◆ răspunderea comitenților pentru prejudiciile cauzate de prepuşii lor în exercitarea funcțiilor încredințate - art. 1.373 NCC;
C. *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale, lucruri şi ruina edificiului* – art. 1.349 al. 3, art. 1.375-1.380 NCC, Legea nr. 407/2006 a vânătorii şi protecției fondului cinegetic, O.G. nr. 29/1997 privind Codul aerian civil;
D. *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de produsele cu defecte* – se stabileşte prin lege specială - art. 1.349 al. 4, O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, Legea nr. 240/2004 privind răspunderea producătorilor pentru pagubele generate de produsele cu defecte, Legea nr. 245/2004 privind securitatea generală a produselor, Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului.
6.2.3.2 După fundamentul său:
A. *Răspundere delictuală subiectivă* întemeiată pe ideea de culpă, greşeală sau vinovăție;
B. *Răspunderea delictuală obiectivă*, intemeiată pe ideea de garanție sau pe ideea riscului.

6.2.4 Condițiile generale ale răspunderii:

PREJUDICIUL
FAPTA ILICITĂ
RAPORTUL DE CAUZALITATE
VINOVĂȚIA

6.2.4.1 PREJUDICIUL

Definiție = rezultatele dăunătoare de natură patrimonială sau extrapatrimonială, efecte ale încălcării drepturilor subiective şi intereselor legitime ale unei persoane.

Importanța In planul dreptului existența elementului prejudiciu este indispensabilă pentru antrenarea răspunderii delictuale. Oricât de condamanbilă ar fi fapta ilicită din punct de vedere moral sau oricât de gravă ar fi sub aspectul penal, în planul dreptului civil nu are nici o relevanță dacă nu a creat un prejudiciu.

Clasificări:

A. După criteriul economic:
- prejudicii patrimoniale;
- prejudicii nepatrimoniale (morale);

B. După criteriul personalității:
- prejudicii cauzate direct persoanei umane
  - prejudicii cauzate personalității fizice sau prejudicii corporale ;
  - prejudicii cauzate personalității afective;
  - prejudicii cauzate personalității sociale.
- prejudicii cauzate bunurilor aparținând persoanelor.

C. După criteriul previzibilității:
- prejudicii previzibile ;
- prejudicii imprevizibile;

D. După momentul producerii lor:
- prejudicii instantanee;
- prejudcii succesive.

PREJUDICIUL PATRIMONIAL

Condiții:

A. Prejudiciul să fie *cert*.

B. Prejudiciul să fie *nereparat* .

PREJUDICIUL EXTRAPATRIMONIAL DAUNELE MORALE

Posibilitatea reparării acestor prejudicii prin mijloace nepatrimoniale este unanim admisă şi a fost recunoscută şi în perioada regimului comunist când a făcut obiectul unor reglementări specifice (art. 54-55 din Decretul nr. 31/1954) care însă nu au cunoscut aplicații practice semnificative.
Intrebarea care se pune este aceea dacă pot fi reparate pe cale patrimonială, adică prin despăgubiri băneşti. Intr-o primă etapă (de la adoptarea Codului civil şi până în anul 1952) s-a considerat că este posibilă repararea daunelor morale prin despăgubiri băneşti, întrucât art. 998 şi 999 nu distingeau natura prejudiciului. Ulterior, între anul 1952 (data apariției Deciziei de îndrumare nr. VII a plenului fostului Tribunal Suprem) şi decembrie 1989, s-a considerat că este inadmisibilă acordarea de despăgubiri pentru prejudicii de ordin moral. Din 1990, practica judiciară, legislația în materie şi doctrina au revenit la teza tradițională a admiterii posibilității reparării daunelor morale prin despăgubiri băneşti.
Reglementări exprese ale posibiității acordării de despăgubiri pentru daunele morale - Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor şi drepturile conexe etc. Cuantificarea acestor despăgubiri - problema nerezolvată şi lăsată la libera apreciere a instanțelor de judecată.

REPARAREA PREJUDICIULUI
Repararea în natură a prejudiciului constituie principiul în materie.
Repararea prin echivalent bănesc a prejudiciului.
Reparația acordată nu trebuie să cuprindă decât ceea ce este consecința directă şi necesară a faptei ilicite. Se iau în considerare numai prejudiciile directe, precum şi cele previzibile sau imprevizibile. Prejudiciile indirecte nu se află în raport de cauzalitate suficient de caracterizat cu fapta ilicită şi culpabilă a autorului, cu lucrul, animalul sau ruina edificiului.
Reparația trebuie să acopere:
- pierderea efectiv suferită (*damnum emergens*)
- beneficiul nerealizat (*lucrum cessans*).

6.2.4.2 FAPTA ILICITĂ
Definiție = acțiunea sau inacțiunea care are ca rezultat încălcarea drepturilor subiective sau a intereselor legitime ale unei persoane.
Trăsături:
a. are caracter obiectiv;
b. reprezintă obiectivarea unui element psihic, subectiv;
c. este contrară ordinii sociale şi reprobată de societate.
Conținutul faptelor ilicite.
- poate consta atât în acțiuni (comisivă) cât şi în inacțiuni (omisivă);
- în aprecierea caracterului ilicit se ține cont şi de bunele moravuri sau obiceiul locului – art. 1.349 NCC;
- cand se aduce atingere unui drept sau unui interes legitim şi serios – art. 1.359 NCC.

Abuzul de drept. Se consideră că abuzul de drept, ca modalitate de

exercitarea a unui drept subiectiv prin deturnarea sa de la scopul pentru care este recunoscut şi protejat, reprezintă o sursă de răspundere dacă a generat un prejudiciu. Exercitarea normală a dreptului subiectiv nu poate dăuna nimănui (*neminem laedit qui suo jure utitur*). Deturnarea drepturilor de la scopul pentru care au fost recunoscute, constituie însă o faptă ilicită şi nu poate fi protejată de lege. Art. 15, Art. 1.353 NCC

Cauzele care înlătură caracterul ilicit al faptei prejudiciabile

1. *Legitima apărare* reprezintă fapta necesară săvârşită de o persoană pentru apărarea sa sau a altuia sau a unui interes obştesc împotriva unui atac material, direct, imediat şi injust, care pune în pericol grav valorile respective, faptă de apărare prin care se cauzează agresorului o pagubă (art. 1360 NCC şi art. 44 Cod penal). Ea nu generează obligaţia de a-l despăgubi pe cel prejudiciat.
2. *Starea de necesitate* reprezintă fapta săvârşită pentru a salva viaţa, integritatea corporală, sănătatea sau un bun important al autorului sau altei persoane ori un interes public de la un pericol iminent şi care, potrivit cu împrejurările, nu poate fi înlăturat altfel (art. 1361 NCC şi art. 45 Cod penal). Dacă fapta păgubitoare a fost săvârşită în interesul unei terţe persoane, cel prejudiciat se va îndrepta împotriva acesteia în temeiul îmbogăţirii fără justă cauză (art. 1362 NCC).
3. *Indeplinirea unei activităţi impuse ori permise de lege sau a ordinului superiorului* (art. 1364 NCC). Fapta prejudiciabilă săvârşită în îndeplinirea unei îndatoriri legale sau numai permisă de lege, precum şi fapta săvârşită în executarea unui ordin dat de o autoritate publică, legitimă şi competentă, dacă acel ordin nu este vădit ilegal, este lipsită de ilicitate şi deci nu constituie izvor de obligaţii civile în sarcina autorului.
4. *Consimţământul victimei*. Clauze de nerăspundere. (art. 1355 NCC) Fapta prejudiciabilă nu are caracter ilicit dacă victima a consimţit, în prealabil, printr-un act juridic, la săvârşirea acelei fapte, ştiind că este posibil să i se cauzeze o pagubă. O astfel de clauză este considerată valabilă doar dacă fapta prejudiciabilă a fost săvârşită numai cu o culpă uşoară. In schimb, clauza este lovită de nulitate absolută dacă fapta a fost săvârşită cu intenţie sau din culpă gravă. Aceste soluţii au fost admise numai când prejudiciul s-a cauzat referitor la drepturile patrimoniale. Dimpotrivă, clauzele restrictive de răspundere delictuală referitoare la drepturile personale nepatrimoniale (de exemplu dreptul la sănătate, dreptul la viaţă etc.) sunt considerate nule.
5. *Exercitarea normală a unui drept subiectiv* exclude răspunderea potrivit principiului *neminem laedit qui suo jure utitur*. (art. 1353 NCC) Pentru a nu constitui o faptă ilicită, exerciţiul dreptului subiectiv trebuie să fie normal, adică potrivit cu scopul lui economic şi social. Exercitarea drepturilor subiective în alt scop decât acela în vederea căruia au fost recunoscute de lege, sau peste limitele lor, sau cu rea-credinţă, constituie o faptă ilicită, un abuz de drept.
6. *Divulgarea secretului comercial impusă de anumite împrejurări* (art. 1363 NCC) O persoană se poate exonera de răspundere pentru prejudiciul cauzat prin divulgarea secretului comercial dovedind că divulgarea a fost impusă de împrejurări grave ce priveau sănătatea sau

siguranța publică.

6.2.4.3 RAPORTUL DE CAUZALITATE dintre fapta ilicită şi prejudiciu

Necesitate şi importanță

Raportul de cauzalitate este o condiție esențială a răspunderii delictuale dar totodată şi criteriul în funcție de care se determină întinderea reparației datorate victimei.

A. Sistemul echivalenței condițiilor sau condiției sine qua non.

B. Sistemul cauzei proxime.

C. Sistemul cauzei adecvate

D. Sistemul unității indivizibile dintre cauză şi condiții.

Cauzele care exclud existența raportului de cauzalitate

FORTA MAJORA SI CAZUL FORTUIT

Reglementare. Art. 1351 NCC

Distincția dintre forța majoră şi cazul fortuit.

◆ Forța majoră este orice eveniment extern, imprevizibil, absolut invincibil şi inevitabil.

◆ Cazul fortuit este un eveniment care nu poate fi prevăzut şi nici împiedicat de către cel care ar fi fost chemat să răspundă dacă evenimentul nu s-ar fi produs.

Interesul practic al distincției între forța majoră şi cazul fortuit.

a. In materie contractuală: în general atât forța majoră cât şi cazul fortuit exclud existența şi antrenarea răspunderii civile. Prin excepție, există situații în care debitorul contractual este chemat să răspundă şi în situația în care neexecutarea obligațiilor sale se datorează cazului fortuit (în cazul contractului de transport, în cazul răspunderii pentru vicii ascunse).

b. În materie delictuală: distincția prezintă importanță deoarece, deşi în cazul anumitor răspunderi (pentru fapta proprie, a părinților pentru fapta copilului lor minor, a institutorilor şi artizanilor pentru fapta elevilor şi ucenicilor) atât cazul fortuit cât şi forța majoră sunt exoneratoare de răspundere, în cazul răspunderilor de tip obiectiv (răspunderea pentru lucruri, răspunderea pentru animale sau pentru ruina edificiului), numai forța majoră înlătură răspunderea, nu şi cazul fortuit.

Trăsăturile forței majore:

a. Exterioritatea.

b. Imprevizibilitatea.

c. Inevitabilitatea sau irezistibilitatea.

Efectele forței majore:

a. Când forța majoră este singurul fenomen care a provocat prejudiciul, se constată lipsa raportului de cauzalitate între fapta celui care ar fi obligat la reparare şi pagubă. De asemenea, este exclusă culpa.

b. În situația în care forța majoră nu este cauza exclusivă a prejudiciului, iar celelalte cauze sunt simple cazuri fortuite, răspunderea există sau nu după cum legea prevede sau nu ca şi cauză de exonerare de răspundere cazul fortuit.

c. În situația în care forța majoră cauzează prejudiciul în concurs cu

alte împrejurări decât cazul fortuit (de exemplu prejudiciul cauzat de un animal sau de un lucru într-o împrejurare de forță majoră) trebuie să distingem după cum animalul, lucrul etc. a fost un simplu instrument al forței majore (caz în care răspunderea este înlăturată) sau au contribuit alături de forța majoră la producerea prejudiciului (caz în care răspunderea se va înlătura doar în proporție cu contribuția forței majore).

d. În materie contractuală, intervenția forței majore poate să producă un efect suspensiv de executare (presupune suspendarea executării obligațiilor rezultate din contractele cu executare succesivă, până la încetarea forței majore) sau extinctiv de executare (care presupune stingerea obligațiilor imposibil de executat).

Cazul fortuit = o împrejurare internă care își are originea în câmpul de activitate a celui chemat să răspundă sau într-o împrejurare externă care nu are caracter extraordinar şi poate fi prevăzută şi evitată cu diligența şi prudența de care este în stare omul cel mai capabil.

Cazul fortuit exclude în principiu existența răspunderii civile. Prin excepție, nu o exclude în următoarele situații: răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de accidente nucleare, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de aeronave în zbor terților la sol, răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale, răspunderea în contractul de transport, depozit necesar şi arendă.

FAPTA UNEI TERȚE PERSOANE.

In materie delictuală, prin terț se înțelege orice persoană, cu excepția pârâtului, a victimei şi a acelora pentru care pârâtul ar putea fi obligat să răspundă: copii minori, elevi, prepuşi, autorii viciului acsuns al lucrului etc. In materie contractuală, prin terț se înțelege orice persoană, alta decât debitorul sau creditorul. Terțul nu trebuie să fie identificat.

Dacă la originea prejudiciului se dovedeşte că stă fapta terțului, nu se va putea antrena răspunderea pârâtului, cu condiția ca fapta terțului să îmbrace forma unei forțe majore. Dacă la originea prejudiciului stă atât fapta terțului cât şi aceea a pârâtului şi răspunderea este delictuală, ei vor răspunde solidar. Dacă răspunderea este contractuală, pârâtul trebuie să repare prejudiciul doar pro parte.

FAPTA VICTIMEI

Efectele faptei victimei sunt similare cu acelea ale faptei terțului, doar că nu se poate pune problema solidarității în materie delictuală. Dacă fapta victimei a contribuit la producerea prejudiciului, răspunderea pârâtului se va reduce proporțional.

Dacă fapta victimei este sursa prejudiciului, atunci pârâtul nu va răspunde. Pentru ca răspunderea pârâtului să fie exclusă în întregime, este necesar ca fapta victimei să îndeplinească trăsăturile forței majore, adică să fie absolut imprevizibilă şi inevitabilă. Dacă pârâtul nu reuşeşte să probeze acest fapt, răspunderea sa va exista şi se va divide între pârât şi victimă, ajungându-se la culpă comună.

6.2.4.4 VINOVĂȚIA

Definiție = atitudinea psihică a autorului faptei ilicite şi păgubitoare

față de fapta respectivă şi față de urmările acestei fapte.
Elemente:
A. un element *intelectiv*, care constă în reprezentarea în conştiința omului a semnificației sociale a faptei sale şi în prevederea sau cel puțin în posibilitatea de prevedere a urmărilor acelei fapte, faptă pe care o săvârşeşte în acel moment sau urmează să o săvârşească. Vinovăția presupune un anumit nivel de cunoaştere a semnificației sociale a faptelor şi urmărilor eventuale ale acestora;
B. un element *volitiv*, în care se concretizează procesul psihic de deliberare şi de luare a unei hotărâri cu privire la conduita pe care o va avea acea persoană. Procesul volitiv are două faze: deliberarea şi decizia. De aceea, pentru a fi în prezența vinovăției, este necesar ca procesul deliberativ să aibă loc în condiții libere, presupunând posibilitatea de a alege între licit şi ilicit.
Formele vinovăției
Dacă ne raportăm şi la prevederile art. 19 din Codul penal, atunci putem reține că formele vinovăției sunt următoarele:
- *intenția directă* - autorul îşi dă seama de caracterul antisocial al faptei sale şi totodată prevede şi doreşte producerea consecințelor sale;
- *intenția indirectă* - făptuitorul prevede caracterul antisocial al faptei sale, prevede consecințele acesteia şi cu toate că nu le urmăreşte, acceptă posibilitatea producerii lor;
- *culpa cu prevedere sau imprudența* - făptuitorul îşi dă seama de caracterul antisocial al faptei sale, prevede consecințele ei, pe care nu le acceptă, sperând, în mod uşuratic, că ele nu se vor produce;
- *culpa fără prevedere sau neglijența* - făptuitorul nu îşi dă seama de caracterul antisocial al faptei şi nu prevede consecințele acesteia, deşi trebuia şi putea să le prevadă.

Distincția între diversele forme ale culpei nu are nici o semnificație în planul răspunderii delictuale, repararea prejudiciului nedepinzând de forma culpei şi nici de gravitatea acesteia.
Prin excepție, forma culpei are semnificație: art. 1.354, 1.370, 1.371, 1.372, 1.383 NCC
Stabilirea vinovăției. Criterii
1. *criteriul subiectiv* - pentru determinarea vinovăției trebuie să se țină seama de însuşirile şi capacitatea fiecăruia, ținându-se seama de vârstă, sex, nivel de instruire, caracter temperament, pentru a se putea determina posibilitatea de prevedere a urmărilor faptei;
2. *criteriul obiectiv* - este vinovată persoana care nu a dat dovadă de prudența şi diligența cu care ar fi lucrat, în acele împrejurări, un tip uman abstract, cu capacitate medie, normală, apreciată în funcție de nivelul general al răspunderii sociale (*bonus pater familias*);
3. *criteriul intermediar* - aprecierea culpei se face pornind de la criteriul obiectiv, adică prin referire la comportamentul unui om normal, abstract, care acționează cu grijă față de interesele societății şi ale semenilor săi şi care s-ar fi aflat în aceleaşi împrejurări exterioare cu autorul faptei. Acest criteriu trebuie însă completat cu elemente sau circumstanțe concrete cum sunt: infirmitățile fizice grave,

condițiile specifice de timp şi loc în care se acționează, felul activității în cursul căreia a intervenit fapta păgubitoare.

Capacitatea delictuală

Pentru existența culpei este necesară existența discernământului. Discernământul este prezent, cel puțin prezumtiv, la persoanele cu capacitate delictuală. Capacitatea delictuală care se referă la răspunderea pentru fapte juridice în sens restrâns, nu se confundă cu capacitatea de exercițiu care se referă la încheierea de acte juridice.

6.2.5 Proba condițiilor răspunderii delictuale

Conform art. 1.169 Cod civil, cel care pretinde ceva în justiție trebuie să facă proba celor susținute. In consecință, sarcina probei revine în cazul răspunderii delictuale persoanei vătămate prin fapta ilicită.

Probațiunea se realizează în condiții obişnuite cu privire la condițiile prejudiciului, faptei ilicite şi raportului de cauzalitate, toate având un caacter obiectiv. Proba culpei este mai dificil de realizat. De regulă, pentru dovada acestui element se recurge la prezumțiile simple, deduse din existența celorlalte condiții ale răspunderii.

6.2.6 Răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie a persoanei juridice

Răspunderea persoanei juridice poate să fie atât directă cât şi indirectă.

Răspunderea pentru fapta proprie a persoanei juridice (ca formă de răspundere directă) este reglementată şi de Ordonanța nr. 26/2000 pentru asociații şi fundații şi rezultă din întreaga economie a Legii nr. 31/1990 pentru societățile comerciale. Reglementările menționate sunt tributare teoriei organiciste, potrivit căreia ființa persoanei juridice se exprimă prin organele sale.

In cazul stabilirii răspunderii persoanei juridice suntem de fapt în prezența a două raporturi juridice de răspundere:

- răspunderea directă a persoanei juridice,
- răspunderea persoanei fizice din componența organului persoanei juridice pentru fapta proprie.

Persoanele fizice care alcătuiesc organul persoanei juridice răspund solidar inclusiv față de persoana juridică. Persoana juridică, după ce acordă victimei reparația prejudiciului va beneficia de o acțiune în regres împotriva persoanelor fizice menționate, persoane care vor răspunde în solidar.

Test de autoevaluare nr. 6- Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns:

1. Prejudiciul patrimonial trebuie să fie:
   a) ireparabil;
   b) cert;
   c) necontestat.
2. Forța majoră este:
   a) un eveniment obișnuit;
   b) un eveniment irezistibil;
   c) un eveniment imprevizibil.

Bibliografia Capitolului 6

G. Boroi, L. Stănciulescu – Instituții de drept civil în reglementarea noului cod civil, Edit. Hamangiu, 2012

M. N. Costin – O încercare de definire a noțiunii răspunderii juridice, Revista Română de Drept nr. 5/1970

E. Lupan – Răspunderea civilă, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2003

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

E.C.Verdeş – Răspunderea juridică, Edit. Universul Juriidc, Bucureşti, 2011

Capitolul 7
Răspunderea civilă delictuială. Răspunderea pentru fapta altei persoane

Cuprinsul Capitolului 7

Obiectivele capitolului 7.....51
7.1. Răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicție.....51
7.2. Răspunderea comitentului pentru prejudiciile cauzate de prepusul său..53
Bibliografia capitolului 7.....55

Obiectivele capitolului 7

După studierea acestui capitol studenții vor fi capabili:

- Să identifice în practică situațiile în care o persoană poate fi obligată să repare prejudiciul cauzat prin fapta unei alte persoane

7.1. Răspunderea pentru fapta minorului sau a celui pus sub interdicție

7.1.1 Reglementare. Cel care în temeiul legii, al unui contract ori al unei hotărâri judecătoreşti este obligat să supravegheze un minor sau o persoană pusă sub interdicție răspunde de prejudiciul cauzat altuia de către aceste din urme persoane.(art. 1.372 al. 1 NCC) Anterior – art. 1000, al. 2 C.civ.

7.1.2. Determinarea persoanelor răspunzătoare:

a. părinții – fireşti sau din adopție;
b. tutorele, curatorul special;
c. învățătorul, profesolrul;
d. orice altă persoană care avea obligația de supraveghere în momentul comiterii faptei prejudiciabile;

7.1.3. Fundamentarea răspunderii

7.1.3.1 Răspunderea părinților sau a tutorelui pentru prejudiciile cauzate de minori se fundamentează pe neîndeplinirea obligației de creştere şi educare (prev. De art. 261 şi art. 134 NCC) → prezumție de

culpă
7.1.3.2 Răspunderea tutorelui pentru prejudiciile cauzate de persoana pusă sub interdicție judecătorească se fundamentează pe neîndeplinirea obligației de supraveghere.

7.1.4. Condițiile răspunderii

7.1.4.1 Pentru antrenarea răspunderii părinților pentru fapta copilului lor minor, trebuie îndeplinite trei dintre condițiile generale ale răspunderii delictuale:

- prejudiciul;
- fapta ilicită a minorului;
- raportul de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciu.

Condiția culpei minorului nu trebuie îndeplinită (art. 1.372 al. 2 NCC).

→ Prezumții:

- au existat abateri în exercitarea obligației de creştere şi educare (fapta ilicită);
- există vinovăția părinților sau tutorelui în legătură cu aceste abateri (de obicei neglijența);
- între abaterile mai sus arătate şi fapta prejudiciabilă comisă de minor există raport de cauzalitate.

Pot fi înlăturate, în cazul în care se face dovada că:

- fapta copilului este urmarea unei alte cauze decât neîndeplinirea îndatoririlor părinteşti (art. 1372 al. 3 NCC);
- sunt îndeplinite cerințele răspunderii persoanei care avea obligația de supraveghere a minorului la data săvârşirii faptei prejudiciabile (art. 1374 al. 1 NCC);

7.1.4.2 Pentru antrenarea răspunderii persoanei care avea obligația de supraveghere, se cer cele trei condiții generale + minorul sau cel pus sub interdicție să se fi aflat sau să fi trebuit să se afle sub supraveghere la data comiterii faptei prejudiciabile.

→ Prezumții:

- ➔ obligația de supraveghere nu a fost îndeplinită;
- ➔ vinovăția celui care avea obligația de supraveghere;
- ➔ existența raportului de cauzalitate.

Persoana obligată la supraveghere este exonerată doar dacă dovedeşte că nu a putut împiedica fapta prejudiciabilă.

7.1.5 Efectele răspunderii

Dreptul la acțiune al celui prejudiciat.

Posibilități:

a. să ceară despăgubirea de la ambii părinți care răspund solidar față de acesta;

b. să cheme în judecată doar pe unul dintre părinți şi să solicite obligarea lui la plata întregii despăgubiri. Părintele care plăteşte are dreptul la o acțiune în regres față de celălalt părinte pentru jumătate (de principiu) din suma plătită efectiv;

c. să-l cheme în judecată doar pe minor sau pe cel pus sub interdicție, pe temeiul art. 1357 NCC (presupune dovedirea existenței discernământului);

d. să cheme în judecată atât pe părinți sau pe unul dintre aceştia, cât şi pe minor sau pe cel pus sub interdicție, în cazul în care cu privire la

cel din urmă sunt întrunite condițiile răspunderii pentru fapta proprie.

7.2. Răspunderea comitentului pentru prejudiciile cauzate de prepusul său

7.2.1 Noțiune:

→ **Raport de prepuşenie** = raport de subordonare voluntară între prepus şi comitent, cel din urmă având dreptul de a da dispoziții obligatorii şi de a dirija activitatea primului.

→ **Comitent** = persoana care exercită direcția, supravegherea şi controlul asupra altuia, în virtutea unui contract sau în temeiul legii;

→ **Prepus** = persoana care îndeplineşte anumite funcții sau însărcinări în interesul său sau al altuia;

Elemente constitutive:

- acordul de voințe expres sau tacit între comitent şi prepus;
- îndeplinirea unor funcții sau activități de către prepus în contul comitentului;
- acceptarea de către prepus a poziției sale de subordonare față de comitent.

Izvorul raportului de prepuşenie poate consta în:

- contractul de muncă (cel mai frecvent)
- situații ocazionale de creare a raportului de prepuşenie (între membrii de familie sau ai unui colectiv determinat, între prieteni etc.).
- anumite contracte civile (mandat, închiriere, arendă, antrepriză etc.), cu condiția ca mandatarul, arendaşul, locatarul, antreprenorul să renunțe la independența pe care i-o conferă contractul civil şi să accepte subordonarea totală a activității sale față de mandant, proprietar, client.

7.2.2 Reglementare: Comitentul este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepuşii săi, ori de câte ori fapta săvârşită de aceştia are legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcției încredințate. (art. 1373 al. 1 NCC) Anterior art. 1000 alin.3 C. Civ.

7.2.3 Fundamentare:

- ideea de culpă a comitentului (prezumție legală)
  - *in eligendo*
  - *in vigilando*
- ideea de mandat
- teoria riscului de activitate
- ideea de garanție

7.2.4 Condiții generale:

- fapta ilicită săvârşită de prepus;
- prejudiciul;
- raportul de cauzalitate;
- vinovăția prepusului.

Condiții speciale:

- existența raportului de prepuşenie la data săvârşirii faptei
- comiterea faptei ilicite în cadrul funcțiilor încredințate de comitent prepusului.

7.2.5 Efecte

Obligația comitentului de a repara prejudiciul cauzat victimei de către prepus.
Victima faptei ilicite poate opta între:
a) acțiunea îndreptată numai împotriva prepusului şi întemeiată pe dispozițiile art. 1357 NCC;
b) acțiunea îndreptată numai împotriva comitentului întemeiată pe dispozițiile art. 1373 NCC;
c) acțiunea îndreptată atât împotriva comitentului cât şi împotriva prepusului, în solidar, invocându-se ambele temeiuri;
Problema obligației comitentului de a repara prejudiciul cauzat de prepuşii unor comitenți diferiți:
A. Prejudiciul este cauzat de către prepuşii unor comitenți diferiți unui terț. In acest caz, unii autori consideră că solidaritatea fiecărui comitent există numai în raport cu prepusul/prepuşii săi, în timp ce alții apreciază că solidaritatea există între comitenți şi prepuşi pentru integralitatea prejudiciului.
B. Prejudiciul este cauzat de prepuşii unor comitenți diferiți unuia dintre comitenți. In acest caz, ceilalți comitenți vor răspunde solidar față de comitentul prejudiciat, numai cu proprii lor prepuşi, proporțional cu partea de contribuție a fiecărui prepus la producerea pagubei.
7.2.6 Dreptul de regres al comitentului împotriva prepusului.
Temeiul legal: art. 1384 alin. 1, art. 1596 lit.c NCC – subrogația personală ce operează̆d e drept. Acțiunea în regres este o acțiune personală, în realizare, prescriptibilă.
7.2.7 Corelația dintre răspunderea comitentului pentru prepus şi răspunderea părinților pentru copiii lor minori.
O asemenea ipoteză se poate regăsi în situația în care prepusul este minor şi săvârşeşte o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii în cadrul raportului de prepuşenie, cu prilejul exercitării funcției ce i-a fost încredințată de comitent. Se consideră că răspunderea părinților este exclusă în acest caz, regulă de la care există o singură ipoteză: aceea în care părintele responsabil are şi calitatea de comitent.

Test de autoevaluare nr. 7-

Care sunt condițiile pentru antrenarea răspunderii pentru fapta persoanelor aflate sub supraveghere?

Bibliografia Capitolului 7

G. Boroi, L. Stănciulescu – Instituții de drept civil în reglementarea noului cod civil, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2012
E. Lupan – Răspunderea civilă, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2003
L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Statescu – Răspunderea civilă delictuală pentru fapta altei persoane, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2009
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 8
Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri

Cuprinsul capitolului 8

Obiectivele capitolului 8.....56
8.1. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general....56
8.2. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale.....58
8.3. Răspunderea pentru ruina edificiului.....59
8.4. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin căderea sau aruncarea din imobil a unui lucru.....59
Bibliografia capitolului 8.....60

Obiectivele capitolului 8

- Însuşirea noţiunilor
- Posibilitatea de a rezolva cazuri practice în care sunt cauzate prejudicii ca urmare a utilizării unor lucruri

8.1. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de lucruri în general

8.1.1. Reglementare: Conform art. 1376 al. 1 NCC, oricine este obligat să repare, independent de orice culpă, prejudiciul cauzat de lucrul aflat sub paza sa.
Anterior: se considera că este reglementată de art. 1000 alin. 1 Cod civil
8.1.2 Domeniul de aplicare:
8.1.2.1 Lucru – orice fel de lucru, cu excepţia celor pentru care există reglementări speciale (aeronave, daune nucleare, ruina edificiului etc.)
8.1.2.2 Paza juridică – puterea de direcţie, control şi supraveghere pe care o persoană o poate exercita în mod independent asupra unui lucru

8.1.2.3 Paza materială – se deosebeşte de paza juridică prin aceea că deşi este tot o putere de direcție, control şi supraveghere pe care o persoană o exercită asupra unui lucru, ea se realizează sub autoritatea păzitorului juridic.
8.1.2.4 Cauzarea prejudiciului de către lucru – dacă lucrul a constituit o simplă prelungire a faptei omului – se antrenează răspunderea pentru fapta proprie pe temeiul art. 1349 NCC.
8.1.2.5 Persoane îndreptățite să invoce prevederile art. 1376 al. 1:
- dacă între păzitorul juridic şi victimă s-a încheiat un contract privind folosința lucrului – răspundere contractuală (exc. Daca a fost provocat decesul sau o vătămare corporală)
- în situația în care lucrul a cauzat prejudiciul cu ocazia efectuării unui serviciu gratuit şi benevol de către păzitorul juridic în favoarea victimei, victima nu poate obține repararea prejudiciului cauzat dacă dovedeşte intenția sau culpa gravă a celui care, potrivit legii, ar fi fost chemat să răspundă (art. 1354 NCC)
- în ipoteza în care victima a folosit clandestin lucrul aflat în paza juridică a unei alte persoane – interpretarea *a fortiori* a art. 1354 - numai dacă se dovedeşte intenția sau culpa gravă a păzitorului juridic (coroborat cu art. 1371 NCC)

Sfera persoanelor care au calitatea de păzitori juridici:
a. *proprietarul lucrului*, în favoarea acestuia operând o prezumție simplă de păzitor juridic.
b. dacă este vorba de lucruri dintr-o succesiune vacantă, *statul* va dobândi calitatea de păzitor juridic al lor, însă numai după expirarea termenului de opțiune succesorală;
c. prezumția de pază juridică operează şi în sarcina *titularilor drepturilor reale*: superficie, uzufruct, abitație, servitute aparentă, precum şi în cazul titularilor drepturilor reale accesorii: creditorul gajist şi retentorul;
d. prezumția se consideră că operează şi în sarcina *posesorului* lucrului.

8.1.3 Fundamentare
8.1.3.1 Concepția subiectivă:
a. prezumția relativă de culpă a păzitorului juridic, pentru neîndeplinirea obligației de supraveghere a lucrului;
b. prezumția absolută de culpă în neîndeplinirea aceleiaşi obligații;
c. teoria culpei în paza juridică a lucrului, al cărui fundament constă în culpa dovedită.
8.1.3.2 Concepția obiectivă:
a. teoria riscului de activitate sau a riscului profit;
b. teoria prezumției de răspundere;
8.1.3.3 Concepția mixtă se bazează pe ideea că garanția se grefează pe ideea de culpă prezumată.

8.1.4 Condiții:
- prejudiciul,
- raportul de cauzalitate dintre lucru şi prejudiciu
- lucrul să se afle în paza juridică a unei persoane.

8.1.5 Efectele răspunderii. Victima are dreptul de a pretinde repararea prejudiciului de la păzitorul juridic al lucrului. In ipoteza în

care lucrul cauzează paguba în timp ce paza materială se exercită de către o altă persoană decât păzitorul juridic al acestuia, victima poate pretinde reparaţia de la păzitorul material în condiţiile dreptului comun (art. 1357 NCC).
Păzitorul juridic va avea o acţiune în regres faţă de păzitorul material al lucrului în situaţia în care s-ar fi putut antrena şi răspunderea celui din urmă pentru fapta proprie.

8.2 Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de animale

8.2.1 Reglementare: Proprietarul unui animal sau cel care se serveşte de el răspunde, independent de orice culpă, de prejudiciul cauzat de animal, chiar dacă acesta a scăpat de sub paza sa – art. 1375 NCC
Anterior - art. 1001 Cod civil,
8.2.2 Domeniu de aplicare:
8.2.2.1 Sunt chemate să răspundă persoanele care au calitatea de paznici juridici ai animalului. Se prezumă ca au această calitate proprietarul şi persoanele cărora acesta le-a transmis paza juridică (locatarul, uzufructuarul, comodatarul).
Nu pot fi obligate să răspundă persoanele care au numai paza materială a animalului (păstorul sau îngrijitorul animalelor). Acestea răspund, eventual, pentru fapta proprie.
8.2.2.2 Animalele pentru care se poate antrena răspunderea.
a. animalele care se află în paza juridică a unei persoane, asupra lor putând fi exercitată, în mod independent, o putere de direcţie, control şi supraveghere: toate animalele domestice şi animalele sălbatice care trăiesc în captivitate.
b. Legea vânătorii şi a protecţiei fondului cinegetic nr. 407/2006, art. 13 stabileşte că răspunderea civilă pentru pagubele cauzate de de către exemplarele din speciile de faună de interes cinegetic, revine gestionarului fondului cinegetic sau autorităţii publice centrale care răspunde de protecţia mediului, după caz, dacă nu şi-a îndeplinit obligaţiile pentru prevenirea pagubelor (răspundere pentru fapta proprie).
8.2.3 Fundamentarea răspunderii. Chestiunea comportă aceleaşi discuţii legate de fundamentul răspunderii ca şi la răspunderea pentru lucruri. Exonerarea de răspundere se poate realiza numai în condiţiile în care se dovedeşte că la originea prejudiciului se găseşte forţa majoră sau fapta victimei ori a unui terţ.
8.2.4 Condiţiile răspunderii:
- prejudiciul,
- raportul de cauzalitate dintre "comportamentul" animalului şi prejudiciu
- paza juridică.

Calitatea de păzitor juridic se prezumă că aparţine proprietarului.
8.2.5 Efectele răspunderii - sunt identice cu cele ale răspunderii pentru lucruri în privinţa modalităţilor de reparaţie şi eventualului regres faţă de paznicul material.

8.3 Răspunderea pentru ruina edificiului

8.3.1 Reglementare: Proprietarul unui edificiu sau al unei construcţii de orice fel este obligat să repare prejudiciul cauzat prin ruina lor ori prin desprinderea unor părţi din ele, dacă aceasta este urmarea lipsei de întreţinere sau a unui viciu de construcţie. - art. 1378 NCC
Anterior: art. 1002 Cod civil.

8.3.2 Domeniu de aplicare:

Edificiu = orice construcţie realizată de om prin asamblarea trainică a unor materiale care, prin incorporarea lor în sau la sol ori la altă construcţie, devine în mod durabil un imobil prin natura sa. Este indiferent dacă acea construcţie depăşeşte sau nu nivelul solului.

Ruina edificiului = dărâmarea, surparea, dezagregarea sau desprinderea şi căderea unor elemente componente ale acestuia

Persoana răspunzătoare este exclusiv proprietarul edificiului. El răspunde chiar şi atunci când edificiul se află în stăpânirea unei alte persoane, pe temeiul unui drept real sau de creanţă (uzufruct, abitaţie, locaţiune etc.) dar şi atunci când edificiul se află în stăpânirea unui posesor care încă nu poate invoca uzucapiunea. Desigur, răspunderea revine şi superficiarului deoarece acesta are calitatea de proprietar al construcţiei.

8.3.3 Fundamentarea răspunderii conservă aceleaşi discuţii şi soluţii cu cele legate dă răspunderea pentru lucruri în general.

8.3.4 Condiţiile răspunderii:

- existenţa prejudiciului,
- ruina edificiului determinată de lipsa de întreţinere sau de un viciu de construcţie,
- existenţa raportului de cauzalitate dintre ruina edificiului şi prejudiciu.

8.3.5 Efecte. Proprietarul edificiului este obligat să repare prejudiciul cauzat victimei. Dacă ruina se datorează culpei altei persoane, după plata despăgubirilor, proprietarul le poate recupera printr-o acţiune în regres îndrepată împotriva: uzufructuarului, locatarului, antreprenorului, constructorului, proiectantului, vânzătorului etc.

8.4. Răspunderea pentru prejudiciul cauzat prin căderea sau aruncarea din imobil a unui lucru

8.4.1 Reglementare: Cel care ocupă un imobil, chiar fără niciun titlu, răspunde pentru prejudiciul cauzat prin căderea sau aruncarea din imobil a unui lucru. - art. 1379 NCC

Dacă sunt îndeplinite şi condiţiile răspunderii pentru prejudiciile cauzate de lucruri, victima are un drept de opţiune în vederea reparării prejudiciului.

Test de autoevaluare nr. 8 - Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Are calitatea de păzitor juridic al lucrului:
   a) locatarul;
   b) posesorul;
   c) proprietarul.
2. În cazul în care, prin demolarea unei construcții, sunt cauzate prejudicii unui vecin:
   a) răspunzător este proprietarul construcției demolate, în temeiul răspunderii pentru ruina edificiului;
   b) răspunzător este proprietarul construcției demolate, în temeiul răspunderii pentru fapta altuia;
   c) răspunzător este operatorul utilajului de demolare.

Bibliografia Capitolului 8

G. Boroi, L. Stănciulescu – Instituții de drept civil în reglementarea noului cod civil, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2012
E. Lupan – Răspunderea civilă, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2003
L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 9
Răspunderea civilă contractuală

Cuprinsul capitolului 9

Obiectivele capitolului 9.....61
9.1 Reglementare.....61
9.2 Noțiunea de răspundere civilă contractuală.....62
9.3 Condiții.....62
9.4 Daunele interese.....63
9.5 Convenții de modificare a răspunderii contractuale.....65
9.6 Asemănări si deosebiri între răspunderea civilă delictuală şi răspunderea contractuală.....66
9.7 Cumulul celor două forme ale răspunderii.....67
9.8 Opțiunea între cele două temeiuri ale răspunderii.....67
Bibliografia capitolului 9.....68

Obiectivele capitolului 9

- Însuşirea noțiunii de răspundere contractuală
- posibilitatea de a face distincția între răspunderea contractuală şi cea delictuală

9.1 Reglementare

Art. 1350 NCC Orice persoană trebuie să îşi execute obligațiile pe care le-a contractat. Atunci când, fără justificare, nu îşi îndeplineşte această îndatorire, ea este răspunzătoare de prejudiciul cauzat celeilalte părți şi este obligată să repare acest prejudiciu, în condițiile legii. Dacă prin lege nu se prevede altfel, niciuna dintre părți nu poate înlătura aplicarea regulilor răspunderii contractuale pentru a opta în favoarea altor reguli care i-ar fi mai favorabile.
Art. 1516 al. 1 – dreptul creditorului la îndeplinirea integrală, exactă şi la timp a obligațiilor
Art. 1530 – dreptul creditorului la daune interese pentru repararea

prejudiciului pe care debitorul i l-a cauzat şi care este consecința directă şi necesară a neexecutării fără justificare sau, după caz, culpabile a obligației.
Din regelementările legale rezultă că părțile sunt obligate să execute întocmai obligațiile contractuale. Atunci când una din părți nu execută benevol aceste obligații, cealaltă parte are dreptul de a trece la executarea silită a obligațiilor în natură iar atunci când executarea nu este posibilă, are dreptul la a cere executarea prin echivalent. In acest caz, se poate vorbi de antrenarea răspunderii contractuale a debitorului obligației neexecutate.

9.2 Noțiunea de răspundere civilă contractuală

Răspunderea contractuală este definită ca fiind obligația debitorului de a repara pecuniar prejudiciul cauzat creditorului său prin neexecutarea, executarea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligațiilor născute dintr-un contract valabil încheiat. - formă a răspunderii civile, în cazurile în care paguba este consecința încălcării obligațiilor contractuale.

9.3 Condiții

- ➔ fapta ilicită,
- ➔ prejudiciul patrimonial cauzat creditorului,
- ➔ raportul de cauzalitate între fapta ilicită şi prejudiciul cauzat creditorului,
- ➔ culpa debitorului.

9.3.1 Fapta ilicită reprezintă încălcarea dreptului de creanță al celeilalte părți contractante, prin neexecutarea obligațiilor contractuale. "Neexecutarea obligațiilor contractuale" are o dublă semnificație:

- ◆ *stricto sensu* constă în neexecutarea sau executarea incompletă a obligațiilor,
- ◆ *lato sensu* constă în neexecutarea, executarea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligațiilor.
  - ○ Neexecutarea (totală sau parțială) = neîndeplinirea în întregime sau în parte a angajamentelor asumate de debitor prin contract.
  - ○ Executarea necorespunzătoare = executarea prestației cu nerespectarea condițiilor de calitate stabilite în clauzele contractuale sau în standardele uzuale.
  - ○ Executare cu întârziere = debitorul a executat în natură prestațiile asumate sau este gata să le execute, dar numai după împlinirea termenului stabilit în contract, cauzând astfel creditorului un prejudiciu.

Proba neexecutării obligației se face diferit după cum avem de a face cu o obligație de rezultat sau o obligație de mijloace.

9.3.2 Prejudiciul constă în consecinţele dăunătoare de natură patrimonială sau nepatrimonială, efecte ale încălcării de către debitor a dreptului de creanţă aparţinând creditorului său contractual, prin neexecutarea lato sensu a prestaţiei sau prestaţiilor la care s-a îndatorat. Pentru a se naşte obligaţia de reparare, prejudiciul patrimonial trebuie să fie cert: este cert prejudiciul a cărui existenţa este sigură şi a cărui întindere poate fi stabilită în prezent, precum şi prejudiciul viitor şi sigur că se va produce.
Antrenarea răspunderii patrimoniale pentru prejudiciile nepatrimoniale are un domeniu restrâns de aplicaţie. Cu toate acestea, există cazuri când se acordă despăgubiri şi pentru un asemenea prejudiciu cauzat prin neexecutarea unei obligaţii contractuale: cazul contractelor medicale sau al contractului de transport de persoane.

9.3.3. Raportul de cauzalitate între neexecutarea obligaţiilor contractuale şi prejudiciul cauzat creditorului este o condiţie a răspunderii contractuale. Art. 1530 NCC prevede că „Creditorul are dreptul la daune-interese pentru repararea prejudiciului pe care debitorul i l-a cauzat şi care este consecinţa directă şi necesară a neexecutării fără justificare sau, după caz, culpabile a obligaţiei”.
Debitorul nu pote fi obligat la plata de daune interese dacă neexecutarea lato sensu a obligaţiilor contractuale este cauzată de forţa majoră sau de un caz fortuit, care la rândul lor includ şi fapta creditorului sau fapta unei terţe persoane (art. 1351 NCC). De regulă, în materie de răspundere contractuală, cazul fortuit şi forţa majoră produc aceleaşi consecinţe. In cazul contractelor unilaterale, obligaţia debitorului se stinge. In cazul contractelor sinalagmatie, acestea încetează de plin drept. In cazul contractelor cu executare succesivă efectul va fi acela al stingerii obligaţiilor devenite imposibil de executat.

9.3.4 Vinovăţia debitorului ca şi condiţie a răspunderii contractuale se desprinde din interpretarea art. 1547 şi 1548 Cod civil.
In privinţa probei culpei, aceasta se face după cum obligaţia este de rezultat sau de mijloace. Distincţiile făcute la punctul anterior, referitoare la fapta ilicită sunt valabile în întregime şi materia vinovăţiei.

9.4 Daunele interese

9.4.1 Definiţie = despăgubirile în bani pe care debitorul este îndatorat să le plătească în scopul reparării prejudiciului suferit de creditor ca urmare a neexecutării, executării necorespunzătoare sau executării cu întârziere a obligaţiilor contractuale.
9.4.2 Caracterul pecuniar al daunelor-interese. Daunele-interese se stabilesc totdeauna în bani. Dacă executarea în natură nu mai este posibilă, nici chiar pe cale silită, mijlocul cel mai potrivit de reparare a prejudiciului cauzat creditorului este obligarea debitorului la plata de despăgubiri băneşti.
9.4.3 Punerea în întârziere. De principiu, punerea în întârziere ste o

condiție esențială pentru obligarea la plata de daune-interese. Ea constă în manifestarea unilaterală de voință prin care creditorul pretinde executarea prestației ce i se datorează de către debitor. Debitorul poate fi pus în întârziere fie printr-o notificare scrisă prin care creditorul îi solicită executarea obligației, fie prin cererea de chemare în judecată. Dacă prin lege sau prin contract nu se prevede altfel, notificarea se comunică debitorului prin executor judecătoresc sau prin orice alt mijloc care asigură dovada comunicării. Prin notificare trebuie să se acorde debitorului un termen de executare, ținând seama de natura obligației şi de împrejurări. Dacă prin notificare nu se acordă un asemenea termen, debitorul poate să execute obligația într-un termen rezonabil, calculat din ziua comunicării notificării. (Art. 1522 NCC)

Prin excepție, nu este necesară punerea în întârziere a debitorului în următoarele cazuri (art. 1523 NCC):

a) în situațiile anume prevăzute de lege;

b)când obligația nu putea fi executată în mod util decât într-un anumit timp, pe care debitorul l-a lăsat să treacă, sau când nu a executat-o imediat, deşi exista urgență;

c)când, prin fapta sa, debitorul a făcut imposibilă executarea în natură a obligației sau când a încălcat o obligație de a nu face;

d)când debitorul şi-a manifestat în mod neîndoielnic față de creditor intenția de a nu executa obligația sau când, fiind vorba de o obligație cu executare succesivă, refuză ori neglijează să îşi execute obligația în mod repetat;

e)când nu a fost executată obligația de a plăti o sumă de bani, asumată în exercițiul activității unei întreprinderi;

f)când obligația se naşte din săvârşirea unei fapte ilicite extracontractuale.

9.4.4 Clasificarea daunelor-interese:

a) daune-interese *compensatorii* care se plătesc creditorului pentru a-i repara prejudiciul ce i-a fost cauzat prin neexecutarea totală sau parțială sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor de către debitor;

b) daune-interese *moratorii* care reprezintă echivalentul prejudiciului cauzat creditorului prin întârzierea executării obligației.

Deosebirea principală dintre cele două categorii de daune-interese constă în aceea că daunele-interese compensatorii înlocuiesc executarea în natură a obligațiilor contractuale şi în consecință nu se pot cumula cu aceasta.

9.4.5 Evaluarea daunelor-interese

A. Evaluarea judiciară se face prin hotărâre judecătorească. (art. 1530-1534 NCC)

Daunele interese cuprind în general:

a. *damnum emergens* sau paguba efectivă, prin care se înțelege micşorarea patrimoniului creditorului cauzată de neexecutarea lato sensu a obligațiilor contractuale decătre debitor;

b. *lucrum cessans* sau câştigul nerealizat, adică sporul patrimonial pe care l-ar fi obținut creditorul dacă debitorul ar fi executat întocmai obligațiile la care s-a îndatorat prin voința sa.

Creditorul are dreptul la repararea integrală a prejudiciului pe care l-a suferit din faptul neexecutării. La stabilirea întinderii prejudiciului se ține seama şi de cheltuielile pe care creditorul le-a făcut, într-o limită rezonabilă, pentru evitarea sau limitarea prejudiciului.
Debitorul este ținut să repare doar prejudiciile directe, previzibile şi certe.
Prejudiciul ce ar fi cauzat prin pierderea unei şanse de a obține un avantaj poate fi reparat proporțional cu probabilitatea obținerii avantajului, ținând cont de împrejurări şi de situația concretă a creditorului.
Debitorul nu datorează despăgubiri pentru prejudiciile pe care creditorul le-ar fi putut evita cu o minimă diligentă.
B. Evaluarea convențională. Stabilirea întinderii despăgubirilor poate avea loc şi prin acordul de voință al părților intervenit înainte sau după producerea prejudiciului. Dacă este prevăzut printr-o clauză anterioară producerii prejudiciului, aceasta se numeşte clauză penală şi este reglementată de art. 1538 NCC.
Despăgubirile stabilite prin clauza penală reprezintă de regulă o sumă forfetară. Pentru obținerea plății sumei stabilite în clauza penală trebuie să fie întrunite, în principiu, condițiile răspunderii contractuale. Creditorul este obligat să facă dovada neexecutării şi a culpei debitorului.
C. Evaluarea legală a daunelor-interese. Regulile stabilirii daunelor-interese moratorii în cazul obligațiilor pecuniare (dobânzi), sunt prevăzute de art. 1535-1536 NCC şi OG nr. 13/2011 privind nivelul dobânzii legale pentru obligații băneşti.

9.5 Convenții de modificare a răspunderii contractuale

Părțile pot doar să modifice regulile generale ale răspunderii contractuale. Ele nu vor putea în niciun fel să înlăture în totalitate orice răspundere a debitorului, el trebuind să răspundă pentru culpa gravă şi pentru dol.
In literatura de specialitate se reține trei categorii de clauze de modificare arăspunderii contractuale:
9.5.1. Clauzele de exonerare de răspundere - cele prin care debitorul este exonerat în întregime de răspundere sunt nule. Sunt valabile clauzele de exonerare de răspundere atunci când ele se referă la neexecutarea obligațiilor datorată unei culpe determinate, cum este neglijența sau imprudența. Prin excepție, şi acestea din urmă sunt lipsite de efectul exonerator în cazul prejudiciilor cauzate direct persoanei. Sunt recunoscute ca valabile clauzele prin care se reduc obligațiile legale ale debitorului, cu condiția de a nu se încălca normele imperative ale legii.
9.5.2. Clauze de limitare a răspunderii - acele clauze prin care se stabileşte o limită maximă a despăgubirilor. Sunt valabile numai dacă debitorul nu e face vinovat de dol sau de o culpă gravă.
9.5.3. Clauze de agravare a răspunderii - acelea prin care debitorul

îşi asumă răspunderea pentru unele cazuri determinate de forța majoră. Nu sunt valabile clauzele de agravare a răspunderii prin care unele obligații de mijloace se transformă în obligații de rezultat (de exemplu clauza prin care un avocat se angajează față de clientul său să câştige procesul).

9.6 Asemănări si deosebiri între răspunderea civilă delictuală şi răspunderea contractuală

9.6.1 Asemănări.
Răspundera civilă contractuală şi cea delictuală au o esență comună, care rezultă din finalitatea lor comună care este aceea de reparare integrală a prejudiciului cauzat creditorului. Deşi alcătuiesc împreună o instituție comună, aceea a răspunderii civile, este totuşi necesar să observăm şi existența anumitor trăsături care individualizează răspuderea contractuală față de cea delictuală şi care au o anumită importanță practică.
9.6.2 Deosebiri.
a. cu privire la domeniul de aplicare: răspunderea delictuală intevine în toate situațiile când un prejudiciu este cauzat unei persoane prin încălcarea unei obligații legale cu caracter general, care incmbă tuturor, în timp ce răspunderea contractuală intevine numai atunci când creditorul contractual suferă o pagubă ca urmare a neexecutării obligațiilor contractuale.
b. proba culpei: în cazul răspunderii delictuale, victima trebuie să facă dovada culpei autorului, chiar dacă această dovadă se face prin intermediul prezumțiilor simple legate de celelalte elemente dovedite ale răspunderii; dimpotrivă, în cazul obligațiilor de rezultat de sorginte contractuală, culpa autorului prejudiciului este prezumată relativ ca urmare a neajungerii la rezultatul scontat prin contract.
c. întinderea reparației: în cazul răspunderii delictuale întinderea reparației se stabileşte în funcție de cuantumul prejudiciilor directe, previzibile şi imprevizibile; în cazul răspunderii contractuale, prejudiciile imprevizibile nu pot face obiectul reparației decât dacă debitorul se face vinovat de dol în neexecutarea obligațiilor contractuale;
d. în materie delictuală, dacă prejudiciul este cauzat de două sau mai multe persoane, acestea sunt obligate la reparație în mod solidar (conform art. 1003 Cod civil); dimpotrivă in materie contractuală solidaritatea nu se prezumă ci trebuie stipulată expres pentru a opera, răspunderea fiind divizibilă în funcție de numărul debitorilor;
e. în ce priveşte capacitatea de a răspunde în materie delictuală răspund toate persoanele despre care se dovedeşte că au acționat cu discernământ, indiferent de vârstă sau de starea lor psihică; în materie contractuală, capacitatea de a răspunde se suprapune peste capacitatea de exercițiu, care se dobândeşte la împlinirea vârstei de 18 ani;
f. în materie delictuală, autorul faptei prejudiciabile sau persoana răspunzătoare este de drept pusă în întârziere; în materie contractuală, punerea în întârziere de drept se realizează numai în cazurile de excepție prevăzute de art. 1079 Cod civil;

g. prescripția dreptului la acțiune în materie delictuală este de 3 ani, în timp ce în materie delictuală există numeroase termene speciale de prescripție;
h. convențiile de neră̆spundere intervenite înainte de să̆vârşirea faptei ilicite sunt de regulă lovite de nulitate; în materie contractuală clauzele de neră̆spundere sunt valabile în anumite limite.

9.7 Cumulul celor două forme ale răspunderii

Între persoana vătămată şi autorul prejudiciului există un contract valabil încheiat şi prejudiciul s-a cauzat creditorului prin neexecutarea obligației sau obligațiilor debitorului contractual. Intr-o asemenea situație se pot pune următoarele întrebări:
a. poate creditorul să opteze între cele două tipuri de răspundere alegând varianta cea mai avantajoasă?
b. poate creditorul să cumuleze temeiurile pentru cele două tipuri de răspundere pentru a obține repararea prejudiciului care i-a fost cauzat?
c. poate creditorul, după ce s-a folosit de acțiunea în răspundere contractuală, să recurgă în subsidiar şi la acțiunea în răspundere delictuală, pentru a obține întregirea reparației obținute pe temei contractual?
Răspunsurile date mai ales de jurisprudență au fost următoarele:
a. victima nu are dreptul în cazul aceleiaşi fapte ilicite şi prejudiciabile să obțină două reparații, una pe temei contractual şi cealaltă pe temei delictual;
b. victima nu are dreptul de a introduce o acțiune hibridă, invocând simultan atât normele răspunderii delictuale cât şi pe acelea ale răspunderii contractuale;
c. victima nu are dreptul să utilizeze în subsidiar acțiunea delictuală, după ce a fost introdusă acțiunea contractuală dacă pe baza celei din urmă au fost obținute despăgubiri.

9.8 Opțiunea între cele două temeiuri ale răspunderii

În cazul neexecutării lato sensu a obligațiilor contractuale, în principiu, creditorul păgubit nu are dreptul de a opta între acțiunea contractuală şi acțiunea delictuală.
Excepție. Opțiunea între cele două răspunderi este admisibilă în situația în care neexecutarea contractului constituie infracțiune. Creditorul poate să-şi exercite acțiunea în despăgubiri în cadrul procesului penal sau să o intenteze separat, înaintea instanțelor civile. Electa una via secunda non permititur.

Test de autoevaluare nr. 9-

Care sunt principalele deosebiri dintre răspunderea civilă contractuală şi răspunderea civilă delictuală?

Bibliografia Capitolului 9

G. Boroi, L. Stănciulescu – Instituții de drept civil în reglementarea noului cod civil, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2012.
E. Lupan – Răspunderea civilă, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2003
L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 10
Executarea şi stingerea obligaţiilor

Cuprinsul capitolului 10

Obiectivele capitolului 10.....69
10.1 Executarea voluntară în natură a obligaţiilor. Plata.....69
10.2 Executarea silită.....73
10.3 Alte mijloace de stingere a obligaţiior.....74
Bibliografia capitolului 10.....77

Obiectivele capitolului 10

- Înţelegerea modului în care se sting raporturile obligaţionale
- Detalierea modalităţilor de plată

10.1 Executarea voluntară în natură a obligaţiilor. Plata

10.1.1. Noţiune: In sens larg, prin plată se înţelege executarea oricărei obligaţii pozitive.
In sens restrâns (şi mai ales în limbajul curent), prin plată se înţelege executarea unei obligaţii de a da o sumă de bani.
In concepţia redactorilor codului civil, plata este considerată un act juridic civil, adică o convenţie între cel care face plata şi cel care o primeşte.
10.1.2 Reglementare: Art. 1469-1515 NCC. Anterior: art. 1092-1121 C. Civ.
10.1.3 Subiectele plăţii:
Plata poate fi făcută de către orice persoană, chiar de un terţ (art. 1472 NCC).
Excepţii:
a) în cazul obligaţiilor *intuitu personae*;
b) în cazul obligaţiei de a da un bun cert, numai proprietarul acelui bun poate să execute obligaţia;

c) în cazul în care s-a stipulat expres ca plata să fie executată de către debitor;
d) dacă debitorul l-a încunoştnţat în prealabil pe creditor că se opune la plată .
Plata poate să fie făcută:
a) creditorului;
b) reprezentantului său legal sau convenţional;
c) persoanei desemnate de lege sau de instanţa de judecată să primească plata;
d) în mod excepţional şi altor persoane dacă a profitat oricum creditorului, dacă a fost făcută cu bună credinţă faţă de titlularul aparent al creanţei, dacă creditorul a ratificat plata făcută unui accipiens fără drept de a o primi.
Cel care primeşte plata trebuie să aibă capacitate deplină de exerciţiu. In caz contrar, debitorul poate fi obligat să plătească din nou celui împuternicit să primească plata, cu excepţia cazului în care plata a profitat persoanei incapabile.
Plata făcută cu nesocotirea unui sechestru, a unei popriri ori a unei opoziţii formulate, în condiţiile legii, pentru a opri efectuarea plăţii de către debitor nu îi împiedică pe creditorii care au obţinut luarea unei asemenea măsuri să ceară din nou plata. În acest caz, debitorul păstrează dreptul de regres împotriva creditorului care a primit plata nevalabil făcută (art. 1479 NCC).

10.1.4 Condiţiile plăţii.

Debitorul este ţinut să îşi execute obligaţiile cu diligenţa pe care un bun proprietar o depune în administrarea bunurilor sale, afară de cazul în care prin lege sau prin contract s-ar dispune altfel. În cazul obligaţiei de rezultat, debitorul este ţinut să procure creditorului rezultatul promis. În cazul obligaţiilor de mijloace, debitorul este ţinut să folosească toate mijloacele necesare pentru atingerea rezultatului promis.
Obiectul plăţii. Creditorul sau persoana care poate să primească plata, are dreptul să pretindă exact bunul care i se datorează, cu precizările următoare:
a) dacă plata are ca obiect un bun cert, atunci debitorul trebuie să predea acel bun în starea în care acesta se află în momentul plăţii;
b) dacă plata are ca obiect bunuri generice, atunci debitorul trebuie să remită creditorului bunuri de o calitate medie, exceptând stipulaţia contrară;
c) dacă plata are ca obiect prestaţia de a face, debitorul trebuie să execute întocmai prestaţia promisă;
d) dacă plata are ca obiect o obligaţie de rezultat, atunci debitorul trebuie să execute obligaţia de aşa natură încât creditorul să obţină rezultatul dorit.
Indivizibilitatea plăţii. Principiul indivizibilităţii plăţii este prevăzut expres de art. 1490 NCC alin. 1 Cod civil şi presupune obligaţia debitorului de a efectua plata deodată. Excepţii:
a) când creditorul consimte ca plata să fie divizibilă;
b) în cazul transmiterii pe cale succesorală a datoriei, dacă debitorul are mai mulţi moştenitori;

c) când o parte din datoria debitorului se stinge prin compensație legală;
d) când instanța de judecată acordă debitorului termene de grație pentru plată;
e) în cazul cambiei, cecului sau biletului la ordin, când beneficiarul nu poate refuza o plată parțială;
f) în cazul cofidejusorilor, când unul dintre ei poate să invoce beneficiul de diviziune.

Data plății. (art. 1495-1497 NCC) Plata trebuie făcută imediat dacă obligația nu este afectată de un termen sau condiție suspensive. In cazul în care avem de a face cu un termen suspensiv, plata se face la împlinirea termenului. Dacă termenul este stabilit în favoarea debitorului, plata se poate face în avans. Dacă termenul este stabilit în favoarea creditorului sau atât în favoarea creditorului cât şi în favoarea debitorului, atunci debitorul poate face plata anticipat numai cu consimțământul creditorului. În toate cazurile, cheltuielile suplimentare cauzate creditorului de faptul executării anticipate a obligației sunt în sarcina debitorului.

Dacă plata se face prin virament bancar, data plății este aceea la care *contul creditorului a fost alimentat* cu suma de bani care a făcut obiectul plății.

Locul plății. Regula este în privința locului plății că ea se poate face numai la locul stabilit de părți, dacă un asemenea loc este determinat contractual. In cazul în care lipseşte o asemenea stipulație funcționează regula după care plata este cherabilă (art. 1494 NCC), adică trebuie cerută la domiciliul debitorului şi nu portabilă (care trebuie făcută la domiciliul creditorului). Prin excepție de la regulă, în cazul obligației de a da un bun determinat, plata trebuie executată la locul unde se află bunul în momentul încheierii convenției iar obligațiile băneşti trebuie executate la domiciliul sau, după caz, sediul creditorului de la data plății.

Cheltuielile plății. S-a statuat regula conform căreia cheltuielile plății trebuie suportate de către debitor, în afară de stipulație contrară (art. 1498 NCC).

10.1.5 Dovada plății. Proba plății se face în condițiile dreptului comun, ea fiind considerată un act juridic (deci, conform art. 1191 şi urm. Cod civil). Cel care plăteşte are dreptul la o chitanță liberatorie, precum şi, dacă este cazul, la remiterea înscrisului original al creanței. În cazul în care creditorul refuză, în mod nejustificat, să elibereze chitanța, debitorul are dreptul să suspende plata. Art. 1503 Cod civil a instituit următoarele prezumții:
a) dacă creditorul a remis debitorului titlul constatator al creanței şi acesta este un înscris sub semnătură privată, funcționează o prezumție relativă de liberare de datorie prin plată sau remitere de datorie;
b) dacă creditorul a remis debitorului titlul original al creanței şi acesta este un înscris autentic sau o hotărâre judecătorească investită cu formulă executorie, se prezumă relativ liberarea debitorului prin plată sau remitere de datorie.

Dacă plata se face prin *virament bancar*, ordinul de plată semnat de

debitor şi vizat de instituția de credit plătitoare generează o prezumție relativă de plată. Debitorul are oricând dreptul să solicite instituției de credit creditorului o confirmare, în scris, a efectuării plății prin virament. Această confirmare face dovada plății.

10.1.6 Imputația plății (art. 1506-1509 NCC)

Există situații când un debitor are mai multe datorii de aceeaşi natură, față de acelaşi creditor şi face o plată care este insuficientă pentru a stinge toate datoriile. In acest caz se pune problema de a şti care dintre aceste datorii se consideră plătite sau, altel spus, asupra căror datorii se impută plata. Imputația plății este de două feluri: convențională şi legală.

10.1.6.1 Imputația convențională.

a) de regulă, trebuie să existe un acord prin care părțile să stabilească imputația plății;

b) dacă un asemenea acord nu există, debitorul este în drept să stabilească unilateral imputația plății, însă în anumite limite (să nu impună o plată fracționată; să nu impună plata unei datorii nescadente dacă termenul este în favoarea creditorului; să nu impună creditorului plata capitalului înainte de plata dobânzilor);

c) dacă nici debitorul nu a stabilit imputația plății, creditorul este îndreptățit să facă această imputație unilateral.

10.1.6.2 Imputația legală:

a) plata se impută cu prioritate asupra datoriilor ajunse la scadență;

b) se vor considera stinse, în primul rând, datoriile negarantate sau cele pentru care creditorul are cele mai puține garanții;

c) imputația se va face mai întâi asupra datoriilor mai oneroase pentru debitor;

d) dacă toate datoriile sunt deopotrivă scadente, precum şi, în egală măsură, garantate şi oneroase, se vor stinge datoriile mai vechi;

e) în lipsa tuturor criteriilor menționate la lit. a) -d), imputația se va face proporțional cu valoarea datoriilor.

10.1.7 Punerea în întârziere a creditorului = modalitate juridică de liberare de plată a debitorului, reglementată de art. 1510-1515 NCC şi de art. 586-590[3] Cod procedură civilă pentru situația în care creditorul refuză să primească plata. Etape:

a) somarea creditorului prin executorul judecătoresc pentru a primi plata;

b) consemnarea sumei de bani sau a lucrului la dispoziția creditorului;

c) validarea consemnării de către instanța de judecată prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă.

10.1.8 Opoziția la plată = intervenția pe care o face persoana îndreptățită de lege față de un anumit debitor, punându-i în vedere să nu efectueze plata fără consimțământul său sau fără prezența sa. Sancțiune - obligația debitorului de a repeta plata.

Pot face opoziții la plată:

a) un alt creditor al aceluiaşi debitor;

b) creditorul care a pierdut înscrisul constatator al creanței sale şi află că debitorul este gata să plătească acelei persoane care va

prezenta titlul creanței;
c) creditorul creditorului prin tehnica popririi (atunci când debitorul este, la rândul său creditorul unui terț, creditorul debitorului poate cere ca plata care trebuie să fie făcută de către terț creditorului să fie poprită şi apoi să fie făcută direct creditorului creditorului terțului).

10.2 Executarea silită

10.2.1 Punerea în întârziere a debitorului (art. 1521-1526 NCC)
Pentru a se putea trece la executarea silită este necesar ca debitorul să fie în întârziere. Punerea în întârziere a debitorului poate opera de drept sau la cererea creditorului.
Debitorul poate fi pus în întârziere fie printr-o notificare scrisă prin care creditorul îi solicită executarea obligației, fie prin cererea de chemare în judecată. Dacă prin lege sau prin contract nu se prevede altfel, notificarea se comunică debitorului prin executor judecătoresc sau prin orice alt mijloc care asigură dovada comunicării. Prin notificare trebuie să se acorde debitorului un termen de executare, ținând seama de natura obligației şi de împrejurări. Dacă prin notificare nu se acordă un asemenea termen, debitorul poate să execute obligația într-un termen rezonabil, calculat din ziua comunicării notificării.
Cererea de chemare în judecată formulată de creditor, fără ca anterior debitorul să fi fost pus în întârziere, conferă debitorului dreptul de a executa obligația într-un termen rezonabil, calculat de la data când cererea i-a fost comunicată. Dacă obligația este executată în acest termen, cheltuielile de judecată rămân în sarcina creditorului.
Debitorul se află de drept în întârziere atunci când:
a) s-a stipulat că simpla împlinire a termenului stabilit pentru executare produce un asemenea efect;
b) obligația nu putea fi executată în mod util decât într-un anumit timp, pe care debitorul l-a lăsat să treacă, sau când nu a executat-o imediat, deşi exista urgență;
c) prin fapta sa, debitorul a făcut imposibilă executarea în natură a obligației sau când a încălcat o obligație de a nu face;
d) debitorul şi-a manifestat în mod neîndoielnic față de creditor intenția de a nu executa obligația sau când, fiind vorba de o obligație cu executare succesivă, refuză ori neglijează să îşi execute obligația în mod repetat;
e) nu a fost executată obligația de a plăti o sumă de bani, asumată în exercițiul activității unei întreprinderi;
f) obligația se naşte din săvârşirea unei fapte ilicite extracontractuale.
10.2.2 Executarea silită în natură.
a. în cazul obligației de a da care are ca obiect derivat o sumă de bani, executarea în natură este întotdeauna posibilă. In cazul în care debitorul refuză executarea, creditorul poate trece la poprirea sumelor de bani pe care terții le datorează debitorului sau la urmărirea silită mobiliară şi imobiliară, ambele în temeiul dreptului de gaj general al

creditorului;
b. în cazul obligației de a da un bun cert, executarea obligației se realizează instantaneu, conform principiului consensualismului şi automat, fără a fi nevoie de executarea unor alte prestații. In concluzie, această obligație de a da se execută în temeiul legii. Rămâne însă ca, ulterior acordului părților să se mai realizeze şi predarea bunului ce a făcut obiectul obligației de a da. Obligația de predare nu mai este însă o obligație de a da, ci o obligație de a face. Exceutarea ei se poate realiza în natură prin mijlocul predării silite a bunurilor mobile şi imobile (art. 575-580 Cod procedură civilă);
c. în cazul obligațiilor de a da bunuri de gen, transferul dreptului de proprietate operează numai în momentul individualizării acestora prin numărare, cântărire sau măsurare, individualizare care are loc de regulă în momentul predării. In cazul refuzului debitorului de a trece la individualizarea bunurilor, creditorul poate să ceară executarea silită în natură a obligațiilor.
Amenzile cominatorii.
Alături de daunele cominatorii, amenzile cominatorii reprezintă un mijloc de constrângere eficace menit să asigure executarea în natură a obligației de a face sau de a nu face care presupune un fapt personal al debitorului. Spre deosebire de daunele cominatorii, amenzile civile stabilite de instanța de judecată în acest caz, reprezintă un venit definitiv al bugetului de stat şi nu se mai restituie debitorului după executarea obligației. Procedura stabilirii amenzilor cominatorii este reglementată de art. 580^3-580^5 Cod procedură civilă.

10.3 Alte mijloace de stingere a obligațiior

10.3.1 COMPENSAȚIA

Definiție = un mijloc de stingere a două obligații reciproce şi de aceeaşi natură existente între două persoane care au concomitent calitatea de creditor şi debitor una față de cealaltă, până la concurența valorii celei mai mici dintre ele iar dacă acestea sunt egale, în întregime. Prin compensație se pot stinge orice fel de obligații, indiferent dacă au un izvor contractual sau extracontractual.
Reglementare: art. 1616-1623 NCC; anterior art. 1143-1153 Cod civil.
Compensația poate fi: legală, judiciară sau convențională.
Compensația legală. Este acea compensație care operează în temeiul legii, automat, fără a fi nevoie de de acordul de voință al părților sau de o hotărâre judecătorească. Deşi operează astfel, părțile pot renunța expres sau tacit la compensația legală. Pentru a putea opera acest tip de compensație, trebuie să fie întrunite următoarele condiții:
a) obligațiile să fie reciproce;
b) obligațiile să aibă ca obiect prestația de a da sume de bani sau bunuri fungibile de aceeaşi natură;
c) creanțele să fie certe, lichide şi exigibile.
Prin excepție, compensația nu operează în următoarele cazuri:
◆ când una dintre creanțe este insesizabilă;
◆ între obligația de restituire a unor bunuri fungibile date în depozit neregulat şi creanța pentru cheltuielile de depozitare;

◆ între obligaţia de restituire a unor bunuri însuşite ilicit invocată de autor faţă de proprietarul lor şi creanţa celui din urmă faţă de primul;

◆ debitorul care a suferit o poprire nu poate opune creditorului popritor compensaţia datoriei sale cu aceea a debitorului poprit.

Compensaţia convenţională. Este acea compensaţie care operează prin acordul de voinţă al părţilor, pentru funcţionarea ei nefiind necesară întrunirea condiţiilor de la compensaţia legală sau judiciară şi putând să opereze şi prin două dări în plată reciproce.

Compensaţia judiciară. Este acea compensaţie care operează în temeiul unei hotărâri judecătoreşti definitive şi este lăsată la aprecierea instanţei de judecată, fără ca pentru a opera să fie necesară întrunirea condiţiilor de la compensaţia legală.

Efectele compensaţiei:

a) stingerea celor două datorii până la limita celei care are valoarea cea mai mică;

b) stingerea proporţională sau reducerea garanţiilor şi accesoriilor obligaţiilor stinse total sau parţial;

c) când între părţile compensaţiei există două sau mai multe datorii reciproce şi compensabile, se aplică regulile de la imputaţia plăţii.

10.3.2 DAREA IN PLATĂ

Definiţie = acel mijloc de stingere a obligaţiilor care constă în acceptarea de către creditor, la propunerea debitorului, de a primi o altă prestaţie în locul celei pe care debitorul era obligat iniţial să o execute.

Reglementare: art. 1492 NCC

Pentru ca darea în plată să opereze, este necesar ca, pe lângă consimţământul creditorului, ea să aibă loc concomitent cu plata şi să întrunească toate condiţiile generale de valabilitate ale oricărei plăţi. In cazul în care intervine la un moment anterior plăţii, nu mai suntem în prezenţa unei dări platã, ci a unei novaţii prin schimbare de obiect.

Este posibil ca darea în plată să se înfăţişeze ca o vânzare cumpărare. De exemplu, în situaţia în care creditorul unui împrumut acceptă de la debitorul său ca în locul împrumutului să primească de la acesta dreptul de proprietate asupra unui apartament. In această situaţie, condiţiile de fond şi formă ale operaţiunii trebuie să fie acelea ale operaţiunii juridice pe care o "înfăţişează" şi cu care totuşi nu se identifică.

Efecte: Darea în plată este considerată o variantă a plăţii, ducând, în consecinţă la stingerea datoriei, a garanţiilor şi accesoriilor acesteia.

10.3.3 CONFUZIUNEA

Definiţie: = acel mijloc de stingere a obligaţiilor care constă în întrunirea în aceeaşi persoană deopotrivă a calităţii de debitor şi de creditor al aceleiaşi obligaţii. Confuziunea intervine mai ales în materie succesorală, când debitorul este succesorul în drepturi al creditorului sau invers şi moştenirea este acceptată pur şi simplu, sau în cazul reorganizării persoanelor juridice prin fuziune sau absorbţie.

Reglementare: art. 1624-1628 NCC
Efecte: Confuziunea are ca efect stingerea obligației împreună cu toate garanțiile şi accesoriile sale. Este posibil ca stingerea obligației să nu se realizeze decât parțial, adică doar în măsura in care sunt întrunite cele două calități de creditor şi debitor în una şi aceeaşi persoană. In acest caz, stingerea garanțiilor şi a accesoriilor se va realiza tot parțial. Dispariția cauzei care a determinat confuziunea face să renască obligația cu efect retroactiv.

10.3.4 REMITEREA DE DATORIE

Definiție = mod voluntar de stingere a obligației care constă în renunțarea creditorului, cu consimțământul debitorului, la dreptul său de creanță.
Reglementare: art. 1138-1142 Cod civil.
Condiții: Remiterea de datorie trebuie să aibă la bază consimțământul ambelor părți, întrucât este un contract. Lipsa consimțământului debitorului la remiterea de datorie face inopozabilă acestuia renunțarea creditorului la plată.
Dacă remiterea de datorie se realizează cu titlu gratuit, prin donație, atunci ea trebuie să întrunească toate condițiile de validitate ale donației, mai puțin forma autentică.
Dacă remiterea de datorie se realizează printr-un testament, atunci ea trebuie să îndeplinească toate condițiile de fond şi de formă ale acestuia.
Prin excepție, se consideră uneori că remiterea de datorie poate constitui o parte dintr-un act oneros, ea însăşi realizându-se în acest caz cu titlu oneros. In acest caz remiterea de datorie este de fapt componenta unei novații prin schimbarea obiectului obligației sau o tranzacție.
Efecte: Efectul principal al remiterii de datorie este stingerea obligatiei. Totodată, se sting şi garanțiile aferente creanței principale şi toate accesoriile sale.

10.3.5 IMPOSIBILITATEA FORTUITĂ DE EXECUTARE

Noțiune: Atunci când debitorul se află în imposibilitate absolută de executare a unei prestații dn cauza unui caz de forță majoră, obligația se stinge.
Reglementare: art. 1634 NCC.
Domeniu de aplicare:

- obligațiilor de a preda un bun individual determinat;
- obligațiilor de a face - prestație personală a debitorului.

Efecte. Imposibilitatea fortuită de executare are ca efect atât stingerea obligației imposibil de executat, cât şi garanțiile şi accesoriile acesteia.
Prin excepție:
a. obligația nu se stinge dacă bunul ce trebuia predat de către debitor a pierit după data punerii în întârziere a acestuia, cu excepția cazului când dovedeşte că lucrul ar fi pierit şi în mâinile creditorului;
b. obligația de a restitui un bun sustras ori luat pe nedrept nu se stinge dacă bunul a pierit din cauză de forță majoră, debitorul urmând a o executa prin echivalent.

Test de autoevaluare nr. 10

Care sunt regulile imputației plății?

Bibliografia Capitolului 10

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 11
Transmiterea şi transformarea obligaţiilor

Cuprinsul capitolului 11

Obiectivele capitolului 11.....78
11.1 Cesiunea de creanță.....78
11.2 Subrogația in drepturile creditorului prin plata creanței.....80
11.3 Cesiunea de datorie.....81
11.4 Transformarea obligațiilor. Novația.....81
11.5 Delegația.....82
Bibliografia capitolului 11.....83

Obiectivele capitolului 11

- Înțelegerea modului cum pot fi transmise obligațiile
- Evidențierea importanței practice a cesiunii de creanță

Transmiterea obligațiilor se poate realiza prin:

- cesiunea de creanță;
- subrogația în drepturile creditorului prin plata creanței;
- cesiunea indirectă a datoriei.

11.1 Cesiunea de creanță

11.1.1 Definiție = contractul prin care un creditor (cedent) transmite dreptul său de creanță asupra patrimoniului unui debitor (debitor cedat), cu titlu oneros sau cu titlu gratuit, unei alte persoane (cesionar).

Cesiunea de creanță este, de regulă, un contract încheiat între cedent şi cesionar, față de care, debitorul cedat are calitatea de terț. Nu este exclusă însă, posibilitatea ca cesiunea să facă parte dintr-o operațiune complexă la care să participe şi debitorul cedat.

11.1.2 Reglementare: Art. 1566-1592 NCC; Anterior: art. 1391-1398, 1402-1404 Cod civil, în cadrul contractului de vânzare-cumpărare.

11.1.3 Condiţii:
- *condiţiile de validitate*: cesiunea trebuie să întrunească toate condiţiile de validitate ale contractelor, referitoare atât la fond cât şi la formă.
- *condiţiile de publicitate (de opozabilitate)*. Cesiunea este faţă de debitorul cedat (şi faţă de terţii interesaţi) un res inter alios acta. Pentru ca ea să producă efecte juridice faţă de terţi, este necesară notificarea debitorului de către cedent sau cesionar (care atrage opozabilitatea faţă de toţi terţii interesaţi) sau acceptarea expresă în formă autentică a cesiunii de către debitorul cedat.

11.1.4 Efectele cesiunii de creanţă:
- *In raporturile dintre cedent şi cesionar*, are ca principal efect transferul dreptului de creanţă, cu aceeaşi natură (civilă sau comercială), cu toate garanţiile (ipotecă, privilegiu, gaj, fidejusiune, etc.), precum şi cu toate accesoriile sale (acţiuni în justiţie, drepturi la reclamaţii administrative, etc.) din patrimoniul primului în patrimoniul celui din urmă. Când cesiunea este cu titlu oneros, cedentul are faţă de cesionar o obligaţie de garanţie cu privire la existenţa actuală a creanţei şi la valabilitatea acesteia.
- *Faţă de terţii interesaţi* (debitorul cedat, creditorii cesionarului, creditorii cedentului, cesionarii ulteriori sau anteriori ai aceleiaşi creanţe) cesiunea produce efecte numai dacă sunt întrunite condiţiile de publicitate.

Până în momentul notificării sau acceptării, debitorul cedat poate să neglijeze existenţa cesiunii şi să facă o plată valabilă în mâinile cedentului, după cum poate beneficia de remiterea de datorie din partea acestuia, poate invoca faţă de el compensaţia sau poate ridica excepţia prescripţiei.

După notificare sau acceptare, debitorul nu mai poate face plata decât în mâinile cesionarului. Mai mult, dacă a acceptat cesiunea (în orice formă), debitorul nu mai poate invoca beneficiul compensaţiei iar dacă aceasta a operat deja între obligaţiile reciproce dintre el şi cedent, atunci compensaţia va fi rezolvită.

In cazul unor cesionari succesivi ai aceleiaşi creanţe, va avea prioritate acela dintre cesionari care a indeplinit primul condiţiile de publicitate.

In cazul creditorilor cedentului, până în momentul îndeplinirii condiţiilor de publicitate, ei vor putea urmări creanţa lor în patrimoniul cedentului. După îndeplinirea condiţiilor de publicitate, creditorii vor putea cel mult să ceară revocarea cesiunii prin intermediul acţiunii pauliene, dacă aceasta s-a făcut în frauda drepturilor lor.

11.1.5 Cesiunea unei creanţe constatate printr-un titlu nominativ, la ordin sau la purtător

Creanţele încorporate în titluri nominative, la ordin ori la purtător nu se pot transmite prin simplul acord de voinţă al părţilor. În cazul titlurilor nominative, transmisiunea se menţionează atât pe înscrisul respectiv, cât şi în registrul ţinut pentru evidenţa acestora. Pentru transmiterea titlurilor la ordin este necesar girul, efectuat potrivit dispoziţiilor aplicabile în materia cambiilor.

11.2 Subrogația în drepturile creditorului prin plata creanței

11.2.1 Definiție = o plată şi totodată o transmitere a unei creanțe, realizată prin înlocuirea creditorului dintr-un raport juridic obligațional, cu o altă persoană care, plătind datoria debitorului, devine creditor al acestuia din urmă, dobândind toate drepturile creditorului plătit.

11.2.2 Reglementare: Art. 1593-1598 NCC; Anterior art. 1106-1109 Cod civil.

11.2.3 Subrogația convențională. Poate fi de două feluri:

A. *Subrogația consimțită de creditor* îşi are fundamentul în acordul dintre terțul care plăteşte datoria debitorului şi creditorul acestuia. Pentru a fi în prezența acestei subrogații este necesar ca:

a) subrogația să fie stipulată expres;

b) subrogația să fie concomitentă cu plata (condiții de validitate);

c) însc risul sau chitanța care constată plata şi totodată subrogația, să aibă dată certă (condiție de probă şi de opozabilitate față de terți);

B. *Subrogația consimțită de debitor* se întemeiază pe înțelegerea dintre debitor şi un terț: primul se împrumută de la cel din urmă pentru a-l plăti pe creditorul său, subrogând pe terț în drepturile creditorului inițial.

Pentru a fi valabilă, ea trebuie să întrunească următoarele condiții:

a) actul de împrumut şi chitanța de plată să aibă dată certă;

b) în actul de împrumut să se stipuleze expres că împrumutul se face în scopul plății datoriei față de creditor;

c) în chitanța de plată să se menționeze expres că plata s-a făcut cu suma împrumutată de către debitor de la terț pe care îl subrogă în drepturile creditorului plătit;

11.2.4 Subrogația legală este acel tip de subrogație care operează de plin drept, fără a fi necesar consimțământul creditorului plătit sau al debitorului a cărui datorie se plăteşte. Subrogația operează de drept:

a) în folosul creditorului, chiar chirografar, care plăteşte unui creditor care are un drept de preferință, potrivit legii;

b) în folosul dobânditorului unui bun care îl plăteşte pe titularul creanței însoțite de o garanție asupra bunului respectiv;

c) în folosul celui care, fiind obligat împreună cu alții sau pentru alții, are interes să stingă datoria;

d) în folosul moştenitorului care plăteşte din bunurile sale datoriile succesiunii;

e) în alte cazuri stabilite de lege.(e.g. în cazul asigurărilor de bunuri, societatea de asigurări se subrogă *ex lege* în drepturile asiguratului despăgubit, devenind creditorul celui vinovat de producerea prejudiciului)

1.2.5 Efectele subrogației.

Ca efect al subrogației, terțul ia locul creditorului plătit şi beneficiază de toate acțiunile pe care le avea creditorul înlocuit față de debitorul său precum şi de toate garanțiile creanței (cu excepția garanției solidarității cofidejusorilor în cazul subrogației legale realizate prin

plata făcută de către un codebitor solidar terţului).
Atunci când plata a fost făcută doar parţial, atunci subrogaţia operează doar în limita plăţii efectuate. Intotdeauna, terţul subrogat în drepturile creditorului va putea beneficia şi de o acţiune întemeiată pe mandat, gestiune de afaceri sau îmbogăţire fără justă cauză.

11.3 Cesiunea de datorie

11.3.1 Definiţie = acea operaţie juridică prin care un debitor (debitor cedent), transmite datoria sa unei alte persoane (debitor cesionar), care se obligă de regulă în locul său faţă de creditorul cedat. Cesiunea de datorie nu este reglementată expres de lege şi se consideră că o cesiune de datorie realizată fără consimţământul creditorului nu poate fi admisă decât în mod excepţional. De aceea, cesiunea de datorie nu este recunoscută ca un mecanism independent de transmitere a obligaţiei, ea putându-se realiza numai în mod indirect şi uneori numai parţial:
A. Procedee prin care creditorul dobândeşte un drept împotriva unui nou debitor, păstrând şi dreptul faţă de debitorul iniţial:
- delegaţia imperfectă - creditorul acceptă pe debitorul delegatar dar nu consimte la eliberarea primului debitor;
- stipulaţia pentru altul - numai atunci când stipulantul este de fapt obligat faţa de terţul beneficiar şi prin stipulaţie urmăreşte să obţină executarea datoriei sale de către promitent;

B. Procedee prin care creditorul dobândeşte un drept contra unui alt debitor, primul debitor fiind eliberat:
- novaţia prin schimbarea debitorului - datoria primului debitor se stinge şi se naşte o nouă obligaţie având un alt subiect pasiv;
- delegaţia perfectă - este, de fapt, o novaţie prin schibare de debitor;

11.3.2 Preluarea datoriei (Art. 1599-1608 NCC)
Obligaţia de a plăti o sumă de bani ori de a executa o altă prestaţie poate fi transmisă de debitor unei alte persoane:
a)fie printr-un contract încheiat între debitorul iniţial şi noul debitor, numai dacă creditorul îşi dă acordul;
b)fie printr-un contract încheiat între creditor şi noul debitor, prin care acesta din urmă îşi asumă obligaţia.

11.4 Transformarea obligaţiilor. Novaţia

11.4.1 Definiţie = operaţiune juridică prin care părţile sting o obligaţie veche şi o înlocuiesc cu o obligaţie nouă, astfel încât stingerea celei vechi şi naşterea celei noi au loc concomitent. Se poate realiza prin:
- schimbarea obiectului sau cauzei vechii obligaţii, subiectele rămânând identice (novaţie obiectivă);
- schimbarea creditorului sau debitorului obligaţiei iniţiale (novaţie subiectivă).

Novaţia nu se confundă cu cesiunea de creanţă sau cu subrogaţia

personală, întrucât în cazul primei figuri juridice avem de a face cu stingerea unei vechi obligații şi naşterea unei alte obligații noi, pe când în cel de al doilea caz, avem de a face cu transmiterea unei obligații care subzistă.

11.4.2 Reglementare: art. 1609-16014 NCC; Anterior art. 1128-1137 Cod civil.

11.4.3 Condiții: Fiind un contract, trebuie să întrunească toate condițiile de validitate ale contractelor.

Condiții speciale:

a) să existe o obligație veche valabilă (orice fel de obligație, chiar lovită de nulitate relativă sau chiar dacă este naturală; nu poate fi lovită de nulitate absolută);

b) prin acordul părților să se nască o obligație nouă valabilă care o înlocuieşte pe cea veche;

c) obligația nouă să aibă un element nou față de obligația veche (*aliquid novi*). Elementul nou poate să presupună: un creditor sau un debitor noi, un obiect sau o cauză a obligației noi, o modalitate care afectează pe viitor obligația novată sau înlurarea unei asemenea modalități;

d) să existe intenția expresă a părților de a nova (*animus novandi*);

e) părțile să aibă capacitatea de a nova (adică să aibă capacitatea de a dispune de drepturile lor);

11.4.4 Efectele novației:

a) stingerea vechii obligații împreună cu tote garanțiile aferente şi cu toate accesoriile sale. Prin excepție, garanțiile vor putea însoți noua obligație în cazul în care părțile contractelor de garanție se înțeleg în acest sns;

b) naşterea unei noi obligații concomitent cu stingerea vechii obligații

11.5 Delegația

11.5.1 Definiție = actul juridic prin care un debitor (delegant), obține şi aduce creditorului său (delegatar), consimțământul unei alte persoane (delegat), care se obligă alături sau în locul delegantului.

11.5.2 Reglementare: nu mai este reglementată in NCC; Anterior, împreună cu novația, art. 1128-1137 Cod civil.

11.5.3 Formele delegației

- *Delegația perfectă* există aunci când delegatarul acceptă pe delegat ca debitor al său, consimțind totodată la liberarea de plată a delegantului. In realitate, acest tip de delegație este o novație prin schimbare de debitor, pentru realizarea căreia este necesar şi consimțământul debitorului inițial (delegantul).
- *Delegația imperfectă* se caracterizează prin aceea că nu are efect novator. Deşi delegatarul acceptă obligarea față de el a unui nou debitor – delegatul, nu consimte la eliberarea de obligație a debitorului inițial – delegantul.

11.5.4 Deosebiri între delegație şi alte operații juridice.

◆ față de de *mandat* (care nu presupune asumarea unei obligații

personale de către manadatar față de terț);

- față de *novație* (care presupune întotdeauna existența unei obligații anterioare valabile spre deosebire de delegație);
- față de *fidejusiune* (fidejusorul fiind obligat doar în subsidiar);
- față de *stipulația pentru altul* (care spre deosebire de delegație presupune acordul obligatoriu doar a două persoane – promitentul şi stipulantul);
- față de *cesiunea de creanță* (care, spre deosebire de delegația perfectă presupune supraviețuirea obligației şi transmiterea ei).

Test de autoevaluare nr. 11- Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Cesiunea de creanță poate fi încheiată valabil:
   a) doar cu acordul creditorului;
   b) prin acordul dintre cedent şi cesionar;
   c) cu notificarea credtorului.
2. Prin intermediul novației:
   a) se poate realiza o cesiune de datorie;
   b) se stinge o obligație;
   c) poate fi înlocuit creditorul.

Bibliografia Capitolului 11

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 12
Obligațiile afectate de modalități

Cuprinsul capitolului 12

Obiectivele capitolului 12.....84
12.1 Introducere.....84
12.2 Condiția.....85
12.3 Termenul.....86
12.4 Obligațiile alternative.....87
12.5 Obligațiile facultative.....88
12.6 Pluralitatea de subiecte. Obligațiile conjuncte.....88
12.7 Obligațiile indivizibile.....89
12.8 Obligatiile solidare.....89
12.9 Obligațiile in solidum.....91
Bibliografia capitolului 12.....91

Obiectivele capitolului 12

- Insuşirea noțiunilor de bază privind obligațiile afectate de modalități

12.1 Introducere

12.1.1 Noțiune. *Obligațiile pure şi simple* sunt acele raporturi juridice care îşi produc efectele ireversibil şi se execută, în întregime, imediat după naşterea lor.
Obligațiile afectate de modalități sunt acele raporturi obligaționale care prezintă anumite particularități în ce priveşte ființa sau executarea ori subiectele şi obiectul lor, elemente suplimentare ce sunt de natură a produce anumite efecte şi care le conferă o anumită specificitate față de prototipul obligației civile, adică în comparație cu obligațiile pure şi simple.
Modalitățile obligațiilor sunt elemente cuprinse în raporturile juridice obligaționale privitoare la ființa şi executarea, subiectele şi obiectul lor, elemente care conferă acelor obligații anumite prticularități ce le disting de raporturile obligaționale pure şi simple.
12.1.2 Clasificare
A. după modul în care afectează existența sau executarea obligațiilor:
a. obligații sub condiție;

b. obligații cu termen;

B. după modul în care modalitățile privesc subiectele raportului juridic:

a. obligații indivizibile;
b. obligații solidare;
c. obligații in solidum;

C. după modul în care modalitățile afectează obiectul obligațiilor:

a. obligații facultative;
b. obligații alternative.

12.2 Condiția

12.2.1 Definiție = eveniment viitor şi incert de a cărui realizare părțile au făcut să depindă naşterea sau stingerea raportului obligațional, cu efect retroactiv. Obligațiile afectate de această modalitate se numesc obligații sub condiție.

12.2.2 Reglementare: Art. 1399-1410 NCC; Anterior: art. 1004-1021 Cod civil.

12.2.3 Clasificare:

A. După originea condiției:

a) condiția *cazuală* este aceea a cărei realizare depinde de hazard sau exclusiv de voința unei terțe persoane nedeterminate, nefiind în puterea creditorului sau debitorului.

b) condiția *mixtă* este acea împrejurare a cărei realizare sau nerealizare depinde de voința uneia din părțile raportului obligațional şi de voința unei terțe persoane determinate

c) condiția *potestativă* este aceea a cărei realizare depinde de voința uneia din părțile raportului obligațional. Ea poate fi:

- condiție *potestativă pură* atunci când realizarea evenimentului depinde exclusiv de voința uneia din părți. Obligația sub condiție potestativă pură suspensivă din partea debitorului este nulă.
- condiția *potestativă simplă* este acel eveniment a cărui realizare sau nerealizare depinde de voința unei părți şi de un fapt exterior ori de voința unei persoane nedeterminate. Obligația sub condiție potestativă simplă suspensivă sau rezolutorie din partea creditorului sau a debitorului este valabilă. Excepție: condiția potestativă pură sau simplă din partea donatorului este nulă.

B. După cum condiția constă în realizarea sau nerealizarea unui anume eveniment, ea poate fi:

a) *pozitivă* - când existența obligației depinde de un eveniment ce urmează să se realizeze;

b) *negativă* - când existența obligației depinde de un eveniment ce urmează să nu se realizeze;

C. Codul civil mai distinge între:

a) condiția *imposibilă* care constă într-un eveniment ce nu se poate realiza material sau juridic. Obligația afectată de o condiție suspensivă imposibilă este nulă;

b) condiția *ilicită sau imorală* constă într-un fapt prohibit de lege

sau contrar bunelor moravuri. Obligația afectată de o condiție suspensivă ilicită sau imorală este nulă;
D. După efectele pe care le produce:
a) condiția *suspensivă* este acel eveniment de care depinde naşterea raportului obligațional.
b) condiția *rezolutorie* este acel eveniment a cărui realizare duce la stingerea raportului obligațional.
12.2.4 Efecte:
12.2.4.1 Condiția suspensivă
– *pendente conditione* (între momentul naşterii raportului de obligații şi cel al realizării condiției). Obligația încă nu există → creditorul nu poate cere executarea prestației de către debitor; dacă debitorul execută obligația, poate cere restituirea ei; nu se poate invoca de către nici o parte compensația; prescripția dreptului la acțiune nu curge în acest interval de timp; riscul pieirii fortuite a bunului este suportat de către debitorul obligației; creditorul poate să ia anumite măsuri de conservare a dreptului; creditorul poate cere constituirea de garanții; creditorul poate cesiona sau garanta cu dreptul său;
– *eveniente conditione* (după momentul realizării condiției suspensive). Obligația se naşte, cu efecte retroactive, devenind pură şi simplă → plata efectuată pendente conditione devine o plată valabilă; drepturile sub condiție transmise terților de către creditor se consolidează. Excepții: termenul de prescripție extinctivă începe să curgă numai de la data realizării condiției; fructele culese sau percepute de către debitor anterior împlinirii condiției, i se cuvin; actele de administrare făcute înainte de împlinirea ondiției rămân valabile
– *deficiente conditione* (dacă evenimentul nu s-a realizat). Între cele două părți nu a existat niciodată obligația respectivă, astfel incât toate pestațiile executate se restituie şi garanțiile se desființează cu efect retroactiv.
12.2.4.2 Condiția rezolutorie:
- *pendente conditione* obligația există şi trebuie executată ca şi când ar fi pură şi simplă;
- *eveniente conditione*, obligația se desființează cu efect retroactiv, considerându-se că nu a existat niciodată. Obligațiile executate pendente conditione vor trebui restituite;
- *deficiente conditione*, obligația se va consolida definitiv devenind pură şi simplă retroactiv, din momentul naşterii sale.

12.3 Termenul

12.3.1 Definiție = eveniment viitor şi sigur care afectează exigibilitatea sau stinge obligația, fără efecte retroactive.
12.3.2 Reglementare: Art. 1411-1420
12.3.3 Clasificare
A. După efectele pe care le produce:
a) termenul *suspensiv* este acela care amână exigibilitatea obligației până în momentul împlinirii sale. Acest termen are ca efect

amânarea exercitării drepturilor şi executării obligaţiilor într-un anumit interval de timp. Până la împlinirea termenului, creditorul poate să ia măsuri de conservare a dreptului; dacă debitorul execută prestaţiile înaintea împlinirii termenului, el face o plată valabilă şi definitivă; riscul pieirii fortuite a obiectului derivat al obligaţiei de a da este suportat de către creditorul obligaţiei, adică de către dobânditor; până la împlinirea termenului nu se poate opune compensaţia legală; prescripţia extinctivă începe să curgă numai de la data împlinirii termenului suspensiv;

b) termenul *extinctiv* este acela la a cărui împlinire obligatia civilă se stinge pentru viitor. Acest termen stabileşte durata de timp în care raportul obligaţional are existenţă. Implinirea termenului extinctiv are ca efect încetarea sau stingerea efectelor raportului obligational pentru viitor. Până la împlinirea termenului extinctiv, obligaţia există şi părţile o execută definitiv şi ireversibil.

B. După faptul cunoaşterii sau necunoaşterii momentului împlinirii sale:

a) termen *cert* este acela a cărui împlinire este cunoscută cu exactitate din momentul naşterii obligaţiei.

b) termenul *incert* este acel termen a cărui zi de împlinire nu este cunoscută cu exactitate.

C. In funcţie de originea sa:

a) termenul *convenţional* este stabilit prin acordul de voinţă al părţilor.

b) termenul *legal* este stabilit printr-un text de lege.

c) termenul *judiciar* (termen de graţie) este acrdat de instanţele de judecată.

12.3.4 Decăderea din beneficiul termenului.

Debitorul decade din beneficiul termenului dacă se află în stare de insolvabilitate sau, după caz, de insolvenţă declarată în condiţiile legii, precum şi atunci când, cu intenţie sau dintr-o culpă gravă, diminuează prin fapta sa garanţiile constituite în favoarea creditorului sau nu constituie garanţiile promise. Decăderea din beneficiul termenului poate fi cerută şi atunci când, din culpa sa, debitorul ajunge în situaţia de a nu mai satisface o condiţie considerată esenţială de creditor la data încheierii contractului. În acest caz, este necesar să se fi stipulat expres caracterul esenţial al condiţiei şi posibilitatea sancţiunii decăderii, precum şi să fi existat un interes legitim pentru creditor să considere condiţia respectivă drept esenţială.

12.4 Obligaţiile alternative

12.4.1 Definiţie = acel raport de obligaţii care are ca obiect două sau mai multe prestaţii, dintre care, la alegerea uneia din părţi, debitorul este ţinut să execute doar una singură, pentru a se elibera de datorie.

12.4.2 Reglementare: Art. 1461-1467 NCC; Anterior art. 1026-1033 Cod civil.

Conform art. 1462 Cod civil, dreptul de a alege prestaţia care se execută aparţine debitorului, cu excepţia unei clauze exprese care acordă acest drept creditorului.

12.4.3 Efecte:

a. dacă dreptul de opțiune între prestații aparține debitorului: dacă până la scadență debitorul nu execută nici una din obligațiile alternative, atunci el va fi decăzut din dreptul de opțiune care va reveni creditorului; dacă una dintre obligații este imorală, ilicită sau imposibilă sau dacă obiectul uneia dintre obligații piere fortuit, ea va fi considerată pură şi simplă având un singur obiect; dacă obiectul derivat al ambelor prestații a pierit fortuit, atunci obligația se stinge; dacă numai unul a pierit fortuit, iar celălalt din culpa debitorului, creditorul are dreptul să ceară prețul celui din urmă.

b. dacă dreptul de alegere aparține creditorului: dacă unul din obiectele derivate ale obligațiilor alternative a pierit fortuit, creditorul poate petinde celălalt obiect; dacă unul din lucruri piere fortuit iar celălalt din culpa debitorului, creditorul poate cere prețul lucrului pierit din culpa debitorului; dacă doar unul din lucruri a pierit şi aceasta din culpa debitorului, creditorul poate cere celălalt lucru sau prețul celui pierit; dacă ambele lucruri au pierit din culpa debitorului, creditorul poate cere prețul oricăruia dintre ele; dacă ambele lucruri au pierit fortuit, obligația se stinge.

12.5 Obligațiile facultative

12.5.1 Definiție = acele raporturi obligaționale care au ca obiect, la naşterea lor, o singură prestație, dar debitorul are posibilitatea de a se libera executând o altă prestație determinată prin acordul părților.

12.5.2 Reglementare: Art. 1468 NCC

12.5.3 Efecte.

Creditorul poate cere debitorului să execute numai prestația care constituie obiectul obligației. Cealaltă prestație este doar o facultate de plată la care poate recurge numai debitorul, chiar dacă a fost obligat la executare printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Dacă obiectul obligației piere fără culpa debitorului, debitorul este liberat de datorie.

12.6 Pluralitatea de subiecte. Obligațiile conjuncte.

In cazul pluralității de subiecte, dreptul de creanță şi datoria se împart sau divid, de plin drept, în atâtea fracțiuni, de regulă egale, câți creitori şi debitori există în acel raport juridic de obligații. Asemenea obligații se numesc conjuncte sau divizibile.

Obligațiile conjuncte se caracterizează prin:

a. există mai multe raporturi obligaționale independente unele de altele;

b. fiecare debitor poate fi urmărit numai pentru partea sa de datorie;

c. fiecare creditor poate urmări pe debitor numai pentru partea de creanță ce i se cuvine;

d. insolvabilitatea unuia sau unora dintre debitori este suportată de creditor;

e. punerea în întârziere sau întreruperea prescripției făcută de un

creditor nu profită şi celorlalţi creditori;
f. punerea în întârziere sau întreruperea prescripţiei făcută faţa de un debitor nu produce efecte faţă de ceilalţi debitori;
g. plata făcută de un debitor nu produce efect liberatoriu faţă de ceilalţi debitori.

12.7 Obligaţiile indivizibile

12.7.1 Definiţie = acele raporturi obligaţionale cu pluralitate de subiecte al căror obiect este nesusceptibil de divizare prin natura sa (indivizibilitate naturală) ori prin convenţia părţilor (indivizibilitate convenţională).
12.7.2 Reglementare: 1425 NCC
12. 7.3 Efecte:
A. In caz de indivizibilitate activă:
a) oricare creditor poate cere executarea în întregime a obligaţiei de către debitor;
b) punerea în întârziere sau întreruperea prescripţiei de către un creditor, produce acelaşi efect şi cu privire la ceilalţi creditori;
c) remiterea de datorie, darea în plată, cesiunea de creanţă şi novaţia făcute de către un singur creditor cu privire la dreptul de creanţă nu sunt opozabile celorlalţi creditori.
B. In caz de indivizibilitate pasivă:
a) executarea obligaţiei poate fi cerută în întregime de la un singur debitor;
b) punerea în întârziere sau întreruperea prescripţiei făcută faţă de un debitor produce aceleaşi efecte şi faţă de ceilalţi debitori;
c) debitorul urmărit nu poate opune creditorului beneficiul de diviziune dar poate solicita un termen pentru introducerea în cauză a codebitorilor;
d) plata clauzei penale prevăzută referitor la obligaţia indivizibilă poate fi cerută în totalitate de la debitorul în culpă sau de la ceilalţi debitori dar numai în proporţie cu partea de datorie care revine fiecăruia.

12.8 Obligatiile solidare

12.8.1 Definiţie = acel raport obligaţional cu pluralitate de subiecte care prezintă particularitatea că oricare creditor solidar poate cere plata în întregime a datoriei sau oricare debitor solidar este ţinut să execute întreaga prestaţie la care are dreptul creditorul.
12.8.2 Reglementare: Art. 1424-1422 NCC; Anterior art. 1034-1056 Cod civil.
12.8.3 ***Solidaritatea activă*** - presupune ca oricare dintre creditorii solidari are dreptul să ceară debitorului comun plata întregii creanţe datorate, iar executarea în totalitate a prestaţiilor faţă de un singur creditor are ca efect liberarea de plată a debitorului. Solidaritatea activă poate lua naştere dintr-un act juridic, contract sau testament.
Efecte:
a. oricare creditor poate pretinde debitorului plata integrală a datoriei;

b. debitorul poate plăti datoria la alegerea sa oricărui creditor, cât timp nu a fost chemat în judecată de către unul din ei;
c. în raporturile dintre cocreditorii solidari operează o prezumţie de mandat tacit de reprezentare dat de ceilalţi creditori în favoarea celui care acţionează în folosul tuturor şi al său.

12.8.4 ***Solidaritatea pasivă*** - presupune dreptul creditorului să pretindă plata întregii datorii de la oricare dintre debitorii solidari iar, la nevoie să urmărească pe oricare, la alegerea sa. Solidaritatea pasivă trebuie să fie expres stipulată, deoarece nu se prezumă (art. 1445 NCC). Solidaritatea se prezumă între debitorii unei obligaţii contractate în exerciţiul activităţii unei întreprinderi, dacă prin lege nu se prevede altfel.(Art. 1446 NCC; anterior art. 42 Cod comercial).

12.8.4.1 *Sursele solidarităţii pasive*:

- voinţa părţilor
- legea.

12.8.4.2 *Caracteristici*:

a. obligaţia solidară are unul şi acelaşi obiect;
b. obligaţia solidară presupune o pluralitate de raporturi obligaţionale, astfel încât, de exemplu, desfiinţarea obligaţiei unui debitor solidar nu va avea ca efect desfiinţarea obligaţiei celorlalţi debitori sau urmărirea unui debitor nu va avea drept consecinţă pierderea dreptului creditorului de a-i urmări pe ceilalţi etc;
c. între codebitorii solidari operează o prezumţie de mandat tacit reciproc de reprezentare, astfel încât actele făcute de către un debitor care duc la liberarea sa de plată, totală sau parţială, vor profita şi celorlalţi debitori.

12.8.4.3 *Efecte*:

a. Intre creditor şi debitorii solidari:

- creditorul poate cere ca obligaţia să fie executată de către oricare dintre debitorii solidari, debitorul urmărit neputând să-i opună acestuia beneficiul de discuţie sau de diviziune (art. 1447 NCC).
- urmărirea unuia dintre debitori nu va împiedica urmărirea celorlalţi debitori solidari, decât dacă creditorul şi-a încasat creanţa în întregime ca efect al primei urmăriri.
- plata făcută de către un debitor va avea ca efect liberarea de datorie a tuturor codebitorilor în raport cu creditorul.
- întreruperea prescripţiei, punerea în întârziere, cererea de daune interese moratorii făcute faţa de unul din debitori, va produce efecte faţa de toţi debitorii solidari.
- debitorul urmărit poate să opună creditorului excepţiile comune care profită tuturor debitorilor (cauzele de nulitate a obligaţiei sau de stingere a acesteia sau modalităţile care o afectează, etc.) şi excepţiile personale care profită doar debitorului care le invocă (de exemplu, nulitatea relativă cauzată de vicierea consimţământului acestui debitor).

b. Intre codebitorii solidari:

Intre codebitori nu există solidaritate, obligaţia lor fiind divizibilă. Atunci când obligaţia este executată de către unul dintre debitori, prestaţia executată se împarte de drept între debitori, debitorul care a plătit putând cere restituirea proporţională a prestaţiei de la codebitori.

12.8.4.4 *Incetare*:

- plata întregii datorii către creditor,
- moartea unui codebitor solidar,
- renunțarea la solidaritate din partea creditorului.

12.9 Obligațiile in solidum

12.9.1 Noțiune. Existența acestui tip de obligații este controversată în literatura de specialitate, unii autori considerând că oligațiile in solidum nu reprezintă decât o particularitate a solidarității pasive.
Prin particularitățile pe care le prezintă, obligațiile in solidum se deosebesc însă de celelalte categorii de indivizibilitate pasivă, mai ales prin aceea că, în raporturile dintre codebitori, debitorul care a efectuat plata are un drept de regres pentru întreaga datorie plătită față de codebitorul său.
12.9.2 Cazuri de obligații in solidum:

- obligația comitentului de a repara prejudiciul cauzat de prepusul său,
- obligația părinților de a repara prejudiciile cauzate de copiii lor minori,
- obligația persoanei juridice de a repara prejudiciile cauzate de organele sale,
- obligația asigurătorului de a despăgubi pe cel căruia asiguratul i-a cauzat o pagubă.

Test de autoevaluare nr. 12 Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Este lovită de nulitate:
   a) obligația sub condiție potestativă simplă;
   b) obligația sub condiție potestativă pură din partea debitorului;
   c) obligația sub condiție cazuală.
2. Plata făcută de un codebitor solidar:
   a) profită tuturor codebitorilor solidari;
   b) îi dă un drept de regres împotriva celorlalți codebitori solidari;
   c) nu este valabilă în limita cotei sale din datorie.

Bibliografia Capitolului 12

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 13.
Garanțiile generale şi cele personale ale executării obligațiilor

Cuprinsul capitolului 13

Obiectivele capitolului 13.....92
13.1 Garantarea executării obligațiilor.....92
13.2 Mijloacele de protecție a drepturilor creditorilor.....93
13.3 Acțiunea oblică.....93
13.4 Acțiunea revocatorie.....94
13.5 Garanțiile personale. Fidejusiunea.....95
13.6 Garanțiile autonome. Scrisoarea de garanție.....97
13.7 Garanțiile autonome. Scrisoarea de confort.....97
Bibliografia capitolului 13.....98

Obiectivele capitolului 13

- Înțelegerea necesității unor garanții ale executării obligațiilor
- posibilitatea identificării celor mai potrivite mijloace de ocrotire a intereselor creditorilor

13.1 Garantarea executării obligațiilor

13.1.1 Definiție = totalitatea mijloacelor juridice, adică a drepturilor şi obligațiilor recunoscute direct de lege sau născute din acordul de voință al părților raportului obligațional, prin a căror exercitare se asigură realizarea drepturilor de creanță.
Garanțiile generale = toate mijloacele juridice recunoscute creditorilor în temeiul dreptului lor de gaj general, conferind creditorilor două tipuri de garanții: preventive şi de conservare reparatorii.
Garanțiile speciale = acele mijloace juridice care conferă creditorului cu garanții anumite drepturi şi prerogative suplimentare față de creditorii chirografari şi care constau în posibilitatea urmăririi, în caz de neexecutare voluntară a obligației de către debitor, şi a unei alte persoane sau a unui anumit bun ce face obiectul garanției. Garanțiile speciale sunt de două feluri: personale şi reale.

13.2 Mijloacele de protecție a drepturilor creditorilor

13.2.1 Mijloacele preventive şi de conservare sunt menite să preîntâmpine insolvabilitatea debitorului sau să conserve dreptul creditorului de a-şi realiza creanța prin urmărirea bunurilor debitorului. Acestea sunt:

a) sechestrul asigurător asupra bunurilor debitorului;
b) poprirea asiguratorie;
c) înscrierea în cartea funciară a drepturilor debitorului la cererea creditorului;
d) dreptul creditorilor de a interveni în procesele debitorului cu privire la anumite bunuri din patrimoniul său şi în procesele de sistare a coproprietății sau de ieşire din indiviziune în care este parte debitorul;
e) dreptul creditorilor de a cere separația de patrimoniu, la moartea debitorului;
f) asigurarea de dovezi privind bunurile debitorului;
g) acțiunea oblică.

13.2.2 Mijloacele reparatorii sunt acele acțiuni prin care creditorul se apără de actele frauduloase ori simulate încheiate de debitor, în principal pentru a-i vătăma interesele.

Aceste mijloace sunt:

a) acțiunea revocatorie;
b) acțiunea în simulație prin care creditorul solicită înlăturarea unui act aparent încheiat de către debitor şi care îi este defavorabil;

13.3 Acțiunea oblică

13.3.1 Definiție = acel mijloc juridic prin care creditorul exercită drepturile şi acțiunile debitorului său atunci când acesta din urmă refuză sau neglijează să şi le exercite.

13.3.2 Reglementare de art. 1560-1561 NCC.

13.3.3 Domeniul de aplicare. Poate fi exercitată cu privire la toate drepturile şi acțiunile cu caracter patrimonial.

Excepții:

a) cele legate de actele de administrare ale patrimoniului debitorului (cum ar fi încheierea unui contract de închiriere a bunurilor debitorului sau contractarea unor lucrări de reparații ale bunurilor acestuia), pentru că l-ar pune pe acesta în situația unui incapabil;
b) drepturile şi acțiunile patrimoniale cu caracter strict personal, în sensul că implică o apreciere din partea titularului lor (revocarea unei donații pentru ingratitudine, renunțarea la o succesiune, etc.);
c) drepturile patrimoniale incesibile (dreptul la pensie, dreptul la o bursă de studii, dreptul de abitație, etc.);

13.3.4 Condițiile de admisibilitate:

a) reclamantul să aibă o creanță certă, lichidă şi exigibilă asupra

pârâtului.
b) debitorul să fie inactiv, adică să neglijeze sau să refuze exercițiul dreptului său;
c) interesul serios şi legitim al creditorului pentru exercitarea drepturilor şi acțiunilor debitorului. Acest interes se consideră că există atunci când debitorul, prin pasivitatea sa este amenințat de insolvabilitate sau îşi agravează insolvabilittea existentă.
1**3.3.5 Efectele acțiunii oblice:**
a) pârâtul acționat în justiție de către creditor în numele debitorului său poate să opună acestuia toate excepțiile şi apărările pe care le-ar putea opune şi debitorului;
b) în cazul în care acțiunea este exercitată cu succes, se va evita micşorarea activului patrimonial al debitorului, conservându-se în acest mod gajul general şi colectiv al tuturor creditorilor debitorului;
c) hotărârea judecătorească va fi opozabilă debitorului cu condiția ca acesta să fi fost introdus în proces;

13.4 Acțiunea revocatorie

13.4.1 Definiție = acea acțiune prin care creditorul solicită revocarea sau desființarea judiciară a actelor încheiate de debitor în frauda drepturilor sale.
13.4.2 Reglementare: art. 1562-1565 NCC
13.4.3 Domeniul de aplicare. Se poate solicita, în principiu, desființarea oricărui act juridic, cu titlu oneros sau gratuit, prin care debitorul a micşorat în mod fraudulos gajul general al creditorilor săi. Mai mult, pe calea acțiunii revocatorii, creditorul poate să atace chiar şi o hotărâre judecătorească rămasă definitivă.
13.4.3 Condiții de admisibilitate:
a) existența unei creanțe certe la data introducerii acțiunii;
b) anterioritatea creanței față de actul a cărui revocare se cere; prin excepție, în situația în care debitorul a perfectat actul anterior contractării datoriei, cu intenția vădită de a frauda interesele viitoare ale creditorului, condiția nu trebuie să fie îndeplinită;
c) existența unui prejudiciu - acesta constă în provocarea stării de insolvabilitate a debitorului sau în agravarea stării de insolvabilitate deja existentă;
d) frauda debitorului - debitorul să fi cunoscut că prin încheierea actului îşi provoacă sau agravează insolvabilitatea, cauzând un prejudiciu creditorilor săi;
e) complicitatea terțului la frauda debitorului. Prin excepție, această condiție nu trebuie dovedită (fiind prezumată după unii autori, nefiind necesară după alți autori) atunci când actul prin care terțul dobândeşte un bun de la debitor este cu titlu gratuit;
13.4.4 Efectele acțiunii:
- *față de creditorul reclamant*, actul atacat va fi declarat inopozabil; el va avea dreptul de a fi plătit din prețul bunului urmărit.
-· *față de terțul dobânditor*, actul juridic va fi revocat însă revocarea nu se va produce decât în limitele necesare realizării dreptului de creanță al creditorului reclamant; el poate păstra bunul plătind

creditorului căruia profită admiterea acțiunii o sumă de bani egală cu prejudiciul suferit de acesta din urmă prin încheierea actului. În caz contrar, hotărârea judecătorească de admitere a acțiunii revocatorii indisponibilizează bunul până la încetarea executării silite a creanței pe care s-a întemeiat acțiunea, dispozițiile privitoare la publicitatea şi efectele clauzei de inalienabilitate aplicându-se în mod corespunzător.
-· *față de debitor*, actul revocat continuă să rămână în ființă şi să-şi producă efectele în raporturile sale cu terțul contractant;
-· *față de ceilalți creditori ai debitorului*, admiterea acțiunii va produce aceleaşi efecte ca şi față de creditorul reclamant în măsura în care ei intervin în cauză;
13.4.5 Prescripția. Dacă prin lege nu se prevede altfel, dreptul la acțiune se prescrie în termen de un an de la data la care creditorul a cunoscut sau trebuia să cunoască prejudiciul ce rezultă din actul atacat.

13.5 Garanțiile personale. Fidejusiunea

13.5.1 Definiție = contract prin care o terță persoană numită fidejusor, se obligă față de creditorul altei persoane să execute obligația debitorului dacă acesta nu o va face el însuşi la scadență.
13.5.2 Reglementare: Art. 2280-2320 NCC
Anterior art. 1652-1684 Cod civil.
13.5.3 Felurile fidejusiunii.
a. *convențională*, atunci când părțile raportului de obligații stabilesc că, pentru garantarea executării obligației, debitorul va aduce angajamenul unui fidejusor;
b. *legală*, atunci când un text de lege prevede că debitorul este obligat să aducă un fidejusor pentru garantarea obligațiilor pe care le are față de cealaltă parte;
c. *judecătorească*, atunci când obligația de a da cauțiune este impusă de instanța de judecată;
13.5.4 Caracterele fidejusiunii:
a. este un *contract solemn* care se încheie valabil printr-un înscris, autentic sau sub semnătură privată;
b. este o *garanție expresă*, în sensul că obligația asumată de către fidejusor față de creditor trebuie să fie certă;
c. este un *contract esențialmente unilateral*, dând naştere la obligații numai în sarcina fidejusorului. Raporturile care se pot naşte între fidejusor şi debitorul a cărui obligație este garantată nu rezultă din contractul de fidejusiune;
d. este un *contract accesoriu* însoțind şi garantând obligația principală a debitorului față de creditor. In consecință:
- fidejusiunea urmează soarta obligației principale;
- întinderea fidejusiunii nu poate depăşi pe aceea a obligației principale, în caz contrar fiind lovită de nulitate pentru ceea ce depăşeşte obligația principală;
- fidejusiunea nedeterminată a unei obligații principale se întinde la toate accesoriile datoriei.
13.5.5 Condițiile privind persoana fidejusorului.
Fidejusorul trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) să aibă capacitate deplină de exercițiu;
b) să aibă domiciliul în România;
c) să fie o persoană solvabilă. Solvabilitatea acestuia se apreciază în funcție de bunurile pe care acesta le are şi le menține în România, pentru a putea fi executate.

13.5.6 Efectele fidejusiunii:

A. *In raporturile dintre fidejusor şi creditor*: în cazul în care debitorul principal refuză să-şi execute obligația față de creditor, acesta are dreptul să treacă la urmărirea fidejusorului, chiar înainte de a-l urmări pe debitorul principal.

Fidejusorul poate să opună creditorului:

a. toate excepțiile inerente obligației principale pe care le-ar fi putut invoca debitorul (nulitatea actului, prescripția acțiunii, etc.);
b. excepțiile personale;
c. excepțiile specifice: beneficiul de discuție şi beneficiul de diviziune.

Beneficiul de discuție constă în facultatea fidejusorului de a cere creditorului care a început urmărirea împotriva sa, să urmărească mai întâi pe debitorul principal şi numai după aceea, dacă nu-şi va realiza creanța, să-l urmărească şi pe el.

Beneficiul de diviziune poate fi invocat în situația în care există mai mulți fidejusori care garantează aceeaşi obligație şi presupune posibilitatea fiecărui fidejusor de a cere creditorului să-şi dividă urmărirea şi să o reducă în mod proporțional.

B. *In raporturile dintre fidejusor şi debitorul principal*.

In ipoteza în care fidejusorul a plătit datoria debitorului, el beneficiază de un drept de regres împotriva acestuia pentru a obține restituirea prestației executate fiind de drept subrogat în toate drepturile pe care creditorul le avea împotriva debitorului.

Fidejusorul pierde dreptul la acțiunea în regres:

◆ dacă a plătit datoria fără să fi fost urmărit şi fără să-l fi încunoştințat prealabil pe debitor, iar acesta dovedeşte că ar fi putut stinge datoria prin mijloace proprii;
◆ dacă nu l-a înştiințat pe debitor că a făcut plata şi acesta plăteşte datoria a doua oară.

C. *In raporturile dintre cofidejusori*.

Fidejusorul care a plătit datoria singur are drept de regres față de ceilalți garanți pentru porțiunea ce priveşte pe fiecare, putându-se întemeia pe o acțiune personală rezultată din gestiunea de afaceri sau pe acțiunea subrogatorie. Acțiunea în regres este divizibilă.

13.5.7 Încetarea fidejusiunii:

a. pe cale indirectă, ca efect al stingerii obligației principale;
b. pe cale directă prin:

◆ remitere de fidejusiune,
◆ compensație între creditor şi fidejusor,
◆ confuziune între patrimoniu creditorului şi cel al fidejusorului
◆ *cedendarum actionum* care presupune dreptul debitorului de a se opune executării sale atunci când creditorul, din culpa sa a pierdut drepturile şi garanțiile accesorii creanței sale, reducând beneficiul acțiunii subrogatorii de care ar putea beneficia fidejusorul.
◆ prin notificarea făcută debitorului, creditorului şi celorlalți

fideiusori, după scurgerea unui termen de 3 ani, atunci când fideiusiunea este dată în vederea acoperirii datoriilor viitoare ori nedeterminate sau pentru o perioadă nedeterminată, dacă, între timp, creanța nu a devenit exigibilă

- decesul fideiusorului
- fideiusiunea constituită în considerarea unei anumite funcții deținute de debitorul principal se stinge la încetarea acestei funcții

13.6 Garanțiile autonome. Scrisoarea de garanție

13.6.1 Definiție = este angajamentul irevocabil şi necondiționat prin care o persoană, denumită emitent, se obligă, la solicitarea unei persoane denumite ordonator, în considerarea unui raport obligațional preexistent, dar independent de acesta, să plătească o sumă de bani unei terțe persoane, denumită beneficiar, în conformitate cu termenii angajamentului asumat.

13.6.2 Reglementare: art. 2321 NCC

13.6.3 Efecte: de la data emiterii ei şi îşi încetează de drept valabilitatea la expirarea termenului stipulat, independent de remiterea originalului scrisorii de garanție.

- *Între emitent şi beneficiar*: Angajamentul astfel asumat se execută la prima şi simpla cerere a beneficiarului, dacă prin textul scrisorii de garanție nu se prevede altfel. Emitentul nu poate opune beneficiarului excepțiile întemeiate pe raportul obligațional preexistent angajamentului asumat prin scrisoarea de garanție şi nu poate fi ținut să plătească în caz de abuz sau de fraudă vădită.
- *Între emitent şi ordonator*: Emitentul care a efectuat plata are drept de regres împotriva ordonatorului scrisorii de garanție.

Scrisorile de garanție emise înainte de data intrării în vigoare a Codului civil sunt supuse, în ceea ce priveşte condițiile de valabilitate şi efectele, regulilor aplicabile la data emiterii lor.

13.7 Garanțiile autonome. Scrisoarea de confort

13.7.1 Definiție = este angajamentul irevocabil şi autonom prin care emitentul îşi asumă o obligație de a face sau de a nu face, în scopul susținerii unei alte persoane, denumită debitor, în vederea executării obligațiilor acesteia față de un creditor al său.

13.7.2 Reglementare: art. 2322 NCC

13.7.3 Efecte:

Emitentul nu va putea opune creditorului nicio apărare sau excepție derivând din raportul obligațional dintre creditor şi debitor.

În cazul în care debitorul nu îşi execută obligația, emitentul scrisorii de confort poate fi obligat numai la plata de daune-interese față de creditor, şi numai dacă acesta din urmă face dovada că emitentul scrisorii de confort nu şi-a îndeplinit obligația asumată prin scrisoarea de confort.

Emitentul scrisorii de confort care a căzut în pretenții față de creditor are drept de regres împotriva debitorului.

Test de autoevaluare nr. 13 Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Fideiusorul poate avea:
   a) beneficiul de discuție;
   b) beneficiul de inventar;
   c) beneficiul de diviziune.
2. Sunt garanții autonome:
   a) scrisoarea de confort;
   b) scrisoarea de garanție;
   c) scrisoarea de trăsură.

Bibliografia Capitolului 13

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008
I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

Capitolul 14.
Privilegiile şi garanţiile reale ale executării obligaţiilor

Cuprinsul capitolului 14

Obiectivele capitolului 14.....99
14.1 Gajul general al creditorilor.....99
14.2 Privilegiile.....100
14.3 Ipoteca imobiliară.....100
14.4 Ipoteca mobiliară.....102
14.5 Gajul.....105
14.6 Dreptul de retenţie.....106
Bibliografia capitolului 14.....107

Obiectivele capitolului 14

- Evidenţierea importanţei garanţiilor reale
- Sublinierea diferenţelor dintre diferitele categorii de garanţii

14.1 Gajul general al creditorilor

În conformitate cu prevederile art. 2324 NCC, cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile şi imobile, prezente şi viitoare. Ele servesc drept garanţie comună a creditorilor săi.
Nu pot face obiectul garanţiei bunurile insesizabile.
Creditorii ale căror creanţe s-au născut în legătură cu o anumită diviziune a patrimoniului, autorizată de lege, trebuie să urmărească mai întâi bunurile care fac obiectul acelei mase patrimoniale. Dacă acestea nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanţelor, pot fi urmărite şi celelalte bunuri ale debitorului. *Bunurile care fac obiectul unei diviziuni a patrimoniului afectate exerciţiului unei profesii autorizate de lege pot fi urmărite numai de creditorii ale căror creanţe s-au născut în legătură cu profesia respectivă. Aceşti creditori nu vor putea urmări celelalte bunuri ale debitorului.*
Preţul bunurilor debitorului se împarte între creditori proporţional cu valoarea creanţei fiecăruia, afară de cazul în care există între ei cauze de preferinţă ori convenţii cu privire la ordinea îndestulării lor. Creditorii care au acelaşi rang au deopotrivă drept la plată,

proporţional cu valoarea creanţei fiecăruia dintre ei.

14.2. Privilegiile

14.2.1 Definiţie = dreptul unui creditor de a fi plătit cu prioritate faţă de alţi creditori, datorită calităţii creanţei sale. Calitatea creanţei reprezintă cauza sau faptul juridic din care s-a născut creanţa.
14.4.1 Reglementare: Art. 2333-2342 NCC; Codul de procedură civilă
14.4.2 Clasificarea privilegiilor:
a. privilegii generale care poartă asupra tuturor bunurilor debitorului;
b. privilegii generale mobiliare care au ca obiect bunurile mobile ale debitorului;
c. privilegii speciale mobiliare care poartă asupra unor bunuri mobile ale debitorului, anume stabilite de lege;
d. privilegii speciale imobiliare care au ca obiect un anumit imobil sau anumite imobile ale debitorului.
Distincţia între privilegiile mobiliare şi cele imobiliare prezintă importanţă întrucât primele conferă creditorului privilegiat numai dreptul de preferinţă, în timp ce privilegiile imobiliare conferă crditorului atât dreptul de preferinţă, cât şi pe cel de urmărire.
Pe de altă parte, privilegiile generale sunt simple drepturi personale de preferinţă (cauze de preferinţă la urmărirea silită), în timp ce privilegiile speciale (mai ales cele imobiliare) sunt adevărate drepturi reale recunoscute creditorului prin lege. Pe de altă parte, privilegiile generale se conservă fără nici o formalitate, în timp ce pentru opozabilitatea privilegiilor speciale trebuie îndeplinite cerinţele de publicitate prevăzute de lege.
14.4.3 Efectele comune ale privilegiilor.
Efectul principal al oricărui privilegiu constă în dreptul de preferinţă al creditorului privilegiat, ceea ce presupune dreptul său de a-i fi satisfăcută creanţa privilegiată cu prioritate faţă de ceilalţi creditori. In urma vânzării silite a bunului asupra căruia există privilegiul, creanţa creditorului privilegiat va fi plătită cu preferinţă din preţul încasat. După plata integrală a acesteia, vor putea fi plătiţi şi ceilalţi creditori.
Dreptul de urmărire este conferit doar de anumite privilegii (privilegiile imobiliare şi unele privilegii mobiliare speciale).

14.3 Ipoteca imobiliară

14.3.1 Definiţie = drept real accesoriu care are ca obiect un bun imobil al debitorului sau al unei alte persoane, fără deposedare, care conferă creditorului ipotecar dreptul de a urmări imobilul în stăpânirea oricui s-ar afla şi de a fi plătit cu prioritate faţă de ceilalţi creditori din preţul acelui bun.
14.3.2 Reglementare: Art. 2343- 2386 NCC
Anterior: art. 1746-1814 Cod civil.

14.3.3. Formele ipotecii:

- convenţională - când ia naştere în virtutea convenţiei părţilor
- legală - când ia naştere în virtutea unei dispoziţii legale.

14.3.4 Caracterele ipotecii:

a) este un drept *real* asupra unui imobil care conferă titularului său atributele de urmărire şi de preferinţă;

b) este un drept *accesoriu*, însoţind şi garantând dreptul principal de creanţă al creditorului. Soarta ipotecii este legată de aceea a creanţei principale. Stingerea obligaţiei principale va avea ca efect şi stingerea ipotecii, exceptând anumite situaţii speciale. Ipoteca nu poate fi mai oneroasă decât creanţa principală. Ipoteca poate fi transmisă împreună cu creanţa garantată sau separat.

c) este o garanţie *imobiliară*, putând avea ca obiect numai bunuri imobile;

d) este o garanţie *indivizibilă*. Imobilul ipotecat este garantat în întregime pentru garantarea creanţei în totalitatea sa. Dacă mai multe imobile sunt afectate aceleiaşi garanţii, fiecare imobil garantează întreaga datorie;

e) ipoteca este o garanţie *specializată*. Prin principiul specializării, se înţelege că ipoteca poate fi constituită numai asupra unui imobil sau a unor imobile individual determinate şi totodată, pentru garantarea unei datorii a cărei valori este, de asemenea, determinată.

14.3.5 Ipoteca convenţională.

Condiţii de fond şi de formă:

a) cel care constituie ipoteca trebuie să aibă capacitate deplină de exerciţiu. Prin excepţie, este posibilă ipotecarea unui imobil aparţinând minorului dar cu acordul autorităţii tutelare;

b) cel care constituie ipoteca trebuie să fie proprietarul actual al bunului. Nu este valabilă ipoteca asupra unui bun care nu aparţine celui ce constituie ipoteca şi nici ipoteca asupra bunurilor viitoare;

c) contractul de ipotecă trebuie încheiat în formă autentică *ad validitatem*;

d) pentru opozabilitatea ipotecii faţă de terţi, este necesară înscrierea ipotecii în cartea funciară. Data înscrierii în cartea funciară conferă şi rangul ipotecii, conform principiului *prior tempore potior jure*.

e) ipoteca asupra unor construcţii viitoare nu poate fi intabulată, ci numai înscrisă provizoriu în cartea funciară, în condiţiile legii.

14.3.6 Ipoteca legală.

Se consideră că în această categorie se încadrează două tipuri de ipoteci:

a) ipotecile legale propriu-zise, care se constituie fără a fi nevoie de încheierea vreunui contract de ipotecă, ex lege. Sunt astfel de ipoteci: ipoteca statului asupra bunurilor mânuitorilor de valori ale sale, ipoteca-sechestru prevăzută de Codul de procedură penală; ipotecile prevăzute de art. 2386 NCC

b) ipotecile convenţionale a căror constituire este prevăzută de lege. Constituie o asemenea ipotecă cea prevăzută de Legea nr. 22/1969 pentru gestionarii anagajaţi de către organele statului, regiile

autonome, instituțiile de stat.

14.3.7 Efectele ipotecii:

a. *față de debitor*: debitorul păstrează toate atributele dreptului de proprietate până în momentul comunicării somației de executare, moment după care administrarea imobilului poate fi lăsată debitorului sau atribuită unui alt administrator-sechestru decât debitorul.

Actele de dispoziție asupra imobilului ipotecat sunt valabile chiar dacă cel care a dobândit bunul cunoaşte stipulația din contractul de ipotecă ce interzice asemenea acte sau declară că încheierea lor este echivalentă cu neîndeplinirea obligației. Clauzele care impun debitorului plata anticipată şi imediată la cerere a obligației garantate sau plata vreunei alte obligații prin faptul constituirii unei alte garanții asupra aceluiaşi bun se consideră nescrise.

b. *față de creditor*: creditorul are dreptul să urmărească imobilul în stăpânirea oricui s-ar afla, chiar dacă debitorul l-a înstrăinat. De asemenea, creditorul are dreptul de a-şi realiza creanța cu prioritate față de alți creditori ipotecari cu rang inferior sau chirografari, din prețul obținut în urma vânzării la licitație a imobilului. Dacă imobilul a pierit fortuit sau a fost expropriat pentru cauză de utilitate publică, şi debitorul a încasat o despăgubire, ipoteca se va strămuta asupra acesteia, ca efect al subrogației reale cu titlu particular. Clauza prin care creditorul ipotecar este autorizat ca, până la data începerii executării, să posede imobilul ipotecat sau să îşi însuşească fructele ori veniturile acestuia se consideră nescrisă. (antihreza)

c. *față de terții dobânditori ai imobilului ipotecat*: dacă debitorul nu plătește datoria, creditorul poate urmări bunul în mâinile oricui s-ar afla. Terțul poate adopta una din următoarele soluți:

- să opună creditorului toate excepțiile legate de datoria principală (nulitatea, prescripția, etc.);
- să plătească datoria subrogându-se în drepturile creditorului;
- poate delăsa imobilul, în vederea scoaterii lui la licitație publică fără participarea sa.

14.3.8 Stingerea ipotecii.

Ipoteca se poate stinge pe cale accesorie, ca efect al stingerii obligației principale sau pe cale directă prin renunțare la ipotecă, desființarea contractului de ipotecă, prescripția, etc.

14.4 Ipoteca mobiliară

14.4.1 Noțiune. Ipoteca mobiliară convențională este o garanție reală, accesorie şi indivizibilă, constituită prin contract scris pentru garantarea unei creanțe, opozabilă terților prin publicitate în Arhiva Electronică a Garanților Reale Mobiliare, care produce efectele specifice (drept de preferință, urmărire, inspecție) de la data la care creanța garantată ia naştere.

14.4.2 Reglementare: art. 2377-2429 NCC

Anterior: Titlul VI „Regimul juridic al garanților reale mobiliare" al Legii nr. 99/1999 privind unele măsuri pentru accelerarea reformei economice.

14.4.3 Condiții - se constituie prin încheierea contractului de ipotecă, în formă autentică sau sub semnătură privată, însă produce efecte de la data la care obligația garantată ia naştere, iar constituitorul dobândeşte drepturi asupra bunurilor ipotecate. Pot exista situații în care raportul obligațional garantat să fie preexistent constituirii ipotecii iar ipoteca să fie, încă de la constituire, perfectă (cazul ideal). În practică, însă, probabil că majoritatea creditorilor diligenți vor insista în constituirea garanțiilor şi înscrierea lor în Arhiva Electronică a Garanțiilor Reale Mobiliare, înainte de punerea la dispoziție a vreunei sume de bani, deci ipoteca mobiliară va fi imperfectă, urmând a se perfecta prin punerea la dispoziție a creditului la o dată ulterioară înscrierii. Pe durata cât ipoteca este imperfectă, creditorul garantat este supus unui risc, deoarece o altă ipotecă mobiliară perfectă este întotdeauna preferată unei ipoteci imperfecte, indiferent de rangul dat de ordinea înscrierii în Arhiva Electronică a Garanțiilor Reale Mobiliare şi, în concluzie, creditorul garantat nu îşi va putea păstra preferința decât prin transformarea ipotecii din imperfectă în perfectă, adică prin punerea la dispoziție a creditului. Constituirea garanțiilor mobiliare încrucişate *(cross-guarantee)* pentru obligații distincte va fi însă exclusă, dată fiind cerința perfectării fiecărei ipoteci în parte.

14.4.4 Deosebiri față de gaj:
- sfera sa de aplicare este mai largă;
- nu presupune deposedarea proprietarului de bunul supus garanției;
- creditorul garantat îşi poate executa garanția prin intrarea în mod paşnic în posesia bunului afectat garanției.
- gajul nu poate avea ca obiect decât bunuri mobile susceptibile de detenție materială;
- referitor la forma contractului de gaj, ca şi noutate, codul consacră libertatea absolută a formei acestui contract, acesta fiind incheiat în mod valabil chiar în lipsa unui înscris, indiferent de valoarea creanței garantate; ipoteca, în schimb, este un contract solemn.

14.4.5 Obiectul ipotecii mobiliare Pot face obiectul ipotecii mobiliare orice bunuri mobile, corporale sau necorporale.

Contractul de ipotecă trebuie să cuprindă o descriere suficient de precisă a bunului grevat. Descrierea este suficient de precisă, chiar dacă bunul nu este individualizat, în măsura în care permite în mod rezonabil identificarea acestuia. Dacă ipoteca poartă asupra unui cont bancar, acesta trebuie individualizat în mod distinct în contractul de ipotecă. Atunci când ipoteca poartă asupra unei universalități, contractul trebuie să descrie natura şi conținutul acesteia. Stipulația potrivit căreia ipoteca grevează toate bunurile mobile sau toate bunurile mobile prezente şi viitoare ale constituitorului nu constituie o descriere suficient de precisă.

Ipoteca se extinde asupra fructelor şi productelor bunului ipotecat, precum şi asupra tuturor bunurilor primite de constituitor în urma unui act de administrare ori de dispoziție încheiat cu privire la bunul ipotecat. Se consideră, de asemenea, a fi un produs al bunului ipotecat orice bun care îl înlocuieşte sau în care trece valoarea acestuia. Cel care achiziționează un bun în cursul obişnuit al activității unei întreprinderi care înstrăinează bunuri de acelaşi fel dobândeşte bunul

liber de ipotecile constituite de înstrăinător, chiar dacă ipoteca este perfectă, iar dobânditorul cunoaşte existenţa acesteia. În acest caz, ipoteca se strămută asupra preţului sau altor bunuri rezultate din înstrăinarea bunului ipotecat.

14.4.6 Drepturile creditorului ipotecar:

a) Dreptul să inspecteze bunul ipotecat.

b) Dreptul de a considera că obligaţia garantată a devenit exigibilă şi de a trece la executarea ipotecii atunci când constată lipsa unei întreţineri corespunzătoare a bunului ipotecat sau alte fapte, imputabile debitorului, de natură să facă dificilă sau imposibilă executarea ipotecii astfel cum aceste fapte sunt determinate prin contractul de ipotecă.

c) Dreptul de a vinde bunul ipotecat, pentru a obţine plata obligaţiei garantate

d) Dreptul de a prelua bunul ipotecat

e) Dreptul de a culege, în contul creanţei, fructele şi/sau produsele bunului ipotecat, dacă părţile au convenit astfel.

f) Dreptul de a prelua bunul în vederea administrării

14.4.7 Ipotecile asupra creanţelor

Ipoteca mobiliară poate să aibă ca obiect fie una sau mai multe creanţe, fie o universalitate de creanţe. Ipoteca asupra unei universalităţi de creanţe nu cuprinde creanţele născute din înstrăinarea bunurilor debitorului ca urmare a exercitării drepturilor unui terţ şi nici creanţele născute din contractele de asigurare încheiate de debitor cu privire la bunurile sale.

Creditorul ipotecar nu poate cere plata decât după ce comunică în scris debitorului acesteia existenţa ipotecii, creanţa ipotecată, suma datorată, locul şi modalitatea de plată. Acceptarea ipotecii de către debitorul creanţei ipotecate, făcută prin act scris, produce aceleaşi efecte.

Debitorul nu se poate libera decât plătind creditorului ipotecar în modul indicat în comunicare. Cu toate acestea, debitorul creanţei afectate de ipotecă poate plăti constituitorului dacă creditorul ipotecar nu îi comunică dovada ipotecii în termen de 15 zile de la data la care i s-a solicitat în scris acest lucru, dovadă ce poate fi făcută fie cu copia certificată de pe contractul de ipotecă, fie cu o copie a avizului de ipotecă.

14.4.8 Perfectarea ipotecilor mobiliare

Ipoteca este perfectă atunci când produce efecte iar formalităţile cerute de lege pentru publicitatea sa au fost îndeplinite. Publicitatea ipotecilor mobiliare se asigură prin înscrierea acestora în Arhiva Electronică a Garanţiilor Reale Mobiliare, dacă prin lege nu se prevede altfel. Ipoteca perfectă este opozabilă celorlalţi creditori ai constituitorului, celor care dobândesc ulterior drepturi asupra bunului ipotecat, precum şi tuturor celorlalte persoane.

14.4.9 Înscrierea ipotecilor mobiliare

Înregistrarea operaţiunilor privind ipotecile mobiliare, a operaţiunilor asimilate acestora, precum şi a altor drepturi prevăzute de lege se efectuează în Arhiva Electronică de Garanţii Reale Mobiliare. Desigur că înscrierea în arhivă nu conferă validitate unei

ipoteci lovite de nulitate, acesta fiind doar un mijloc de publicitate nu şi de control al legalității.

14.5 Gajul

14.5.1 Definiție = acel contract prin care debitorul sau o terță persoană remite creditorului sau unui terț un bun mobil, corporal sau incorporal, în vederea garantării executării unei obligații.
14.5.2 Reglementare: art. 2480-2494 NCC.
14.5.3 Caractere:
a) este un contract *accesoriu*, deoarece presupune existența unei obligații principale valabile a cărei executare este garantată prin intermediul gajului;
b) este un contract *real*, deoarece, de regulă, se încheie valabil numai prin remiterea bunului către creditor sau către un terț care îl conservă pentru creditor;
c) este un contract *unilateral*, dând naştere la obligații doar în sarcina creditorului, care are datoria să conserve bunul şi să-l restituie la stingerea gajului;
d) este un contract *indivizibil*, deoarece bunul mobil este afectat în întregime garantării datoriei respective, în totalitate.
14.5.4 Condiții de validitate şi eficacitate:
a) persoana care constituie gajul trebuie să aibă capacitate deplină de exercițiu. Prin excepție, minorul poate garanta cu gajul asupra bunurilor sale creanțele proprii;
b) obiectul gajului trebuie să fie constituit din unul sau mai multe bunuri mobile aflate în circuitul civil, corporale sau titluri negociabile;
c) pentru a se asigura opozabilitatea față de terți este necesară îndeplinirea unor formalități legale: remiterea obiectului gajului în cazul gajului cu deposedare, înscrierea la arhivă;
14.5.5 Efectele gajului. Dreptul de gaj conferă creditorului care se bucură de această garanție trei atribute:
a) a. dreptul de retenție constă în posibilitatea creditorului de a refuza restituirea gajului, atunci când acesta este cu deposedare, cât timp deitorul nu şi-a executat obligația;
b) b. dreptul de urmărire constă în posibilitatea creditorului de a revendica bunul gajat (*vindicatio pignoris*) de la orice persoană la care s-ar afla;
c) c. dreptul de preferință conferă creditorului posibilitatea de a fi plătit cu prioritate față de ceilalți creditori ai proprietarului bunului gajat, din prețul obținut prin vânzarea gajului. Dacă debitorul nu plăteşte datoria, creditorul poate cere ca bunul gajat să fie scos la licitație publică, iar din preț să se îndestuleze preferențial sau să-i fie atribuit gajul în contul creanței. Toate acestea se pot dispune de către instanța de judecată le cererea creditorului.
14.5.6 Obligațiile creditorului:
◆ are drepturile şi obligațiile unui administrator al bunului altuia însărcinat cu administrarea simplă (art. 795-799 NCC)
◆ obligația de a restitui bunul gajat imediat ce i-a fost plătită creanța în întregime de către debitor.

14.5.7 Obligațiile debitorului:

◆ obligația de a despăgubi pe creditor pentru toate cheltuielile utile şi necesare făcute cu conservarea bunului (obligație rezultată de fapt din principiul îmbogățirii fără justă cauză);

◆ de a despăgubi pe creditor pentru toate daunele ce i-au fost cauzate de lucrul gajat, din cauza unor vicii de structură (actio pigneratitia contraria);

◆ de a se abține a face orice de natură a deturna obiectul gajat de la scopul său şi de a-l distruge.

Dacă datoria nu a fost achitată şi a fost executat bunul gajat care aparținea unui terț, atunci acesta va beneficia, în temeiul principiului îmbogătirii fără justă cauză de o acțiune în regres față de debitorul principal.

14.5.8 Stingerea gajului.

◆ pe cale accesorie, ca efect al stingerii obligației principale,

◆ pe cale principală (prin renunțarea creditorului la gaj, pieirea fortuită a bunului gajat, desesizarea creditorului de bunul gajat, etc.).

14.6 Dreptul de retenție

14.6.1 Definiție = acel drept real care conferă creditorului care este în acelaşi timp şi debitor al obligației de restituire sau de predare a bunului altuia, posibilitatea de a reține acel bun în stăpânirea sa şi de a refuza restituirea lui până când debitorul său, creditor al lucrului, va plăti datoria ce s-a născut în sarcina lui în legătură cu lucrul respectiv.

14.6.2 Reglementare: art. 2495-2499 NCC

14.6.3 Condițiile recunoaşterii sau acordării dreptului de retenție pe cale judiciară:

a) creanța creditorului să fie certă, lichidă şi exigibilă;

b) dreptul de retenție să fie invocat față de proprietarul exclusiv şi actual al bunului respectiv;

c) între lucru şi creanță să existe o conexiune (*debitum cum re junctum*) contractuală sau extracontractuală;

d) lucrul trebuie să fie un bun mobil sau imobil corporal;

e) lucrul trebuie să se afle în stăpânirea retentorului;

14.6.4 Natura juridică a dreptului de retenție.

Marea majoritate a autorilor consideră că dreptul de retenție este un drept real de garanție imperfect. El este opozabil creditorilor chirografari ai debitorului şi chiar creditorilor ipotecari sau privilegiați ulteriori intrării bunului în stăpânirea retentorului, iar pe de altă parte, nu conferă din atributele drepturilor reale accesorii decât dreptul de prefrință, nu şi pe cel de urmărire.

Test de autoevaluare nr. 14 - Încercuiți răspunsurile corecte (întrebările pot avea una, două sau trei variante corecte de răspuns):

1. Este o garanție reală fără deposedare:
   a) gajul;
   b) ipoteca mobiliară;
   c) ipoteca imobiliară.
2. Ipoteca are următoarele caractere:
   a) real;
   b) accesoriu;
   c) divizibil.

Bibliografia Capitolului 14

L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, București, 1998

R.Rizoiu – Garanțiile reale mobiliare. O abordare funcțională, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2011

R.Rizoiu – Ipoteci mobiliare - legislație comentată şi adnotată, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2012

C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2008

I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

1. I. Albu – Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor, Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1984
2. G. Boroi, L. Stănciulescu – Instituții de drept civil în reglementarea noului Cod civil, Edit. Hamangiu, Bucureşti, 2012
3. E. Lupan – Răspunderea civilă, Edit. Accent, Cluj-Napoca, 2003
4. Ph. Malaurie – Obligațiile, Edit. Wolters Kluwer, Bucureşti, 2009
5. L. Pop – Teoria generală a obligațiilor, Edit. Lumina Lex, Bucureşti, 1998
6. L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. I. Regimul juridic general, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2006
7. L. Pop – Tratat de drept civil. Obligațiile. Vol. II. Contractul, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2009
8. L. Pop – Contribuții la studiul obligațiilor civile, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2010
9. I.F. Popa – Rezoluțiunea şi rezilierea contractelor în noul cod civil, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2012
10. M.D. Radu – Dreptul roman al obligațiilor, Edit. Argonaut, Cluj-Napoca, 2006
11. R.Rizoiu – Garanțiile reale mobiliare. O abordare funcțională, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2011
12. R.Rizoiu – Ipoteci mobiliare - legislație comentată şi adnotată, Edit. Universul Juridic, Bucureşti, 2012
13. C. Stătescu, C. Bîrsan – Drept civil.Teoria generală a obligațiilor, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008
14. I.Turcu – Noul Cod civil republicat. Cartea V Despre obligații, Edit. CH Beck, Bucureşti, 2011

RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRILE DIN TESTELE DE AUTOEVALUARE

Testul de autoevaluare nr. 1
1. a
2. c
Testul de autoevaluare nr. 2
1. b
2. a
Testul de autoevaluare nr. 3
1. c
2. c
Testul de autoevaluare nr. 4
1. b
2. a
Testul de autoevaluare nr. 5
Testul de autoevaluare nr. 6
1. b
2. b, c
Testul de autoevaluare nr. 7
Testul de autoevaluare nr. 8
1. b, c
2. b
Testul de autoevaluare nr. 9
Testul de autoevaluare nr. 10
Testul de autoevaluare nr. 11
1.b,c
2.a,b,c
Testul de autoevaluare nr. 12
1.b
2.a,b
Testul de autoevaluare nr. 13
1.a,c
2.a,b
Testul de autoevaluare nr. 14
1.b,c
2.a,b